

MILITAIRE SPECTATOR

Tolken tijdens vredesoperaties

Operatie Anaconda

Fysieke distributie

Halfjaarlijkse terugblik door de Voorzitter van de Koninklijke Vereniging ter Beoefening van de Krijgswetenschap

Het eerste halfjaar van 2005 kenmerkt zich door een aanzienlijk aantal KVVK-activiteiten. Na een aantal bestuurswisselingen is het bestuur voortvarend van start gegaan met een programma dat niet alleen bestaat uit interessante bijeenkomsten, maar ook uit een toename van het aantal activiteiten. Daarbij is de focus niet alleen gericht op defensiepersoneel, maar op alle geïnteresseerden in het brede veld van vrede en veiligheid. Het streven is erop gericht maandelijks minimaal één activiteit te organiseren.

Zo is in februari in samenwerking met de Atlantische Commissie een interessante bijeenkomst gehouden met als thema 'Politieke prioriteiten in het Nederlands veiligheidsbeleid'. In maart stond een voordracht op het programma over de legendarische Poolse generaal Sosabowski. In april sprak commodore Van Hoof over zijn ervaringen als commandant van het eerste Nederlandse Provinciale Reconstructie Team (NL PRT) in Pol e Khomri in Afghanistan.

Generaal-majoor C.G.J. Hilderink hield voorafgaand aan de Algemene Ledenvergadering te Breda een lezing over zijn ervaringen met de NAVO Training Missie in Irak. Jammer genoeg ging door gebrek aan belangstelling een interessante lezing over de bevrijding van Nederland 1944 – 1945 door drs. B. Schoemaker van het Nederlands Instituut voor Militaire Historie (NIMH) niet door.

Het door de KVVK uitgegeven blad 'Militaire Spectator' heeft een ware metamorfose ondergaan. Zo wordt het blad nu geheel in kleur afgedrukt en heeft een professionelere uitstraling gekregen. Maar ook inhoudelijk gaat het goed met de 'Militaire Spectator': enerzijds is er nu een volledig 'paarse' redactie en anderzijds worden de artikelen nu opgenomen in de database van Cambridge Scientific Abstracts.

Op dit moment wordt hard gewerkt aan het KVVK-programma voor het tweede halfjaar, waarbij de kick-off op 1 september jl. heeft plaatsgevonden met een bezoek aan en ontvangst op de Hr Ms Rotterdam en vervolgens de jaarlijkse battlefieldtour in Overloon op 10 september 2005. Daarnaast zal nog een aantal interessante lezingen van formaat worden georganiseerd, waarbij ook sprekers uit het buitenland worden aangetrokken. Hierover zult u separaat worden geïnformeerd.

Naast kwalitatief goede bijeenkomsten heeft het bestuur zich voor 2005 ondermeer ten doel gesteld de ledenwerving te intensiveren, waarbij de resultaten van het eerste halfjaar bemoedigend zijn. Daarnaast is door de recentelijk aangetreden medewerkster van de redactie van de 'Militaire Spectator' mw. drs. T.H.L. van de Wetering hard gewerkt aan een visie over promotie en PR-activiteiten van de KVVK. Zo zal veel aandacht besteed worden aan de bekendheid van de vereniging zowel binnen de defensieorganisatie als daarbuiten en zullen activiteiten nog breder bekend worden gesteld.

Een laatste onderwerp betreft de herkenbaarheid en informatie over de KVVK en 'Militaire Spectator' op het internet. Daarbij krijgt met name de kwaliteit van de informatie als het beheer de nodige aandacht en wordt gewerkt aan het digitaliseren en digitaal archiveren en ontsluiten van het bestand van de 'Militaire Spectator'.

UITGAVE

Koninklijke Vereniging ter Beoefening
van de Krijgswetenschap
www.kvbk.nl
info@kvbk.nl

Secretaris

luitenant-kolonel KLu E.M. Wijers
Telefoon 070 - 339 70 12
Fax 070 - 339 72 86

Ledenadministratie

mw. M.L.W.A. van Gorp-Brouwers
Koninklijke Militaire Academie
Vakgroep SGW / MPC 71 C
Postbus 90002, 4800 PA Breda
mlwa.gorp.brouwers@mindef.nl

REDACTIE

**brigade-generaal cav b.d. prof.
J.M.J. Bosch (hoofdredacteur)**
Telefoon 071 - 542 18 30
Fax 071 - 542 18 29
E-mail jmjbosch@tiscali.nl

kolonel cav drs. P.J.E.J. van den Aker
luitenant-kolonel KLu S.M. Babusch bc
commodore KLu drs. G.M. Bergsma
drs. P. Donker
luitenant-kolonel MJD mr. drs.
P.A.L. Ducheine
drs. P.H. Kamphuis
luitenant-kolonel KMar drs.
J.A.J. Leijtens
kolonel MPSP drs. F. Matser
brigade-generaal TS ir. R.G. Tieskens
luitenant-kolonel Marns drs.
A.J.E. Wagemaker MA

BUREAU REDACTIE

mw. drs. A. Kool en
mw. drs. T.H.L. van de Wetering
Instituut Defensie Leergangen
MPC 58B / Kamer 047
Postbus 20701
2500 ES Den Haag
Telefoon 015 - 284 47 20
Fax 015 - 284 47 21
E-mail redactiemilitairespectator@
mindef.nl

LIDMAATSCHAP

binnenland € 22,50
studenten € 15,00
buitenland € 27,50

OPMAAK EN DRUK

Drukkerij Giethoorn Ten Brink

ISSN 0026-3869

NADruk VERBODEN

Coverfoto: Afghaanse tolk aan het werk
voor het 1 (NL) Provinciaal
Reconstructie Team, 2005
(Foto 1 (NL) PRT; collectie NIMH)

MILITAIRE SPECTATOR

354

Editoriaal:
Samenwerken en symbolen

356

G. Bos en J. Soeters:
Tolken tijdens vredesoperaties

365

P.L. Hastert:
'Operation Anaconda'
'Perception meets reality in the hills of Afghanistan'

373

W. Ploos van Amstel:
Winnende logistieke netwerken

392

M. van Dijk:
Fysieke distributie
Oude wijn in nieuwe zakken?

392

Boeken

396

L. Polman:
Bericht uit Afrika – 'Nation-building US and UN style'

398

F. Matser:
Tegenwicht – Requiem voor drie reuzen

400

Samenvattingen / Summaries

SAMENWERKEN EN SYMBOLEN

In de afgelopen jaren is hard gewerkt aan een nieuwe opzet van de Management Development opleiding voor de jonge officieren. Een beetje tegen heug en meug natuurlijk, want ja; de krijgsmachtdelen blijven toch vooral heel erg verschillend, vinden velen nog steeds.

Maar in opdracht van de Chef Defensie Staf (CDS) zijn de Hogere Militaire Vorming van de Koninklijke Landmacht (HMV), de Hogere Staf Vorming van de Koninklijke Luchtmacht (HSV) en de Hogere Krijgskundige Vorming van de Koninklijke Marine (HKV) samengevoegd tot één 'paarse' opleiding, de Hogere Defensie Vorming of HDV. De nieuwe cursus voor de meest getalenteerde jonge officieren van de krijgsmachtdelen. De kweekvijver voor de nieuwe generatie van *high potentials* van de toekomst.

De CDS en de minister hebben heel goed begrepen dat juist deze categorie jong en aanstormend talent de sleutel is tot het verder verbeteren van de samenwerking tussen de krijgsmachtdelen. De maandenlange samenwerking in zo'n cursus leidt niet zelden tot (deels functionele) vriendschappen, die vaak loopbanen omspannen. Een gemeenschappelijk curriculum geeft bovendien wederzijdse kennis en begrip, wat weer kan uitmonden in een betere operationele samenwerking in het veld en op het Plein.

Kortom, samenbrengen van deze toekomstige sleutelfunctionarissen van diverse krijgsmachtdelen lijkt een uitstekende zet van de hogere defensieleiding, met het oog op de gewenste nieuwe, op interservice samenwerking gerichte cultuur binnen ons ministerie.

Inmiddels heeft de eerste groep cursisten de nieuwe opleiding doorlopen. Een groep jonge officieren van luchtmacht, landmacht en marine, aangevuld door een aantal buitenlandse studenten. En wat blijkt... er zijn nogal wat rudimenten van de oude verschillen, die zich veel moeilijker laten opruimen dan sommigen van ons voor mogelijk houden.

Zo komt de eerste groep cursisten er gaandeweg de opleiding achter dat de verbaal door velen beleden 'paarse' en 'joint' gedachten in de huidige krijgsmacht in de dagelijkse praktijk wel grenzen kennen: een gemeenschappelijk curriculum is oké, samen eten en oefenen ook, samen stukken schrijven en discussiëren in een besloten omgeving: het mag allemaal. Maar als de opleiding afgerond is en de cursisten teruggaan naar hun respectievelijke krijgsmachtdelen, moet het afgelopen zijn met die gelijkgestemdheid.

De KL-cursisten krijgen als bewijs voor het slagen de 'gouden zon', sinds vele jaren het bewijs dat de Hogere Militaire Vorming met goed gevolg werd afgesloten, de KLu-cursisten krijgen de HSV-speld, de marine-cursisten krijgen niets (want men is bij de marine traditioneel niet gek op dit soort onderscheidend uiterlijk vertoon) en de buitenlandse cursisten krijgen ook niets. Althans, dat was het oorspronkelijke plan.

En nu komt het aardige. Onze nieuwe cursisten leggen zich niet zomaar neer bij *their masters voice* van hun krijgsmachtdeel. Ze besluiten er wat aan te doen. Ze besluiten dat wat ze bindt – al is het misschien maar

een futiel aspect van de opleiding – sterker is dat wat hen scheidt, de andere cultuur, het andere uniform, het aangeleerde wantrouwen, de vaste orders uit 1960. De cursisten slaan de handen ineen en besluiten samen en namens alle cursisten een brief te sturen naar de CDS. Een keurige brief, een heldere brief, een duidelijke brief en een korte brief. Kortom, ze laten zien dat ze ook wat geleerd hebben tijdens die opleiding, en dat het Nederlandse belastinggeld goed besteed is aan deze aanstormende garde.

In die brief staat helder en duidelijk verwoord wat ze van dit stukje ongelijkheid en oud denken vinden. ‘Gelijke monniken, gelijke kappen’ stond er nog niet zo lang geleden te lezen boven een column van de rubriek ‘Tegenwicht’ in dit blad. En dát maken de HDV-cursisten tot inzet van hun strijd: gelijke behandeling, over de kleuren van het uniform heen. Een ongekend stukje ‘joint’ saamhorigheid.

En zie, het wonder geschiedt. Na langdurig en diepgaand beraad op hoog niveau, waar natuurlijk tal van belangwekkende, historisch juiste, volstrekt begrijpelijke en zeer praktische bezwaren werden gewogen, wordt ondanks al deze bezwaren besloten om alle cursisten na de opleiding dezelfde uitmonstering te verlenen. Ook al zullen sommige criticasters betogen dat we hiermee de oorlog echt niet sneller zullen winnen (wat vermoedelijk juist is), een mooier en voor de *insiders* zichtbaarder symbool van operationele samenwerking en nieuw elan is binnen de krijgsmacht nauwelijks denkbaar. Pas op, een nieuwe lichtung leiders komt er aan! U kunt ze herkennen.

Natuurlijk zijn er nog flinke hobbels te nemen op dit smalle en glibberige pad van ‘paarse’ samenwerking. Want een ferme beslissing nemen is één, maar die uitvoeren is soms best lastig. Want om bijvoorbeeld een nieuw embleem aan het uniform toe te kunnen voegen is nu eenmaal een lange reeks van adviezen nodig van uniform- en traditiecommissies binnen de traditionele krijgsmachtdelen. Belangwekkende en zorgvuldige instanties, dat zeker. Maar enigszins eufemistisch kan worden gesteld dat baanbrekende gedachten binnen dergelijke commissies niet tot hamerstukken worden en dat de factor tijd dus van invloed wordt.

Als u dit leest is inmiddels hopelijk bekend hoe het definitief met het nieuwe brevet is afgelopen. Krijgen de jonge goden zolang de oude spelden? Wachten ze nog even (of jaren) op de nieuwe spelden? Of slagen we er nu eens met z’n allen in om in korte tijd iets vernieuwends te besluiten en door te voeren?

Natuurlijk, ik hoor u zeggen: ‘Ach wat stelt dat nu voor zo’n nieuw embleem?’, maar alle ingewijden begrijpen dat achter zo’n ‘speldje’ heel wat cultuur en een wereld van symboolwerking schuil gaat. Kijkt u de komende weken dus goed om u heen of u in de eetzaal of op het appel plots een jonge majoor of luitenant ter zee met een frisse tred en een u onbekende glimmende uitmonstering op de borst ziet. Vraagt u hem rustig hoe hij het voor elkaar heeft gekregen.

Tolken tijdens vredesoperaties

mw. drs. G. Bos en prof. dr. J. Soeters*

Inleiding

Uit zijn dagboek over zijn periode als commandant van de VN-troepenmacht in Rwanda blijkt hoe trots de Canadese generaal Roméo Dallaire was op zijn tweetaligheid (Frans en Engels). Deze vaardigheid maakte zijn functioneren tussen de Francofone en Engelsprekende actoren in dat land beduidend gemakkelijker¹. Vaak werd hij boos omdat de Verenigde Naties hem in dit grotendeels Francofone land Engelssprekende troepen uit Bangladesh hadden gestuurd.

In zijn werk als commandant van een VN-troepenmacht was talenkennis een belangrijk aspect, zowel in de communicatie met zijn eigen troepen (die

op zichzelf al een enorme diversiteit aan talen bevatten) als in de interactie met lokale autoriteiten, politici en militairen.

Dallaire moet zich op zijn gemak hebben gevoeld toen hij werd uitgezonden naar een Afrikaans land waar in ieder geval het hoger opgeleide deel van de bevolking minstens één belangrijke westerse taal spreekt. Commandanten van operaties in andere delen van de wereld waren en zijn in ieder geval wat dit taalaspect betreft minder ‘gelukkig’.

Meestal worden commandanten geconfronteerd met populaties die westerse talen niet of nauwelijks machtig zijn. Dit was en is voor Nederlanders nog steeds het geval in voormalig

Joegoslavië, in het bijzonder in Bosnië, en in Afghanistan en Irak. Maar ook al eerder, in het Midden-Oosten tijdens de UNTSO- en UNIFIL-missies, hebben Nederlandse militairen ervaringen met het taalprobleem opgedaan.²

Communicatie is essentieel

In nagenoeg alle vredesoperaties waarbij Nederlandse troepen betrokken zijn, is de communicatie zeker zo belangrijk als vuurwapengevechten. Dit klinkt door in de beschouwingen van commandanten over de diverse missies die de afgelopen jaren hebben plaatsgevonden.³ Daarin wordt gewezen op het belang van goede voorlichting en communicatie met de lokale bevolking om draagvlak voor de missie te verwerven en om informatie en inlichtingen te kunnen verzamelen. Dat laatste – *humint* – is een kern-element in de missie zelf, maar het is evenzeer belangrijk voor *force protection*. Zonder informatie is de commandant immers ‘blind’ en zijn de troepen kwetsbaar voor aanvallen en aanslagen. En juist ook op de – gelukkig doorgaans schaarse – momenten waarop troepen daadwerkelijk in bedreigende situaties komen te verkeren, kan goed contact met *locals* letterlijk van levensbelang zijn.

Communicatie met de lokale bevolking is dus uitermate belangrijk, maar des te moeilijker wanneer de operaties plaatsvinden in gebieden waar

* G. Bos studeerde culturele antropologie aan de Universiteit van Utrecht en personeelsmanagement aan de Hogeschool van Utrecht. J. Soeters is hoogleraar bestuurs- en bedrijfswetenschappen aan de HDO en hoogleraar organisatiewetenschappen aan de Universiteit van Tilburg. De auteurs danken Ikol A. Bek (G1 St OPCO) en Ikol G. W. van Keulen (C-101(NL) Mechbat RHPA SFOR15) van de KL die ons de gelegenheid hebben geboden om respectievelijk vier en één week in Bugojno te verblijven en ons onderzoek zodoende mogelijk hebben gemaakt. Dr. Ph. Manigart van de Koninklijke Militaire School te Brussel heeft de tweede auteur in staat gesteld een bezoek aan Kabul te brengen.

1 R. Dallaire, *ShakeHands with the Devil. The Failure of Humanity in Rwanda*, London: Random House, 2004. Opvallend genoeg werd Dallaire's voorgestelde opvolger als UNAMIR's commandant (een ervaren Ghanese generaal die de plaatsvervangend commandant van UNAMIR was geweest) door de VN afgewezen omdat hij de Franse taal niet machtig was.

2 Zie bijvoorbeeld A. ten Cate, Naar de geul van haat, verbittering en bloed. Nederlandse officieren in het Midden-Oosten, 1956, *Militaire Spectator*, 2003 (172), 517-527.

3 Zie bijvoorbeeld: K.A. Gijsbers, Kosovo-1: tussen trauma en toekomst (III). Humanitaire hulpverlening en geniesteun, *Militaire Spectator*, 2000 (169), 673-680; A.G. van Ede, NECBAT in de Hoorn van Afrika. De deelname aan UNMEE, van overweging tot resultaat, *Militaire Spectator*, 2002 (171), 80-88; R.A.C. Bertholee en A.C. Tjepkema, De ISAF-missie in Kabul, *Militaire Spectator*, 2004 (173), 203-214; C.J. Matthijssen, Al Muthanna: een stap verder. SFIR-4: een unieke en indrukwekkende ervaring, *Militaire Spectator*, 2005 (174), 140-154.

Sergeant McCarthy (l) en zijn tolk maken deel uit van operatie 'Joint Guardian', Kosovo, 2000

(Foto U.S. Army, D. Lockwood; collectie NIMH)

wereldtalen, zoals het Engels, het Frans, het Spaans, en, zij het in mindere mate, het Duits niet of nauwelijks bekend zijn. Om deze reden is aandacht voor taalkwesties in vredesoperaties van groot belang, net zoals

dat overigens in de internationale handel en industrie het geval is.⁴

Vandaar dat commandanten in dergelijke omstandigheden gebruikmaken van tolken aangezien dat de meest

praktische oplossing is om taalbarrières te overwinnen.⁵ Tolken kunnen zowel vooraf thuis worden gerekruteerd als in het uitzendgebied lokaal worden ingehuurd. Beide alternatieven worden gebruikt, ook in de Nederlandse krijgsmacht. Tolken die thuis worden aangenomen kunnen autochtone Nederlanders zijn met een studie in Slavische talen, Arabisch of Afgaanse talen (Pashtu en het Dari/Farsi). Het kunnen echter ook allochtonen zijn, of ex-vluchtelingen uit de missiegebieden die inmiddels in Nederland een verblijf- en werkvergunning hebben verkregen.

Het alternatief is lokaal ingehuurd personeel. Vanwege de grotere beschikbaarheid en lagere kosten van lokaal ingehuurde werknemers wordt dit alternatief in vredesoperaties het meest frequent gebruikt.

4 A.J. Feely en A.-W. Harzing, 'Language Management in Multinational Companies', *Cross Cultural Management*, Vol. 10, 2003, pp. 37-52; A. Feely, 'Communication across language boundaries', in: M. Tayeb (ed.), *International Management. Theories and Practices*, Harlow etc: Prentice Hall, 2003, pp. 206-35; R. Marschan-Piekkari, D. Welch en L. Welch, 'In the Shadow: the Impact of Language on Structure, Power and Communication in the Multinational', *International Business Review*, Vol. 8, 1999, pp. 421-40; Hoon Park, Sun Dai Hwang en J. Kline Harrison, 'Sources and Consequences of Communication Problems in Foreign Subsidiaries: the Case of United States Firms in South Korea', *International Business Review*, Vol. 5, 1996, pp. 79-98; G.P. Ferraro, *The Cultural Dimension of International Business*, New Jersey: Hall, 1994.

Over het werk van tolken en vertalers in het algemeen, zie ook: A. Knapp-Pothoff and K. Knapp, 'The man (or woman) in the middle: discursive aspects of non-professional interpreting', in: S. Bochner (ed.), *The Mediating Person: a Bridge between Cultures*, Cambridge: Schenkman, 1981, pp. 181-201; G. Steiner, *After Babel: Aspects of Language and Translation*, Oxford: Oxford UP, 1975.

5 Uiteraard zijn er ook mogelijkheden om binnen het personeelsbestand van de krijgsmacht zelf kennis van vreemde talen te mobiliseren respectievelijk te verwerven. Het Bureau Tolkendienst Defensie werkt voor de gehele defensieorganisatie, en heeft vier 'soorten' tolken in zijn bestand: a) militairen in werkelijke dienst, b) burgermedewerkers, c) reservisten, en d) externe burgers. Er zijn op dit moment 69 militairen geregistreerd die kunnen tolken in de volgende talen: Dari/Pashtu, Arabisch (18), Chinees, Vietnamees, Frans, Engels, Spaans, Turks, Pools, Hongaars, Roemeens, Russisch en Servo-Kroatisch (12). Allen hebben voldaan aan een tolk/taaltoets van het NIOW of zijn in het bezit van een certificaat van de Kwaliteitstoets Tolken en Vertalers van het ministerie van Justitie. Alle geregistreerde tolken en vertalers zijn gescreend. Burgertolken worden gekeurd en krijgen een missiegerichte opleiding (e-mailadres: tolkdiensten.defensie@rnl.mindf.nl). Het duurt naar onze inschatting overigens erg lang voordat iemand zich een vreemde taal voldoende heeft eigen gemaakt, ook als er premies voor worden uitgelooft. Het inhuren van personeel van andere krijgsmachten is een vooralsnog theoretische andere mogelijkheid. De inhuur van tolken lijkt in een aantal gevallen het enige praktisch werkbare alternatief.

6 I. van der Kloet, *A Soldierly Perspective on Trust. A Study into Trust in the Royal Netherlands Army*, Ph.D. onderzoek, Universiteit van Tilburg, 2005.

Vertrouwen

Het werken met tolken vraagt extra aandacht. Tolken zijn nodig, in een aantal gevallen zelfs cruciaal. Een tolk is voor hij in dienst treedt veelal onbekend; zijn achtergrond is vaak moeilijk te controleren. Militairen die gebruik maken van tolken zullen moeten besluiten in hoeverre ze hun tolken kunnen vertrouwen. Vertrouwen is in het algemeen een belangrijk aspect voor militairen⁶ en zo ook in vredesoperaties, dus ook als zij met tolken werken.

Vandaar dat we in dit artikel hierop de aandacht willen vestigen. Daarnaast willen we de algemene ervaringen die Nederlandse troepen met (lokaal ingehuurde) tolken hebben, beschrijven en analyseren. We willen met dit artikel achtereenvolgens aandacht besteden aan de motieven voor dit werk en demografische kenmerken van de tolken, hun rol als bemiddelaar bij vrede-staken, en de balans van vertrouwen

In overleg met twee burgemeesters, Bosnië, 2003

(Foto mw. drs. G. Bos)

en wantrouwen die zij in hun werk ervaren.

Wij richten onze aandacht vooral op de tolken zelf, omdat hun leef- en werksituatie voor zover wij kunnen overzien tot op heden onderzoeksmatig nog maar weinig belicht is. Eerst gaan wij echter kort in op de methode van onderzoek.

Methode

De gegevens in dit artikel zijn in november en december 2003 verzameld, toen de auteurs te gast waren op de Nederlandse Basis in Bugojno, toentertijd de hoofdbasis – en tegenwoordig de enige basis – van de Neder-

landse troepen in Bosnië.⁷ Daar hebben wij tolken en militairen geïnterviewd en geobserveerd in hun dagelijkse werkzaamheden. Dit artikel is een voorbeeld van de antropologische of etnografische benadering binnen organisaties, een methode die in toenemende mate uiterst waardevol blijkt te zijn.⁸

Gedurende de veldwerkperiode interviewden wij 15, door de Nederlandse troepen ingehuurde, lokale tolken. Daarnaast waren er bij het Nederlandse contingent twee Bosnisch-Nederlandse, militaire tolken aanwezig.

Gedurende ons verblijf op de basis bediscussieerden we vele onderwerpen met hen. Ook interviewden we een Nederlandse ex-militaire tolk.

Vanzelfsprekend voerden we ook vele gesprekken met de ‘opdrachtgevende’ militairen. Zij maken gebruik van de diensten van de tolken en zij moeten kunnen vertrouwen op de kwaliteit van het werk van de tolken. We hielden 22 diepte-interviews met militairen van de hoogst tot de laagst aanwezige rang. Een jaar later (in januari 2005), bezocht de tweede au-

teur enkele bases die onderdeel uitmaken van de ISAF-operatie in Kabul, Afghanistan. Tijdens dit veldwerk interviewde hij verschillende militairen, twee door de Belgische troepen ingehuurde lokale tolken, en een Afghaans-Nederlandse, militaire tolk die voor de Nederlandse eenheden in Kabul werkte. Deze interviews leverden aanvullende informatie op.

Men heeft op vrijwillige basis aan de interviews deelgenomen. Naast het veldwerk is data verzameld door het analyseren van (militaire) literatuur, documenten en krantenartikelen, door participerende observatie en reflecties met sleutelinformanten over ‘case-studies’ en losse incidenten.

Demografische kenmerken en persoonlijke motieven

Door Nederland lokaal ingehuurde tolken zijn over het algemeen jong. Ze zijn relatief hoog opgeleid en beheersen de Engelse taal naast minstens één of twee lokale talen. Verder zijn deze jonge mensen meestal niet getrouwd. Vandaar dat zij zich gemakkelijker aanpassen aan de eisen van de baan, zoals de onregelmatige werkuren en het feit dat ze zo nu en dan de nacht op hun werk moeten doorbrengen.

Door het conflict in hun gebied hebben ze hun (universitaire) studies onderbroken en zijn hun families afhankelijk van hun inkomen geworden. Ze grijpen daarom iedere kans aan om een inkomen voor zichzelf en hun families te vergaren.

In het begin van het conflict in Bosnië waren het voornamelijk vrouwen die als tolk bij de buitenlandse vredesmachts solliciteerden, eenvoudigweg omdat mannen deelnamen aan de oorlog of – juist het tegenovergestelde – moesten vluchten om niet aan de oorlog deel te hoeven nemen.⁹ Tegenwoordig, nu de situatie is gestabiliseerd, is de genderverhouding onder de lokale tolken bij de Nederlandse SFOR-troepen in evenwicht. In

Afghanistan zijn vrijwel alle lokaal ingehuurd tolken mannen, aangezien het in de lokale cultuur ongebruikelijk is dat vrouwen buitenshuis werken.

Lokale tolken: loyaal

Tolken in Bosnië en Afghanistan zijn loyale werknemers: ze zijn al jaren bij de Nederlandse en Belgische troepen. De naar verhouding hoge salarissen en slechte kansen op de lokale arbeidsmarkt maken dat zij met handen en voeten aan hun werk bij de buitenlandse vredesmacht gebonden zijn. Idealisme, de ambitie om hun eigen land te helpen, lijken minder belangrijk, zo blijkt uit de gesprekken.

Over het algemeen genomen voelen de lokale tolken zich door hun baan bij een buitenlandse vredesmacht bevoorrecht vanwege hun relatief hoge inkomen. Toch vinden vele lokale tolken het moeilijk om te accepteren dat ze hun eigen studie niet af hebben kunnen maken, met als gevolg dat zij geen (tand)arts, jurist, econoom, technicus of docent zijn geworden. De meeste van hen (zeker degenen die al ouder dan dertig zijn) vinden het te laat om hun studie weer op te pakken en af te ronden. De studieprogram-

ma's en -eisen zijn veranderd en een aantal tolken is inmiddels getrouwd en heeft een eigen gezin dat onderhouden moet worden.

Voor de vrouwelijke tolken binnen deze groep hopen dat hun (toekomstige) kinderen wel datgene kunnen bereiken wat zijzelf door tussenkomst van de oorlog niet meer kunnen bewerkstelligen.

De geïnterviewde tolken die jarenlang voor de internationale vredesmacht hebben gewerkt vormen slechts een selectie van de tolken die gedurende de gehele SFOR- en ISAF-missies zijn ingehuurd. Een aantal van hen heeft dit werk achter zich gelaten en heeft zijn gewone leven weer opgepakt. Hen hebben wij niet ontmoet. Voor diegenen die gebleven zijn, betekent deze baan en het salaris veel. Dit kwam naar voren toen bleek dat de Bosnische tolken zich zorgen maakten over de aankomende reductie van de troepen, waardoor zij dachten dat enkelen van hen hun baan zouden verliezen. De jongere tolken zijn zich daarom aan het voorbereiden op een toekomst buiten de internationale troe-

penmacht en hebben een (afstand-) studie opgepakt.

'Eigen' tolken: idealistisch

Behalve de lokale tolken hebben de Nederlandse troepen enkele 'eigen' tolken bij zich. Deze hebben de Nederlandse nationaliteit en een officiersrang (luitenant of kapitein). De meeste militaire tolken komen – zoals gezegd – uit de regio maar zij hebben dit gebied vroeger als vluchteling of asielzoeker verlaten.¹⁰ Zij hebben na enige tijd de Nederlandse nationaliteit verworven en zich de Nederlandse taal eigen gemaakt.

In Nederland hebben zij vaak al ervaring opgedaan als tolk bij organisaties als het Rode Kruis en juridische instanties waaronder de Immigratie- en Naturalisatiedienst. Op basis van die ervaring zijn ze gekwalificeerd bevonden om tijdelijk als militaire tolk deel te nemen aan een uitzending van zes maanden.

In tegenstelling tot hun lokaal ingehuurd collega's, worden deze 'eigen' tolken mede geïnspireerd door idealistische motieven. Zij willen hun land, dat ze lang geleden hebben verlaten, graag helpen bij het herstel van de vrede en de wederopbouw. Alvorens deze tolken worden aangenomen, ondergaan zij een korte officiersopleiding aan de KMA, waarna ze de rang van luitenant of kapitein verkrijgen.

Tijdens de uitzending zorgt deze rang nogal eens voor problemen met andere militairen omdat de 'echte militairen' hen niet als gelijkwaardig zien; de militaire tolken hebben in hun ogen namelijk hun rang niet verdiend op de manier zoals het hoort.¹¹ Net als de

De explosievenopruimingsdienst heeft samen met de lokale EOD munitie opgehaald, Bosnië, 2003

(Foto mw. drs. G. Bos)

¹⁰ Dit is niet altijd het geval. Een van de militaire tolken heeft Bosnië vijfentwintig jaar geleden verlaten om in Nederland met een Nederlandse man te trouwen die ze aan de kust van het voormalige Joegoslavië had ontmoet.

¹¹ Het is niet duidelijk in hoeverre deze spanning ook een rol speelt bij andere 'specialisten' die na een vrij korte opleiding de rang van officier hebben gekregen.

Tolken verbonden aan de afdeling J6 van het ISAF-hoofdkwartier te Kabul (2003)

(Foto 1 (GE/NL) Corps, T. Beylemans; collectie NIMH)

lokaal ingehuurd tolken vallen daarom ook de 'eigen' Nederlandse tolken buiten de sociale hiërarchie die er onder de militairen op de basis heerst. Dit is een reden waarom de baan als tolk voor geen van hen de baan van hun dromen is.

Bemiddeling bij vrede-staken

De tolken voeren verschillende taken uit en zijn daarom nagenoeg niet onderling uitwisselbaar. Er is een zeker onderscheid in het takenpakket aangebracht dat gerelateerd is aan het taalniveau van iedere tolk. De consequentie van het vastleggen van de taalniveaus in 'gradaties', is de toedeling van bepaalde taken of werkplekken aan bepaalde tolken. De afgelopen jaren zijn

hierin nauwelijks veranderingen aangebracht, behalve bij ziekte of andere redenen van afwezigheid.

'Dusties'

De ingehuurd tolken met de minste talenkennis zijn toegewezen aan de dagelijkse verkenning- en sociale patrouilles die onder begeleiding van een onderofficier door jonge soldaten worden uitgevoerd. Door de andere tolken worden deze tolken enigszins denigrerend met de term 'dusties' aangeduid, en wel vanwege het relatief eenvoudige karakter van de taken, die vaak onder stoffige of modderige omstandigheden worden uitgevoerd.

Andere tolken die zich een specifieke, technische woordenschat hebben eigengemaakt zijn toegevoegd aan de genie en de Explosievenopruimingsdienst. Hun werk is niet zonder risico omdat de door de bevolking verstrekte informatie essentieel is voor de behandeling van de in het gebied gevonden explosieven, wapens of munitie. Hiermee samenhangend hebben enkele tolken de opdracht gekregen om op de lokale scholen en andere publieke instanties lessen op het gebied van 'mine-awareness' te verzorgen.

Enkele andere tolken zijn in een vaste functie verbonden aan de 'liaison officer' en CIMIC-officieren. Eén tolk werkt mee aan het maken van radio-uitzendingen, en is als zodanig gelieerd aan de informatie-eenheid die wekelijks de uitzendingen voor de SFOR-zender verzorgt. De meest ervaren en gevorderde tolken zijn aangesteld om de hogere commandanten te ondersteunen.

Centrale positie

De (vrouwelijke) lokale tolk, die voornamelijk de bataljonscommandanten ondersteunt, speelt een belangrijke rol omdat zij, in tegenstelling tot de militairen die slechts voor zes maanden zijn uitgezonden, al zeer geruime tijd in dit gebied voor de vredesmacht werkt. Haar kennis van land, volk en taal biedt haar een voorsprong op de uitgezonden militairen, een voorsprong die overigens alle (lokale) tolken hebben.

Van alle tolken heeft zij het meeste aanzien en neemt daardoor als tolk een centrale positie in de missie in. Hierdoor bezit zij veel gedetailleerde informatie over diverse, invloedrijke personen uit de regio en bovendien weet ze veel van eerdere gebeurtenissen. Kortom, kennis die essentieel kan zijn voor nieuwe commandanten. Deze tolk is méér dan alleen een tolk, ze is tevens een secretaresse, een adviseur tijdens vergaderingen en een gastvrouw tijdens sociale en politieke bijeenkomsten die door de commandant op de basis worden georganiseerd.

Bovendien vertaalt voornamelijk zij de vertrouwelijke informatie. Het is dan ook geen verrassing dat zij de enige tolk is met een eigen computer en een eigen kantoor. Toch wordt ze om redenen van veiligheid niet overal bij betrokken, waardoor haar positie niet zonder meer onvervangbaar is. Een maatstaf voor 'de' lokale tolk vormt ze echter niet.

De meeste tolken zijn zich er van bewust dat zij belangrijke informatie over de lokale cultuur, regionale machtsverhoudingen en historische gebeurtenissen hebben. Bovendien kennen zij de juiste communicatietactieken ten opzichte van de lokale bevolking. Vandaar dat geen van hen zichzelf slechts betitelt met de soms gebruikte, enigszins denigrerende aanduiding van 'vertaalmachine'. Zelf zien zij zich als ondersteunende en diplomatieke 'taalbemiddelaars', die een eigen specifieke rol in de communicatie tussen de twee centrale partijen innemen. Deze rol geeft hen ruimte in de uitvoering van hun werk.¹² Op twee manieren komt dit naar voren.

(In-)directe communicatie

Allereerst verwoorden de tolken de vragen en opmerkingen van de militairen in hun ontmoetingen met derden vaak net iets subtieler dan ze in het Engels gesteld zijn. De tolken geven aan – en dit geldt zowel in Bosnië als in Afghanistan – dat Nederlandse militairen vaak te direct

12 Voor een gedetailleerde bewerking van deze interactieprocessen lijkt het werk van socioloog Erving Goffman over retoriek relevant. Zie: T. Burns, *Erving Goffman*, London en New York: Routledge, 1992, pp. 303-09. Zie ook: A. Knapp-Pothoff en K. Knapp (noot 1).

zijn in hun communicatie en bovendien niet beleefd genoeg zijn. Hier zien we het contrast tussen zogenoemde 'high' en 'low context' communicatie opdoemen.¹³ In veel westerse culturen wordt een directe stijl van communiceren verwacht; dat is een stijl van er vooral 'geen doekjes omheen winden'. In een dergelijke stijl van communiceren hoeft men niet tussen de regels door te lezen; iedereen moet kunnen begrijpen wat er wordt bedoeld zonder specifieke informatie over de desbetreffende persoon en situatie. Hierdoor is de context minder relevant om het communicatieproces te kunnen begrijpen.

In 'high context' culturen, die vooral voorkomen in de niet-westerse gebieden in de wereld, hangt de communicatie juist grotendeels wél af van de persoon en de situatie. De communicatie is minder expliciet, men dient juist veel op te maken uit non-verbale signalen, lichaamstaal en gezichtsuitdrukkingen. Bij dit type communicatie worden dubbelzinnigheid en subtiliteiten verwacht en ge waardeerd.

Men kan zich voorstellen dat westerse militairen die bijvoorbeeld in voormalig Joegoslavië en Afghanistan opereren, niet altijd even bekwaam zijn in het communiceren met 'high context'-manieren. Hierin zijn ze afhankelijk van hun tolken, ook al zijn ze zich er niet altijd van bewust dat deze aanpassingen in het communicatieproces plaatsvinden. Zeker de jongere en militairen met een lagere rang (soldaten van 18-20 jaar) blijken vaak redelijk ongevoelig in dit opzicht. De meer ervaren militairen, en militairen met hogere rangen zijn zich er echter wel van bewust dat hun tolken de introducties, vragen en opmerkingen aanpassen aan de situatie. Deze militairen staan dat ook toe, aangezien zij het profijt er van inzien.

Informeel machtspositie

Daarnaast blijken de Nederlandse militairen de communicatievaardigheden en culturele kennis van hun tolken ook nog op een andere manier te kunnen waarderen. Wanneer gesprekken en onderhandelingen met lokale personen onduidelijk blijken te zijn, vragen militairen naar de mening van de tolken over de interactie die heeft

plaatsgevonden. Meestal op de terugweg naar de basis doen de tolken verslag, ze spreken hun eventuele twijfels uit over de antwoorden van de lokale partijen en 'vertalen' de lichaamstaal en gezichtsuitdrukkingen van de mensen waarmee gesproken is.

Dit betekent overigens niet dat de meningen van de tolken rechtstreeks worden overgenomen, maar de meeste militairen – in het bijzonder de meer ervaren en hoger gegradueerden – luisteren er zorgvuldig naar. De tolken worden vertrouwd en in dergelijke situaties als gelijken beschouwd. Wellicht zijn de Nederlandse commandanten gewend op deze manier te opereren, aangezien het in de Nederlandse gewoonte past om iedereen aan het woord te laten om tot consensus te komen alvorens de besluitvorming plaatsvindt.¹⁴

Dit proces kan ver gaan. Het is niet ongebruikelijk dat tolken de discussie over de voorafgaande conversatie beginnen. Hun bekwaamheid in taal en cultuur geeft tolken een zekere vorm van macht en status, zoals ook in andere contexten, in het bijzonder in het multinationale bedrijfsleven, is gebleken. Diegenen met een taalvoorsprong hebben de mogelijkheid om een informele machtspositie te ontwikkelen die ver boven hun formele positie in een organisatie uitgaat.¹⁵ Dit is echter niet alles. In sociale interactie, en in het bijzonder bij taalbemiddeling, ontstaat net zo gemakkelijk wantrouwen als vertrouwen.¹⁶ Soms vinden militairen, vooral de jongere en de lagere in rang, dat de tolken te veel initiatief nemen en te veel aandacht opeisen in de omgang met de lokale bevolking. Verwarring,

Een uitzending van SFOR-radio met gasten, Bosnië, 2003

(Foto mw. drs. G. Bos)

¹³ S.C. Schneider en J.-L. Barsoux, *Managing across Cultures*, Harlow etc.: Prentice Hall, 2003, pp. 44-45.

¹⁴ A. van Iterson, 'Rules of Action in Dutch Work Organizations', *Netherlands Journal of Social Sciences*, Vol. 37, No. 1, 2000, pp. 176-87.

¹⁵ Marschan-Piekkari et al. (n.1 boven).

¹⁶ T. Burns (n. 8 boven), p. 373.

Leden van de 'Iraqi National Guard', 2004

(Foto SFIR 5, G. van Es; collectie NIMH)

achterdocht en fricties, die toch al vaak ontstaan door taalproblemen, kunnen hierdoor opbloeien.¹⁷

Mede in verband daarmee bespreken militairen niet alles in de aanwezigheid van hun tolken, zelfs niet in het Nederlands aangezien enkele tolken zich deze taal – tot soms een hoog niveau – hebben eigengemaakt. Wantrouwen manifesteert zich echter ook op andere manieren.

Vertrouwen en wantrouwen

Hoe vreedzaam de situatie in een operatiegebied ook lijkt, militairen in vredesmissies hebben altijd te maken met vijandelijkheden tussen strijdende, of op zijn minst rivaliserende par-

tijen. De mate van gevechten en geweld verschilt echter per gebied, missie en tijdperiode. De gegevens in deze studie over tolken zijn verzameld in een tijd dat het geweld in Bosnië bijna tot nul was gereduceerd en dat ook in Afghanistan de ergste spanningen voorbij waren. Niettemin zijn risico's en gevaar altijd aanwezig en zijn de herinneringen aan het verleden nog vers.

Daarnaast kent de militaire cultuur om begrijpelijke redenen een diepgewortelde neiging om personen buiten het leger, zeker als er spanning aanwezig is, te wantrouwen.¹⁸ Soms is daar ook concrete aanleiding toe: tijdens de UNPROFOR-tijd waren er genoeg aanwijzingen dat de betrouwbaarheid van sommige lokale tolken dubieus was.¹⁹

In tijden van onzekerheid en spanning heeft wantrouwen dezelfde functie als vertrouwen omdat het onzekerheid over uit te voeren acties wegneemt. Beide verschijnselen zijn belangrijk wanneer kennis van zaken en zekerheden ontbreken, en wanneer er als gevolg daarvan kwetsbaarheid in de relaties tussen mensen sluipt.

Vertrouwen en wantrouwen verminderen allebei de complexiteit van een dergelijke situatie tot een hanteerbaar geheel. Vertrouwen en wantrouwen hebben dan ook dezelfde sociale functie: reductie van complexiteit in de omgang met kwetsbaarheid en risico's tussen mensen.²⁰ Elementen van wantrouwen zijn herkenbaar in een aantal manieren waarop militairen lokale tolken bejegenen.

Beperkingen voor tolken

Aan de tolken van de SFOR- en ISAF-uitzendingen is gedurende hun werktijd een aantal beperkingen opgelegd.²¹ Zo mogen ze op de basis geen mobiele telefoon bij zich dragen. Bij binnenkomst dienen ze deze bij de wacht af te geven. Mobiele telefoons worden van de basis geweerd omdat de mogelijkheid bestaat dat hiermee informatie naar personen buiten de basis wordt doorspeeld. In Kabul werden de tolken iedere keer bij binnenkomst gefouilleerd op wapens en explosieven, maar deze procedure werd in het begin van 2005 afgeschaft.

Daarnaast zijn, met het oog op veiligheidsmaatregelen, niet alle faciliteiten en kantoren op de basis volledig toegankelijk voor de tolken. Over het algemeen wordt dit veiligheidsbeleid door de tolken begrepen, het levert dan ook geen problemen op. Een lokale tolk in Kabul bekritiseerde zelfs de vernieuwde vereenvoudigde controle bij de entree van de basis. Geen enkele tolk maakt bovendien bezwaar tegen de maandelijkse routinecontrole die de militairen bij hen uitvoeren.

Er is echter ook regelgeving waarmee de lokale tolken meer moeite hebben. Zo mogen de tolken niet in de privé-vertrekken van de militairen komen; in algemene zin geldt dat intieme relaties tussen militairen en tolken verboden zijn: de tolken lopen het risico ontslagen te worden en Nederlandse militairen worden in dergelijke situatie gerepatriëerd.

Daarnaast mogen lokale tolken geen gebruik maken van specifieke facili-

17 A.J. Feeley en A.W. Harzing (n.1 boven), p. 38.

18 J. Soeters, 'Culture in Uniformed Organizations', in: N.M. Ashkanasy, C.P. Wilderom en M.F. Peterson (ed.), *Handbook of Organizational Culture and Climate*, Thousand Oaks: Sage, 2000, pp.465-481.

19 Zie b.v. C. Wiebes, *Intelligence en de oorlog in Bosnië, 1992-1995*, Boom, Amsterdam, 2002, pp. 15 en 158.

20 T. Burns (n. 8 boven), p. 373-74.

21 Deze maatregelen zijn kort na het Srebrenica-fiasco in juli 1995 ingevoerd.

teiten zoals de militaire arts, de tandarts en de belastingvrije winkel. Mannelijke lokale tolken lijken met de uitvoering van dit beleid minder moeite te hebben dan de vrouwen. De vrouwelijke tolken ervaren dit als een blijk van wantrouwen van militairen ten opzichte van lokaal personeel en voelen zich vooral vernederd door de onverwachte manier waarop dergelijk beleid in het verleden is meegedeeld of veranderd.

Onderlinge concurrentie

Nog een ander aspect tussen de militairen en tolken ligt is dat de laatsten bang zijn om hun – goedbetaalde – baan te verliezen, wat een gevolg zou kunnen zijn van de permanente reductie van het aantal SFOR-troepen. Dit vooruitzicht maakt de tolken kwetsbaar, waardoor ze steeds voorzichtiger worden in hun omgang met de militairen. En zelfs ten opzichte van hun eigen collega's is er een zekere mate van wantrouwen omdat ze elkaar steeds meer als concurrenten beschouwen.²²

Balanceren

Kortom, de lokale tolken hebben het gevoel dat zij in hun omgang met de militairen wankel moeten balanceren tussen vertrouwen en wantrouwen. De lokale tolken voelen zich vertrouwd en gerespecteerd, zolang het gaat om taalbemiddeling in de communicatie tussen de vredestroepen en de lokale bevolking. Daarentegen worden zij – naar hun gevoel – op de *compound* op een afstand gehouden, zowel fysiek als emotioneel. Het lijkt erop dat de lokale tolken 'bekende vreemdelingen' zijn, met andere

woorden, dat zij tegelijkertijd dichtbij en veraf staan.²³

Negatieve reacties

Lokale tolken ervaren trouwens ook blijken van wantrouwen vanuit een heel andere hoek. Zeker wanneer vijandelijkheden nog aan de gang zijn, krijgen zij vaak negatieve reacties van hun landgenoten, in het bijzonder van diegenen die tot de 'andere partij(en)' in het gebied behoren. Bijvoorbeeld tijdens het hoogtepunt van het conflict in Bosnië probeerden Servische militaire commandanten tolken met een moslimachtergrond buiten te sluiten van gesprekken en onderhandelingen met de Nederlandse militairen.

Vrouwelijke lokale tolken hebben nogal eens moeilijkheden ondervonden tijdens ontmoetingen met Mujahadins uit het Midden-Oosten, wanneer zij met Nederlanders op patrouille waren. In de loop der tijd zijn lokale tolken uitgejouwd en uitgescholden (vrouwen bijvoorbeeld als 'NAVO-hoer'), zijn zij verbaal vernederd en soms zelfs in het gezicht gespuugd.

Desondanks zijn ze dankzij de bescherming van de Nederlandse vredesmacht nooit fysiek in de problemen geraakt. Over het algemeen voelen de lokale tolken in Bosnië zich veilig tijdens de uitvoering van hun werk.

In Kabul liggen de zaken anders. Aangezien de situatie bedreigender is dan in Bosnië (in ieder geval gedurende de periode van deze studie), zeggen de lokale tolken daar dat zij niet onder werktijd maar juist daarna voor hun leven moeten vrezen. Om die reden verwisselen zij hun kleding en verstoppen zij hun identiteitspas, wanneer zij na werktijd de basis verlaten.

Alleen de naaste familie is op de hoogte van hun werk als tolk voor buitenlandse vredestroepen; burens en kennissen tasten hierover in het duister. De tolken in Kabul gaan redelijk stoïcijns met deze angst om. Het lijkt erop dat zij gewend zijn aan de omgang met dreiging en geweld en zij denken mogelijke vijanden te slim af

22 Op het moment waarop wij ons veldwerk uitvoerden was dit een serieus probleem voor de tolken. Nu, een jaar later, is gebleken dat het militair personeel drastisch is verminderd maar niet ten koste van het lokale personeel. In de huidige meer gedecentraliseerde opzet van de operaties in Bosnië zijn de lokale tolken nog even hard nodig.

23 Zie de George Simmels observaties inzake de 'vreemdeling'; G. Simmel, 'The Stranger', in: L.A. Coser (ed.), *The Pleasures of Sociology*, New York: Mentor, 1980, pp. 235-40.

Patrouille van het Bravo-team door een van de dorpjes in de omgeving van de Nederlandse SFOR 15-basis

(Foto mw. drs. G. Bos)

te zijn.²⁴ Overigens zijn zij even optimistisch als idealistisch: anders dan de meer berustende lokale tolken in Bosnië streven zij nog echt naar een nieuwe toekomst voor hun land en henzelf.

Conclusies en aanbevelingen

Geprezen en genegeerd

Tolken spelen een essentiële rol in vredesmissies. Tot op heden is deze rol in evaluaties en studies over vredesmissies weinig belicht. Door dit artikel hebben we in een eerste poging getracht deze lacune in de kennis te dichten. Er is een beschrijving gegeven van het leven en het werk van (lokale) tolken die door de Nederlandse (en Belgische) troepen in Bosnië en Afghanistan zijn ingehuurd. Het geschetste beeld laat zowel de comfortabele als de precaire kant van de positie van militaire tolken zien. Ongeacht de tijd die zij met de buitenlandse militairen hebben doorgebracht, blijven de tolken vreemdelingen die tegelijkertijd dichtbij en veraf staan, vreemdelingen die tegelijkertijd geprezen en genegeerd worden.

Tolken zijn meer dan alleen taalexperts in het communicatieproces tussen de buitenlandse militairen en hun eigen landgenoten. Zij bewegen zich als culturele, diplomatieke en politieke bemiddelaars tussen deze twee partijen. Zij worden zichtbaar gewaardeerd, in het bijzonder door militairen met een hogere rang, die deze aanvulling als een onmisbaar element van het werk beschouwen.

Toch, als een gevolg van hun dualistische positie, blijven tolken vreemdelingen ten opzichte van alle partijen in het gebied. Zo is in het gebied waar ze wonen en werken bekend dat de lokale tolken goed verdienen. Lokale handelaars en autoriteiten laten hen daarom meer betalen voor diensten en heffingen dan in het gebied gebruikelijk is. De Nederlandse militairen, aan de andere kant, doen er weinig aan om de tolken te helpen zich verder te ontwikkelen, door hen te laten groeien en hen ontplooiingsmogelijkheden te bieden.

Geen opleidingsmogelijkheden

Opleidingsmogelijkheden, zo overvloedig aanwezig voor Nederlands militair personeel, worden niet of amper aan de (lokaal ingehuurde) tolken aangeboden. De Amerikaanse bereidwilligheid om bepaalde verdienstelijke en/of bedreigde tolken een *green card* of zelfs de Amerikaanse nationaliteit aan te bieden, kent de Nederlandse overheid niet.

De 'eigen' Nederlandse tolken zijn enkel en alleen voor de duur van een uitzending aangesteld. De lokaal ingehuurde tolken hebben geen enkele werkgarantie, ondanks de lengte van de periode die zij als tolk werkzaam zijn geweest, een periode die zoals bij de langdurige inzet in Bosnië op kan lopen tot meer dan tien jaar. Deze voorbeelden geven een helder beeld van de dubbele en dus moeilijke positie van de (lokale) tolken.

Epiloog

Zonder twijfel is dit artikel betrekkelijk algemeen in zijn bevindingen en laat het vele onderwerpen voor vervolgstudies open. Ook is het niet onbelangrijk om te benadrukken dat deze studie onder relatief vreedzame condities is uitgevoerd. De rol van tolken onder minder gunstige omstandigheden zal verschillen van wat wij in deze studie hebben blootgelegd. Daarnaast zullen uiteenlopende operationele stijlen van nationale legers tot verschillende uitkomsten leiden.

Een observatie uit Kabul kan dit illustreren. Een Belgische commandant vertelde ons dat een Amerikaanse compagnie aan zijn multinationale bataljon was toegevoegd om zijn personeel in het gebied te ondersteunen tijdens de verwachte turbulente verkiezingsperiode. Alvorens de Amerikanen tot actie over te laten gaan, besloten hij en zijn Noorse co-commandant hen op de hoogte te stellen van de procedures en manier van werken van het bataljon.

De Amerikanen hadden niet de gewoonte om in hun reguliere taken als

patrouilleren en huiszoekingen met tolken te werken. Na twee trainingsweken zeiden zij te snappen hoe ze met tolken zouden moeten werken, maar toen de Amerikanen het bataljon na twee operationele maanden weer verlieten, bleek dat ze nauwelijks gebruik hadden gemaakt van de hen beschikbaar gestelde tolken.

Deze observatie laat zien hoezeer de operationele stijlen tussen eenheden van nationale krijgsmachten uiteenlopen, maar toont eveneens dat mensen onder dreiging minder open staan om met andere partijen te communiceren.²⁵ Zonder twijfel liggen de Amerikanen in Afghanistan (en elders) zwaarder en vaker onder vuur dan troepen van veel andere naties, waaronder die uit Nederland en België.²⁶ Dergelijke aspecten beïnvloeden de manier waarop en de frequentie waarmee van (lokale) tolken in vredesmissies gebruik wordt gemaakt.

Wij denken dat in de toekomst verder onderzoek naar taal- en communicatieproblemen dient plaats te vinden, ten einde meer begrip te krijgen voor en kennis van de communicatieprocessen tussen buitenlandse militairen en lokale bevolkingsgroepen in de diverse conflictgebieden.

²⁴ Voor de Irakese tolken die voor de Nederlanders werkzaam zijn is de situatie vergelijkbaar. A.S. Tyson, 'Tolk Ahmed was trots, maar is nu vooral bang in Irak', *Utrechts Nieuwsblad*, 17 september 2004. Zie ook het internet (Google: military interpreters) voor talloze vergelijkbare nieuwsberichten.

²⁵ Voor de verschillen in operationele stijlen zie: J. Soeters, Chr. Poponete en J. Page, 'Culture's consequences in the military', in: Th. W. Britt, A.B. Adler en C.A. Castro (eds.), *Minds in the Military: Psychology and Life in the Armed Forces. Volume 4: Military Culture*, (in press) 2005, Westport CT: Praeger Security International; voor de invloed van dreiging op de militaire geest zie: M. Dechesne, C. van den Berg en J. Soeters, *International Cooperation under Threat: a Field Experiment in Kabul* (ter publicatie aangeboden).

²⁶ In Kabul werd verteld dat er een 'prijs' stond op het hoofd van buitenlandse militairen; de prijs die voor Amerikanen werd uitgelooft was aanzienlijk hoger dan die voor andere buitenlandse militairen.

Operation Anaconda

Perception meets reality in the hills of Afghanistan

P. L. Hastert*

The initial encounters between Al Qaeda and the U.S. military taught both a series of lessons that reverberate across the battlefields of Afghanistan today. Both sides entered the fray with preconceived ideas of their enemy – ideas that disappeared on the battlefields of the Shahi-Kot valley. The United States was determined not to repeat the mistakes of the siege of Tora Bora. Their battleplan called for a lightning fast operation using highly mobile U.S. and Afghan forces to envelop the enemy, but failures of intelligence and the fog of war transformed Anaconda into a long, slow struggle against an often invisible foe. Al Qaeda had all the advantages of terrain and defense but was unable to cause the massive casualties they thought would drive the American invaders from Afghanistan. Both sides left the battlefield with valuable lessons that have prevented any similar encounters since silence returned to the Shahi-Kot.

Introduction

In early March 2002 U.S. and Allied forces launched Operation Anaconda to dislodge Al Qaeda forces that had gathered near Gardez in southeast Afghanistan. This would be the first time that U.S. forces had met Al Qaeda trained jihadists in a large-scale encounter and the results did not match either side's preconceptions. Operation Anaconda was supposed to

be a lightning strike by highly mobile U.S. forces against rag-tag Al Qaeda remnants that had escaped destruction during Operation Enduring Freedom. The operation was supposed to be finished in 24 hours, but it took 10 days for the operation to finally wind down.¹

For Al Qaeda the operation came as a shock as well – although U.S. forces occasionally backed off and with-

drew, they continued their assault until Al Qaeda was swept from the battlefield. Anaconda did not proceed as the Americans had planned, but its results have prevented Al Qaeda from again seizing and defending such a large piece of terrain.

The U.S. military had been highly successful during Desert Storm but Al Qaeda judged their competence and willingness to fight based on a series of attacks and confrontations that had occurred in the Middle East over the previous two decades:

- 1983 – Hezbollah bombs the U.S. Marine barracks in Beirut. U.S. forces pull out a few months later.²
- 1992 – Al Qaeda finances bombing two hotels in Aden where U.S. troops stayed while transiting Yemen on the way to Somalia.³ U.S. troops cease transiting Yemen shortly thereafter.
- 1993 – Bin Laden dispatches advisors to train Somali warlord Mohammed Farah Adee's militia. U.S. forces withdraw from Somalia after the loss of two helicopters and 18 soldiers on 3 October 1993.⁴
- 1995 – Bin Laden associates detonate car bomb outside U.S. Office of Program Management – Saudi Arabian National Guard. U.S. forces are reduced and relocated.⁵
- 1996 – Bomb explodes outside Khorbar Towers complex housing U.S. troops in Dhahran Saudi Arabia. U.S. forces in the Kingdom reloca-

* Copyright 2005 from 'Operation Anaconda: Perception Meets Reality in the Hills of Afghanistan' by P.L. Hastert in Studies in Conflict & Terrorism. Reproduced by permission of Taylor & Francis Inc. <http://www.taylorandfrancis.com>

1 Philip Smucker, Al Qaeda's Great Escape, The Military and the Media on Terror's Trail (Dulles, VA: Brassey's, Inc., 2004), p. 193.

2 Peter Bergen, Holy War Inc, Inside the Secret World of Osama Bin Laden (New York: Simon & Schuster, 2002), p. 88.

3 Jason Burke, Al-Qaeda, Casting A Shadow of Terror (New York: I.B. Tauris & Co Ltd., 2003), p. 129.

4 Bergen, op. cit., p. 85.

5 Anonymous, Through Our Enemies' Eyes (Dulles, VA: Brassey's Inc., 2003), p. 141.

An F/A-18C Hornet is prepared for launch from the aircraft carrier USS Carl Vinson (CVN 70) in a strike against Al Qaeda terrorist training camps and military installations of the Taliban regime in Afghanistan (2001)

(Photo U.S. Navy, G. Messier; collection NIMH)

te to Prince Sultan Air Base in the desert south of Riyadh.⁶

- 1998 – U.S. responds to African Embassy bombing with cruise missile attack.⁷
- 2000 – U.S.S. Cole attacked and nearly sunk in Aden in a major Al Qaeda operation.⁸

Statements of Osama bin Laden

These were not all Al Qaeda operations, but Al Qaeda judged the Ameri-

cans' will to fight based on the results they observed. Osama bin Laden's public statements clearly show his opinion of the United States:

- August 1996 – 'However, when tens of your soldiers were killed in minor battles and one American Pilot was dragged in the streets of Mogadishu you left the area carrying disappointment, humiliation, defeat and your dead with you. Clinton appeared in front of the whole world threatening and promising revenge, but these threats were merely a preparation for withdrawal. You have been disgraced by Allah and you withdrew; the extent of your impotence and weaknesses became very clear. It was a pleasure for the 'heart' of every Muslim and a remedy to the 'chests' of believing nations to see you defeated in the three Islamic cities of Beirut, Aden and Mogadishu.'⁹

- March 1997 – 'We learned from those who fought there [Somalia], that they were surprised to see the low spiritual morale of the American fighters in comparison with the experience they had with the Russian fighters. The Americans ran away from those fighters who

fought and killed them, while the latter were still there. If the U.S. still thinks and brags that it still has this kind of power even after all these successive defeats in Vietnam, Beirut, Aden, and Somalia, then let them go back to those who are awaiting its return.'¹⁰

- May 1998 – 'By the Grace of God, the [cruise] missiles were ineffective. The raid has also proven that the American army is going down hill in its morale. Its members are too cowardly and too fearful to meet the young people of Islam face to face.'¹¹
- May 2001 – 'Your brethren have taken up your struggle through out East and have come out to fight against Kuffir and the West has been threatened by their rise. The West fears that they (the Mujahideen) shall annihilate their very existence. Much that the West take sustenance in their arms and might, in their hearts of hearts they fear and are scared of them (the Mujahideen)... Unafraid of themight and size of the infidels, an appreciable small number of committed Mujahideen, shall prevail upon them. While they pride on their military resources, the Mujahid take the field through faith and conviction.'¹²

Mutual expectations

Al Qaeda's leader felt the U.S. military was a high tech paper tiger, unwilling to stand and fight. Bin Laden saw that the United States had been forced to withdraw from Beirut, Aden, and Mogadishu when faced with a committed jihadist resistance. Although it's unclear what response Bin Laden expected after the attacks of 9/11, it's likely he expected a U.S. ground force that could be similarly attacked.

Bush's commentary

If Bin Laden had low expectations of the U.S. response, the United States had a similarly low opinion of Al Qaeda. President Bush's second line on the afternoon of 9/11 was 'The

⁶ Burke, op. cit., p. 140.

⁷ Steve Coll, *Ghost Wars* (New York: Penguin Press, 2004), p. 410.

⁸ Burke, op. cit. p. 190.

⁹ Osama Bin Laden, *Al Quds Al Arabi*, August, 1996. Available at (http://www.pbs.org/newshour/terrorism/international/fatwa_1996.html).

¹⁰ Osama Bin Laden, interview with CNN, aired late March 1997. Available at (<http://www.ishipress.com/osamaint.htm>).

¹¹ Osama Bin Laden, interview with ABC News, aired 2 January 1999. Available at (http://abcnews.go.com/sections/world/DailyNews/transcript_binladen1_990110.html).

¹² Abdul Sattar Khan, 'Osama urges Ummah to continue Jihad,' 12 May 2001. Available at (http://groups.yahoo.com/group/Noahide_News/message/4977).

United States will hunt down and punish those responsible for these cowardly acts.¹³ That evening in his address to the American people he said, ‘The search is underway for those who are behind these evil acts.’¹⁴ In his radio address on the 15th he said, ‘This is a conflict without battlefields or beachheads, a conflict with opponents who believe they are invisible. Yet, they are mistaken.’¹⁵ In his address to Congress on the 21st he said ‘Al Qaeda is to terror what the mafia is to crime.’¹⁶ The United States continued to focus on Al Qaeda as a terrorist, not a military, force. The public discussion on Afghanistan presented the Al Qaeda camps as terrorist training centers (which some were), not as military boot camps (which they all were).

Airpower attacks

The initial phases of Operation Enduring Freedom came as no surprise to the leadership of the Taliban and Al Qaeda. The heavy reliance on airpower to strike fixed facilities must have been expected after similar attacks on Iraq and Serbia. These strikes generated little movement on the ground and the calls in the western media for a

heavier U.S. presence certainly encouraged Al Qaeda. If U.S. forces could be drawn into Afghanistan in significant numbers it would reorient the conflict from a quasi civil war into a battle against a non-Muslim invader. Unfortunately for Al Qaeda, as more bombing missions targeted the Taliban front lines the Northern Alliance began a rapid advance. The heavy presence of airpower over the battlefield destroyed military equipment, but more importantly it prevented reinforcements from reaching the front and prevented orderly retreats to the rear. By contrast, the Northern Alliance could move rapidly, was well supplied, and had the funds to bribe rival commanders. Frontline Taliban commanders began to see which way the wind was blowing. As they were threatened with personalized bombing missions and cajoled with bribes they began switching sides at what must have been an alarming rate to the Taliban’s leadership.

Changing situation

By 13 November, the rapidly changing situation forced Osama bin

Laden to leave Jalalabad for Tora Bora in the White Mountains.¹⁷ Tora Bora had been a focus of U.S. bombing since the conflict began, but the Al Qaeda leadership must have felt the shelters and facilities there would be sufficient to withstand any U.S. assault. Because Tora Bora had remained under the control of the Afghan resistance during the 1980s it is likely that Al Qaeda felt it could be defended against an U.S. onslaught. While the Al Qaeda leadership had withdrawn to Tora Bora, fighting continued to rage across Afghanistan. Kabul had just fallen and the situation remained very fluid in Southern Afghanistan.¹⁸ Kandahar was the spiritual heartland of the Taliban and remained in their grip. U.S. forces on the ground in Afghanistan remained minimal, and none likely would have been sent to Tora Bora even if the United States was aware of Al Qaeda’s movement. Clear knowledge of what had happened only came with the arrival of journalists in Jalalabad. Once there, they determined and published details of Al Qaeda’s movement to Tora Bora.¹⁹

Al Qaeda’s tactical withdrawal

The first U.S. forces arrived in early December to coordinate an Afghan attack on Tora Bora. Simply put, there were not sufficient U.S. forces or facilities nearby to launch an attack

These servicemen were killed in action during Operation Anaconda in Afghanistan. Anaconda is an offensive operation supporting Operation Enduring Freedom

(Photo U.S. Department of Defense, J.D. Pyle; collection NIMH)

13 President George W. Bush, Remarks at Barksdale Air Force Base, 11 September 2001. Available at (<http://usinfo.state.gov/topical/pol/terror/01091110.htm>).

14 President George W. Bush, Address to the Nation, 11 September 2001. Available at (http://www.washingtonpost.com/wp-srv/onpolitics/transcripts/bushaddress_091101.htm).

15 President George W. Bush, Saturday Radio Address, 15 September 2001. Available at (<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2001/09/20010915.html>).

16 President George W. Bush, Address to a Joint Session of Congress and the American People, 20 September 2001. Available at (<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2001/09/20010920-8.html>).

17 Smucker, op. cit., p. 55.

18 Ibid., p. 37.

19 Ibid., pp. 54–58.

alone, and the attack's plan depended primarily on airpower to destroy Al Qaeda forces in place. Ironically, as U.S. forces were arriving to coordinate the attack, Osama bin Laden was starting to leave Tora Bora. In spite of the successful resistance against the Soviets in the same area he must have concluded that Tora Bora could not be defended successfully against the Americans. This is a significant (and often overlooked) event; Bin Laden's first line of defense was the Taliban Army, the second line was Al Qaeda's fighters in Tora Bora (based on the anti-Soviet model) and the third line was a tactical withdrawal.

Bin Laden's decision and timing in exercising 'Option 3' were both outstanding. Although Al Qaeda was able to hold out in Tora Bora for many weeks, it suffered heavy losses in personnel. Al Qaeda took advantage of the slow advance to pull out significant numbers of fighters. Many of the Afghans attacking Tora Bora had bonds to the Al Qaeda forces they were 'opposing' and took advantage of the opportunity to get paid by the Americans and the Arabs.²⁰ In February 2003 Osama bin Laden discussed Tora Bora in an audiotape:

Not a second would pass without a fighter plan passing over our heads day and night... American forces were bombing us by smart bombs and bombs that weigh thousands of pounds and bombs that penetrate caves and other kinds of bombs enter into caves. (...) In addition to the forces of the agents whom they pushed to attack us for a continuous half month. We fought back against all their at-

tacks by the grace of God. And we defeated them every time. They were carrying their injured and their dead. (...) In spite of all that, American forces did not dare to go into our posts. What sign is more than that for their cowardliness and their fear in their claimed stories about their power? The jest of the battle was the extreme defeat for the world alliance of evil.²¹

Tora Bora under U.S. control

Once Tora Bora was under U.S. control it was clear that the caves and facilities were prepared for a long siege with massive quantities of supplies and ammunition. The heavy and accurate U.S. bombing made the resistance tactics from the 1980s (sitting out aerial bombardments in a cave) suicidal in the new millennium. Being well protected reduces the chance of being injured or killed, but when an enemy can bomb 24 hours 7 days only a matter of time until your number comes up. The evidence in the caves showed that many Al Qaeda fighters had wisely withdrawn. Despite Bin Laden's positive spin, Tora Bora's fighters had either been killed (some), captured (few), or were moving away in small groups (most).

After it became clear that the Al Qaeda leadership had escaped from Tora Bora the U.S. media began criticizing the U.S. attack strategy for the faults identified earlier. The heavy reliance on Afghan forces of dubious loyalty, failure to close off all escape routes, and the inability of the Pakistani Military (still on high alert facing off against India) to close the border all drew sharp attention. At the same time some of the limitations that forced a dependence on Afghan forces began to dissipate. U.S. forces began moving into Bagram Air Base north of Kabul (one of the two airports not targeted in Afghanistan) and established a major installation. Conventional Army Aviation helicopter units began arriving, providing mobility and combat firepower. Finally, the Army's XVIII Airborne Corps arrived to establish a forward command and control facility.²² The conventional

Army that had been left out of operations in Afghanistan was now in place and in force.

The Shahi-Kot valley

After their withdrawal from Tora Bora, Al Qaeda was forced to reassemble, reassess, and regroup. Although they had survived to 'fight another day,' the Taliban had lost control of Afghanistan, the United States was exploiting documents found in the cities and Al Qaeda forces were widely scattered. In February 2002 Al Qaeda forces were detected assembling in the Shahi-Kot valley. The valley had been the site of a 1986 assault that had cost the Soviet Army over 400 lives. The terrain, caves, and fortifications that had withstood the earlier assault remained.²³ Shahi-Kot was defensible, close to Pakistan, and close enough to Tora Bora (approximately 130 km) that the scattered troops could be regrouped in short order. It's unclear if Al Qaeda felt they could escape U.S. attention. Based on the slow U.S. response to their retreat into Tora Bora they may have felt that they could delay or avoid detection all together.

20 Ibid., p. 87.

21 Osama Bin Laden, New Audio Tape, 11 February 2003. Available at (http://abcnews.go.com/sections/world/DailyNews/binladen_transcript030211.html).

22 Charles Portman, 'October 7th Marks Year of Strategic Change,' CENTCOM Public Affairs Office. Available at (http://www.centcom.mil/CENTCOM-News/Stories/10_02/1.htm).

23 Smucker, op. cit., p.157.

Planning the assault on Shahi-Kot

United States Special Operations forces (SOF) began planning on 13 February for an assault on Shahi-Kot with a focus on applying the lessons learned from Tora Bora. It became clear that a large number of conventional Army forces would be required so lead planning shifted to the 10th Mountain Division.²⁴ Operation Anaconda would use Afghan forces (advised and assisted by U.S. SOF instructors) to hammer through the Shahi-Kot valley and drive the Al Qaeda fighters into the obligatory anvil manned by conventional U.S. Army units. Unlike the ‘siege’ of Tora Bora, the assault on Shahi-Kot would be an active one, with the promise of a relatively quick battle if things proceeded according to plan.

An extremely active reconnaissance effort focused on the valley using the U-2, Predator, and other assets to determine Al Qaeda disposition and numbers in order to identify helicopter landing zones, axis of attack, and so on. In order to ‘bait the trap’ bombing was kept to a minimum. Although this kept Al Qaeda in the valley it also gave them time to regroup, reequip, and reorganize their defen-

Nine servicemembers and one civilian Canadian reporter were wounded in action in Afghanistan

(Photo U.S. Department of Defense, J.D. Pyle; collection NIMH)

ses. While the United States had their eye on the valley, Intelligence believed Al Qaeda was unaware of the upcoming assault. The U.S. estimates of the number of fighters in the valley varied widely – from 200 to over 1,000. The initial battle plans had been made assuming there would be 200–300 fighters but the estimates climbed to 600–700 as U.S. forces began the operation. It was unclear if the Al Qaeda forces were in ‘regroup’ mode preparing for a guerilla war, or if they were waiting for a U.S. assault. Because the Al Qaeda force consisted of light infantry the United States was not sure if they were in the valley or positioned in the surrounding hills.²⁵

U.S. infiltration of the valley

Early in the morning on 20 March 2002 the Afghan forces (aided by U.S. Special Operations forces) began moving up the Shahi-Kot valley. As they advanced they came under heavy and sustained fire that killed an American Special Forces adviser and two Afghan troops. Many vehicles were destroyed and the Afghans began retreating back down the valley toward Gardez. Later investigation determined the heavy fire came from an American AC-130 that believed it was engaging an enemy convoy.²⁶ Anaconda’s ‘Hammer’ had been eliminated by friendly fire almost before the operation had begun. Despite this loss, no consideration seems to have been given to adjusting the battle plan.

Twenty minutes prior to the blocking force’s infiltration, an airstrike hit Al Qaeda positions.²⁷ This certainly killed some of their forces, but it also alerted Al Qaeda to the upcoming assault. The 10th Mountain and 101st

Airborne Division troops were transported in CH-47 helicopters from Bagram Air Base to the foothills on the eastern side of the Shahi-Kot valley. To prevent a repeat of Tora Bora the troops were to make their way up the hills to a series of blocking positions. It did not work out that way. Some insertions were met with hostile fire, whereas others began taking fire after the helicopters left.²⁸ Small arms and mortars were coming down from the hills where the blocking positions were to be established. The U.S. battle plan was to seize the high ground and shoot down on the Al Qaeda forces being driven down the valley, but now the roles were reversed. The U.S. troops (especially 10th Mountain) were pinned down between Al Qaeda in the high ground above and the cities below.

The Al Qaeda resistance

The Al Qaeda gunners proved to be extremely effective. Although the AH-64 Apache helicopter was identified as the most effective close air support asset,²⁹ five of the six Apaches available to support the operation were knocked out of action by mid-morning. There would be no more attack helicopter support that day.³⁰ The ferocity and capability of the Al Qaeda resistance came as a shock to the Army troops. The Al Qaeda soldiers moved quickly from position to

²⁴ Ibid., p. 158.

²⁵ Ibid., p. 161.

²⁶ Eric Schmitt, ‘Inquiry Finds American Was Killed by Fire From U.S. Gunship, Not Enemy,’ *New York Times*, 29 October 2002.

²⁷ Robert H. McElroy with Patricia Slayden Holis ‘Fire Support for Operation Anaconda,’ Field Artillery, September–October 2002. Available at (http://sill-www.army.mil/FAMAG/Go_to_War_Primer/OpAnaconda.pdf).

²⁸ Ted Koppel, ABC News Nightline, 8 April 2002. Available at (<http://abcnews.go.com/sections/nightline/Nightline/anaconda020322.html>).

²⁹ McElroy, op. cit.

³⁰ Ann Scott Tyson, ‘Anaconda: A war story,’ *Christian Science Monitor*, 1 August 2002. Available at (<http://www.csmonitor.com/2002/0801/p01s03-wosc.html>).

position in black tunics and head wraps like Ninjas.³¹ Finally, as night fell, the CH-47 helicopters returned to exfil part of the 10th Mountain Division forces they'd inserted in the early morning.³² Operation Anaconda would continue, but without the 'hammer' or the 'anvil.'

Although the effort to have the Afghan forces drive Al Qaeda into the waiting Americans had failed, the insertion of U.S. troops was having an effect. Al Qaeda fighters had begun streaming into the valley when they heard word of American troops on the ground.³³ Once again, Anaconda had been stood on its head – instead of worrying about Al Qaeda fleeing into Pakistan the operation would shift to targeting Al Qaeda entering from Pakistan. The metaphor shifted from the Hammer and Anvil to the Honey Pot and the Bees. The U.S. and Allied troops would serve as the honey to draw in Al Qaeda.

Observation point Takur Ghar: who strikes first?

In order to effectively strike the reinforcements streaming toward the valley the United States needed to establish surveillance points. Air assets such as Predator were effective when available, but bad weather always threatened (bad weather had delayed the start of Anaconda by two days). A decision was made to infiltrate Special Operations teams to conduct strategic reconnaissance on the various 'ratlines' that traced through the mountains to and from Pakistan. One such post was planned for the top of a peak known as Takur Ghar. The 10,000-ft peak commanded a clear view of the southern approaches to the valley, the town of Marzak, and the 'Whale' – the large ridge that stood on the other side of the valley.

Unbeknownst to the Americans, they had picked their observation point too well. Takur Ghar overlooked the most essential entry and escape route Al Qaeda used.³⁴ Al Qaeda saw the same

advantages and had established a position to observe American activity and shoot down helicopters flying in the valley below.³⁵ Because of heavy snowfall the U.S. forces planning the mission were unaware of any Al Qaeda forces or defenses on Takur Ghar.³⁶ The mission was assigned to a team of Navy SEALs accompanied by an Air Force Combat Controller.

As the MH-47 (Razor 03) approached the helicopter-landing zone at the top of the ridge they observed fresh tracks, goatskins, and a seemingly abandoned heavy machine gun.³⁷ The pilots discussed an abort but it was too late. The Al Qaeda forces, showing good fire discipline, waited until the helicopter was nearly on top of their positions, then opened fire with heavy machine guns and RPGs. ABH1 Neal Roberts was standing at the rear of the ramp preparing to rapidly exit and secure the landing zone after touch down. As the helicopter was hit, hydraulic fluid began spewing on the ramp and the helicopter lurched around to escape from the Al Qaeda bunkers. ABH1 Roberts slipped on the oily ramp and fell 5–10 ft down onto the snowy mountain. Razor 03 crash-landed 7 km away and a headcount confirmed that one man was lost.³⁸

In spite of the heavy resistance encountered, the remaining members of Roberts's team loaded onto a second helicopter (Razor 04) to return to the top of Takur Ghar for a rescue attempt. Razor 04 took heavy fire but all six members of the 'reconnaissance' team were able to exit onto the mountaintop. The team's situation quickly deteriorated as the Air Force Combat Controller was killed and two of the SEALs were seriously wounded. The remaining SEALs made the difficult decision to withdraw down the mountain.³⁹

The unavailing attempt to capture Takur Ghar

Al Qaeda did not have long to wait for another helicopter. A 23-man Ranger Quick Reaction Force (QRF) was dis-

patched from Bagram on board two other MH-47s (Razor 01 and 02) to land on a displaced landing zone. Unfortunately, the helicopter crews never received the word to offset and as the sun began to rise they proceeded to the same landing zone. Neither the crews nor the Rangers knew that Al Qaeda 'owned' Takur Ghar – only that they had been dispatched to assist the SEALs. As they approached the landing zone the SEALs they were sent to assist were already making their way down the ridge.⁴⁰

Razor 01 was the first helicopter to approach the landing zone. Not surprisingly, the Al Qaeda gunners met its approach with machine-gun fire and RPGs from three different directions and shot it down. As the Rangers and crew emerged to establish a defensive perimeter they were met by Al Qaeda fire that immediately killed a helicopter gunner and three of the Rangers. Razor 02 offloaded its part of the QRF further down the ridge and its Rangers began a 2,000 ft climb to reach the rest of their team.⁴¹

Not knowing how long it would take for the rest of the Rangers to arrive, the survivors on top of the ridge began considering an assault on the Al Qaeda position. Four of the Rangers (including their Commander and Senior NCO) began a straight assault

31 Ibid.

32 Ibid.

33 Smucker, op. cit., p. 179.

34 Ibid., p. 187.

35 U.S. Defense Department, 'Executive Summary of the Battle of Takur Ghar,' 24 May 2002. Available at (<http://www.defense.gov/news/May2002/d20020524takurghar.pdf>).

36 Tommy Franks, DoD News Briefing Transcript, 24 May 2002. (<http://www.centcom.mil/CENTCOMNews/transcripts/20020524.htm>).

37 Bradley Graham, 'Bravery and Breakdowns in a Ridgetop Battle,' Washington Post, 24 May 2002. Available at (<http://www.washingtonpost.com/ac2/wp-dyn/A1951-2002May23?language=printer>).

38 U.S. Defense Department, op. cit.

39 Ibid.

40 Smucker, op. cit., p. 189.

41 U.S. Defense Department, op. cit.

Map of the operation area of Operation Anaconda

(Source U.S. Department of Defense; collection NIMH)

The Americans depended on Apache helicopters to provide support from the air, but quickly lost them as the accurate Al Qaeda gunners took them out of the fight.

Analyzing Operation Anaconda

The SOF insertion on Takur-Gar showed many of the same problems. The insertion team was sized and equipped for reconnaissance – no hostile resistance was expected. After the loss of ABH1 Roberts the surviving members of his team attempted to retrieve him, despite the fact that he had been taken prisoner by a larger force of Al Qaeda or (more likely) had already been killed. The insertion of the first half of the QRF on the same LZ was almost certain to end with a helicopter shot down. Because of a failure in communications the crew did not receive the instructions to insert elsewhere on the ridge and did not know that the SEAL team they were coming to rescue was already retreating down the ridge.

For Al Qaeda the insertion of American forces during Anaconda was a near perfect opportunity. Instead of hunting for Americans they would be delivered directly to their doorstep in vulnerable helicopters. Al Qaeda occupied the high ground containing bunkers, caves, and established firing positions. They were well supplied with ammunition, weapons, food, and water. Yet despite all these advantages they were only able to kill 7 Americans (another was killed by friendly fire) – 6 of which were killed in the

up the ridge but as they advanced they realized that instead of simply hiding behind rocks the Al Qaeda fighters were in well-established bunkers. The Rangers retreated and began depending on a constant barrage of air strikes to keep the Al Qaeda fighters' heads down and prevent them from launching an assault.⁴²

The rest of the QRF reached the top of the ridge at 1030 and began organizing an attack up the ridge. The final assault was anticlimactic – all the Rangers found were dead Al Qaeda. By this time other Al Qaeda fighters were streaming into the area and soon began firing from adjacent knolls and ridges. A combination of direct fire from the ground and bombs and strafing from the air kept the Al Qaeda fighters from reaching too close. Again the 'honey' of Americans on the ground proved a powerful lure to draw out Al Qaeda fighters. As evening approached the Al Qaeda firing began to diminish as the fighters began moving down the mountain towards Pakistan.⁴³ Later that evening four helicopters returned to evacuate the survivors. Seven Americans had been killed and four had been seriously wounded – all but one of the fatalities had been dead within minutes of the crash of Razor 01.

An U.S. slip-up

Anaconda continued on for another two weeks. Instead of a rapid advance to flush Al Qaeda it became a slow slog against small teams of fighters in the hills and the villages. Initially Al Qaeda reinforcements streamed in from Pakistan, drawn in by the opportunity to go toe to toe with the Americans, but over time the flow of reinforcements turned to a flow of fighters withdrawing. Al Qaeda had had enough – the Shahi-Kot belonged to the Americans.⁴⁴

Anaconda must be regarded as a humbling experience for the Americans. Their 'Hammer and Anvil' strategy was destroyed almost before it began, not by enemy action but by friendly fire. The Infantry inserted into the valley did not know how many Al Qaeda forces they would find or where they would find them. The plan to move unopposed into the high ground was doomed to failure because Al Qaeda had already taken the high ground. Instead of shooting down on Al Qaeda they were being shot down at by Al Qaeda. Where they had expected to find a terrorist rabble, the U.S. infantry found a well-trained, disciplined force. Instead of running from Americans they ran toward Americans for the opportunity to fight the infidel.

⁴² Graham, op. cit.

⁴³ Smucker, op. cit., p. 191.

⁴⁴ Ibid., pp. 192–193.

A U.S. Army soldier mans a .50 caliber machine gun during a battle in Operation Anaconda. The battlefield is in eastern Afghanistan, south of Gardez in the Shahi Khot mountain range

(Photo U.S. Department of Defense, D. Marck Jr.; collection NIMH)

battle to save an American who was likely already dead.

Why was Al Qaeda's military so unsuccessful? The U.S. troops were equipped with the newest generation of Body Armor. Al Qaeda training camps likely taught to shoot your enemy in the chest where the likelihood of hitting a vital organ is high. Shooting an American soldier in the chest will knock him down and cause a serious bruise but it will not kill him or keep him out of the fight for very long. Mortar shells shot in the midst of the Americans failed to cause a fatality.⁴⁵ The U.S. troops could call on a seemingly endless amount of airpower to rocket, bomb, and strafe their enemies. Even if the airplanes did not kill them, Al Qaeda fighters were forced to keep their heads down or move into shelters during the aircraft assaults. Airpower turns fighters into targets. The constant aerial surveillance discouraged mutual support between Al Qaeda fighters. Attempting to move long distances would only bring attention. Motorized transport would draw aerial bombardment even faster so the Al Qaeda fighters that did move had to do it on foot and use mules to move equipment.

Although the American plan for Anaconda was in shambles almost before

the operation began, they could call on the massive U.S. war machine for backup support in ways in which the Al Qaeda fighters could only dream. When the Army's Apaches were damaged the Marines flew in their Cobras from ships off the Pakistani coast. Replacement Apaches were flown into Bagram a few days later.⁴⁶ To provide more air support a Squadron of A-10 air to ground aircraft were deployed to Bagram. Although some troops were withdrawn from the Shahi-Kot valley under fire, others were inserted in less hostile areas. By comparison the Al Qaeda reinforcements making their way from Pakistan had to travel over 45 km, at least partly on foot, with the constant danger of attracting a bombing or strafing run. Reinforcements did enter the valley, but the number of jihadists who wanted to die as shaheed to an unseen American's bomb eventually dried up. For the Al Qaeda fighter the honey was all too elusive and death all too inevitable.

After Anaconda ended an American spokesman claimed that in killing hundreds of Al Qaeda fighters they had saved hundreds of thousands of lives based on the equation of the 9/11 attacks where 20 terrorists killed 3,000 people.⁴⁷ Such an equation is clearly spurious. The Al Qaeda forces the United States killed in the Shahi-Kot valley were not the same Al Qaeda fighters sent on overseas terrorist missions. They were the Arab, Chechen, and Pakistani foot soldiers that in an earlier time would have been part of Al Qaeda's 055 Brigade, helping the Taliban fight against the Northern Alliance. Anaconda did not destroy Al Qaeda, but it did destroy its illusion of being able to go 'toe to toe' militarily with the Americans. The Vietnamese General Vo Nguyen Giap divided guerrilla war into three stages:

- 1 Very small unit, hit-and-run actions without any attempt to hold territory.
- 2 Continuation of stage one attacks combined with larger units, regimental and below, engaging in

more intense attacks and taking and holding remote terrain as needed.

- 3 Conventional warfare against a weakened enemy who is engaged and defeated.⁴⁸

Enduring Freedom forced Al Qaeda and the Taliban from a stage 3 conflict against the Northern Alliance to a stage 2 conflict against the new Afghan government and American forces. Al Qaeda's defeat in the Shahi-Kot showed their inability to take and hold terrain or operate as larger units and knocked them back to stage 1. Any attempt to hold territory or form a larger military force would bring a strong reaction. Unlike the earlier conflict against the Soviets (to which it's often compared) there are no safe havens along the border and the supplies and institutional support coming from Pakistan are limited. Although there's a seemingly endless supply of young men yearning to be shaheed, you cannot take and hold territory with untrained suicide bombers.

In the end, Bin Laden's troops did not find the cowardly U.S. forces he had led them to expect. U.S. troops prefer a helicopter extraction to a fight to the death, but when forced they proved their ability to hit Al Qaeda hard. Unlike Beirut and Mogadishu, they did not leave until they owned the battlefield. The U.S. troops also found their Al Qaeda opponents to be different than they expected. Instead of terrorists they found a competent, disciplined, well-trained light infantry force, albeit one that could not defeat the nearly limitless capabilities of the U.S. War Machine. Today the two sides continue in an uneasy standoff across Afghanistan, each waiting for the other to withdraw from the field.

⁴⁵ Tyson, op. cit.

⁴⁶ John F. Burns, 'U.S. Adds Troops and Helicopters in Afghan Battle,' *New York Times*, 7 March 2002.

⁴⁷ Smucker, op. cit., p. 193.

⁴⁸ Dr. George Freeman, 'Intelligence Briefing,' 18 June 2003. Available at (<http://globalspecops.com/gwiraq.html>).

Winnende logistieke netwerken

Wetenschappelijk onderzoek naar defensielogistiek door de Hogere Defensie Opleidingen

Jhr. prof. dr. W. Ploos van Amstel*

Krijgsmachten wereldwijd erkennen dat logistiek een kritieke succesfactor is voor operaties. Ontwikkelingen in het optreden van de krijgsmacht leiden tot een verandering in het denken over logistieke ondersteuning. Bijvoorbeeld de toename van asymmetrische conflicten, meer *joint* en *combined* optreden, de noodzaak tot en de efficiëntieverbeteringen in de basislogistiek en de beschikbaarheid van geavanceerde ICT voor de logistiek. Er is behoefte aan transparante en responsieve netwerken. In dit artikel worden de ontwikkelingen in defensielogistiek geïnventariseerd. Vervolgens wordt aangegeven hoe de Hogere Defensie Opleidingen met hun onderzoek hierop willen inspelen.

Logistiek zorgt voor actie

Logistiek bij Defensie is veelomvattend. Het gaat om bijvoorbeeld personeel, materieel, verbruiksgoederen en geneeskundige zorg. De activiteiten spelen niet alleen in het operatiegebied, maar ook in het thuisland, in dit geval

Nederland. Logistiek binnen Defensie is in vier thema's uitgewerkt:

- Ketenlogistiek richt zich op het uitvoeren van processen om goederen en personen op het juiste moment op de juiste plaats in de juiste hoeveelheid en de juiste hoedanigheid beschikbaar te hebben voor de primaire operationele taak.
- Systeemlogistiek is de vaststelling van het beleid en de uitvoering ervan voor het verkrijgen, het ter beschikking stellen en het instandhouden van de materiële middelen die operationele eenheden nodig

hebben om hun taak te kunnen uitvoeren.

- Personele logistiek richt zich vooral op de (strategische) verplaatsing van troepen naar en binnen de inzetgebieden en uiteindelijk weer naar huis.¹
- Militaire gezondheidszorg gaat over de ondersteuning van de geneeskundige processen binnen Nederland en in inzetgebieden.

Binnen het militaire logistieke domein worden nog twee begrippen gehanteerd: de basislogistiek, ook wel

Jhr. prof. dr. W. Ploos van Amstel tijdens zijn oratie als hoogleraar Logistiek en Informatiekunde aan de HDO te Breda op 23 maart 2005

In de haven van Vlissingen wordt materieel ingescheept voor de Luchtmobiele eenheid die naar Macedonië vertrekt

(Foto DV Ministerie van Defensie, H. Keeris; collectie NIMH)

* Jhr. prof. dr. W. Ploos van Amstel is hoogleraar Logistiek en Informatiekunde aan de Hogere Defensie Opleidingen te Breda.

¹ Daarnaast wordt binnen Defensie onder personele logistiek in ruime zin onder meer ook de werving en selectie van personeel en het 'Human Resource Management' verstaan. In deze bijdrage is de personele logistiek in 'enge' zin beschouwd.

Militair transport van medische hulpgoederen (2001)

(Foto DV Ministerie van Defensie; collectie NIMH)

vredeslogistiek genoemd, en de operationele logistiek die zich meer richt op de ondersteuning in het inzetgebied. De basislogistiek zorgt voor de basisvoorwaarden om operationele logistiek te kunnen bedrijven. De operationele logistiek omvat alle logistieke activiteiten die een directe relatie hebben met de operationele taakuitvoering van de krijgsmacht bij de inzet. In het algemeen geven beiden de mate weer waarin een directe relatie met de operationele taakuitvoering van de eenheden bestaat. De basislogistiek heeft over het algemeen een indirecte relatie met de operaties en de operationele logistiek de meest directe relatie met de taakuitvoering van de operationele eenheden. De overgang van basislogistiek naar operationele logistiek is in de praktijk niet altijd scherp aan te geven, omdat

de directe vraag van eenheden wel eens diep stroomopwaarts in de defensielogistieke keten kan doordringen.

Juiste uitgangspunten?

In het boek *Van marketenster tot logistiek netwerk*, concludeert professor H.B. Roos² zelfs dat de militaire logistiek de bron is van alle logistieke organisatiebeginselen. Veel lessen over voorraadpunten, voorraadbeheer, transport, logistieke planning en organisatie vormen ook vandaag nog de basis voor logistiek bij Defensie, maar ook in de civiele sector. De vraag is echter of deze uitgangspunten nog wel passen bij het huidige optreden van de krijgsmacht.

Gewijzigde taakstelling

Na de beëindiging van de Koude Oorlog is de taakstelling van de Nederlandse krijgsmacht gewijzigd. De situatie waarbij de vijand vanuit het Oosten kon binnenvallen, en waarbij de Nederlandse eenheden het gevecht met de 'Rus' op de Duitse laagvlakte moesten aangaan, is ten einde. Defensielogistiek was helemaal ingespeeld

op die taakstelling, na de val van de Berlijnse muur op 9 november 1989 veranderde deze echter.³

Conflicten in de periode voor 1990 waren vooral symmetrisch van aard. De partijen in het veld vochten met vergelijkbare middelen en spelregels.

Asymmetrische conflicten

Wat volgde was een periode van asymmetrische conflicten met als dieptepunt de aanslagen van Al Qaeda in Amerika op 11 september 2001. De asymmetrische wijze van conflictvoering vindt op het land plaats en vindt vooral plaats in moeilijk begaanbaar en slecht toegankelijk terrein, en vaker ook in verstedelijkte gebieden. In Vietnam waren dat de sawa's; in de Balkan de bergen, in Afghanistan de woestijn en de bergen; in Indonesië, destijds, de jungle, en in Irak de binnenstad. De ondergrondse netwerken opereren in kleine autonome cellen die uitermate effectief acteren. Sommige van die netwerken werken zelfs wereldwijd. Bin Ladens Al Qaeda is daarvan een voorbeeld. Het asymmetrische conflict vraagt om een ander opereren van de krijgsmacht.

Eisen voor ondersteunende logistiek

Tijdens het symposium 'De toekomst van het landoptreden' in december 2004 werd geconcludeerd dat het succes van militaire operaties in grote mate afhankelijk is van de wijze waarop de krijgsmachten in staat zijn te anticiperen op acties van de bij het conflict betrokken partijen. Het optreden kenmerkt zich door complexiteit. Niet alleen kan de intensiteit van operaties razendsnel wijzigen, maar ook op verschillende niveaus volstrekt anders zijn. Een bataljon kan een vredesoperatie uitvoeren, terwijl tegelijkertijd, geografisch gezien vlakbij, een groep een gevechtsactie uitvoert. Daarnaast kan bij een conflict een veelheid aan partijen betrokken zijn, variërend van strijdende partijen en de lokale bevolking, tot internationale hulporganisaties en de media. De Nederlandse krijgsmacht is meer expeditionair gericht. Dit expeditionair optreden kent een grote mate van onzekerheid en daarmee onvoorspel-

² Roos, H.B., J. Schulten (red.), *Van marketenster tot logistiek netwerk* (Amsterdam 2002).

³ Koninklijke Landmacht/ministerie van Defensie (2004a), *De toekomst van het landoptreden*, Verslag symposium 10 december 2004, Kasteel de Wittenburg te Wassenaar, uitgave Landmacht, TNO en Clingendael.

baarheid. Dit stelt grote eisen aan de ondersteunende logistiek. Die moet betrouwbaar en responsief zijn onder alle omstandigheden.⁴

Complexe wapensystemen

Het optreden wordt ook gedomineerd door de inzet van technologisch complexe wapensystemen.⁵ Dit vergt een verfijnd samenspel van mensen, wapens, munitie en *command, control, communications, computers, intelligence, surveillance and reconnaissance* (C4ISR). Er zijn grote veranderingen in de persoonlijke uitrusting van de soldaat (*Soldier Modernization Program*), de voertuigen, precisiewapens en -munitie, sensoren, platformen en informatie- en communicatietechnologie (ICT) die de besluitvorming en commandovoering ondersteunen.

Nieuwe logistieke uitdagingen

Defensie opereert dus meer en meer in een kleinere wereld. Bekend is de

deelname aan vredesoperaties, vaak in multinationale operationele samenwerking. Recentelijk is de *NATO Response Force* (NRF) ingesteld. Deze snelle interventiemacht moet binnen vijf dagen kunnen worden ingezet in crisisgebieden over de hele wereld en moet het daar als relatief kleine, maar goed getrainde en geoutilleerde groep circa dertig dagen kunnen uithouden. De NRF combineert strijdkrachten van land-, lucht- en zeemachten van de NAVO-lidstaten. Op dit moment doen veertien lidstaten mee, waaronder Nederland.⁶

Nieuwe transportvraagstukken

Die kleinere wereld betekent opereren in uiteenlopende omstandigheden op onbekende locaties en dus ook eerst de verplaatsing van materieel en mensen naar die locaties, en daarmee samenhangende transportvraagstukken. Ook vragen internationale operaties om een langdurige inzet van middelen. Snelheid en gevechtskracht zijn dus belangrijke doelstellingen, zowel in het plannen als het uitvoeren van de

operaties (bij de voorbereiding, de daadwerkelijke inzet en de afbouw-fase). Dit allemaal binnen reactietijden van enkele dagen en bij minimale voorraden.

Einde aan het traditionele logistieke denken

Met de val van de Berlijnse muur kwam defensielogistiek in een ander licht te staan. De taakstelling ten tijde van de Koude Oorlog werd gekenmerkt door een grote voorspelbaarheid, de nieuwe taakstelling kent een grote mate van onzekerheid en is voor buitenstaanders meestal onvoorstelbaar.

Professor A.J.M. Vermunt stelt dat het traditionele logistieke denken moest plaats maken voor een denken in termen van responsiviteit en netwerken. De vraag is dus: wat maakt defensielogistieke netwerken winnend? De grotere inzet van geavanceerde wapensystemen roept vragen op als: wat betekent het veranderende optreden voor de instandhouding van deze wapensystemen? Maar ook: hoe kunnen we de grotere communicatiemogelijkheden benutten voor logistieke verbeteringen?

Beleidskader logistiek 2006

De *Defensienota 2000* gaf de aanzet tot de ontwikkeling van een defensiebreed beleidskader voor de logistieke ondersteuning van militaire operaties.⁷ Die behoefte komt onder meer voort uit het feit dat de krijgsmacht vaker te maken krijgt met operaties

De USNS Pollux lost voertuigen en uitrusting voor de oefening 'Foal Eagle '98' terwijl het voor anker ligt in de haven van Pusan, Zuid-Korea (1998)

(Foto U.S. Army, Ch.A. Horne; collectie NIMH)

4 Thoolen, P.L.J., A.J.M. Vermunt, 'What's the right supply chain for warfare?', *NL-ARMS 2005*, (Breda 2005).

5 Koninklijke Landmacht/Ministerie van Defensie (2004a), *De toekomst van het landoptreden*, Verslag symposium 10 december 2004, Kasteel de Wittenburg te Wassenaar, uitgave Landmacht, TNO en Clingendael.

6 NATO (2004), *NATO in the 21st Century*, May 2004.

7 Ruiter de, J.A.C., 'Defensiebreed beleidskader voor de logistieke ondersteuning van militaire operaties', *Militaire Spectator* jrg. 171 (2002) (11).

Amerikaanse militair lost goederen en uitrusting uit een C-17 Globemaster III op de internationale luchthaven Entebbe in Uganda (1996)

(Foto U.S. Air Force, B. W. Johnston; collectie NIMH)

waarbij meerdere krijgsmachtdelen, 'joint', of meerdere nationale krijgsmachten, 'combined', betrokken zijn. De logistieke ondersteuning is niet langer uitsluitend een nationale verantwoordelijkheid. Logistiek is ook verantwoordelijk voor de efficiënte en effectieve uitvoering van defensietaken in vreedstijd in Nederland, bij overigens krimpemde budgetten. Tenslotte is het algemene streven om daar waar dat kosteneffectief en mogelijk is civiele capaciteit te benutten, ook in de logistieke ondersteuning van operaties. Dit roept de vraag op hoe deze open logistieke netwerken succesvol kunnen worden gerealiseerd.

Enkele punten van het logistiek beleidskader

De veranderende omgeving is terug te vinden in de uitgangspunten voor logistiek binnen Defensie. Enkele

onderdelen van het logistiek beleidskader, zoals dat is vastgelegd in het *Beleidskader Logistiek 2006*, zijn:⁸

- Werken vanuit open logistieke netwerken. 'Open' betekent in samenwerking tussen krijgsmachtdelen en krijgsmachten onderling (internationaal), maar ook civiel-militaire samenwerking (nationaal, maar ook lokaal in het operatiegebied bij expeditionair optreden).
- De inzet van een generieke logistieke keten. In een open logistiek netwerk gaat het om de realisering van een logische aaneenschakeling van benodigde logistieke capaciteiten tot een logistieke keten, van waaruit op basis van samenwerking het vereiste volume en de vereiste kwaliteit aan logistieke ondersteuning wordt geleverd. Voor de gehele krijgsmacht geldt een generiek denkmodel voor de logistieke keten. Voor een daadwerkelijke operatie wordt een missie-specifieke logistieke keten ontworpen. Criteria daarvoor worden ontleend aan een combinatie van producten en marktkenmerken (bijvoorbeeld missie-kritieke goederen en omgevingsfactoren).
- Een integrale bedrijfsmatige afstemming over alle ketens heen: een afstemming op het operationele proces en een planning en besturing van de gehele operationele keten. Daarbij wordt uitgegaan van gemeenschappelijke kaders voor alle ketenparticipanten. Dat moet leiden tot minimale voorraden en een gegarandeerde voorziening.
- Om open logistieke netwerken te realiseren zijn transparante en *connectible* informatienetwerken en de standaardisatie van procedures en gegevens over producten en wapen-

systemen nodig. De aansluiting bij *Network Enabled Capabilities* (NEC) is daarbij uitgangspunt. Projecten als *Project Theatre Independent Tactical Army and Airforce Network* (TITAAN) en de implementatie van ERP zijn daarbij voorwaarden.

- Een duidelijke ordening van de logistieke verantwoordelijkheden. Het operationeel logistiek concept kent bijvoorbeeld centrale bestuurders en beheerders die verantwoordelijk zijn voor de integrale ketenbeheersing, de aansturing van de logistieke ondersteuning en de opstelling en vaststelling van eisen en randvoorwaarden voor de logistieke ondersteuning en de inrichting van de logistieke keten.

Defensielogistiek onderzoek

Logistiek binnen Defensie is dus in ontwikkeling. De Hogere Defensie Opleidingen willen een innovatieve bijdrage leveren aan deze ontwikkelingen. Deze bijdrage komt uit onderzoek dat cadetten en adelborsten uitvoeren, maar ook via een eigen wetenschappelijk onderzoeksprogramma.⁹ In dit onderzoeksprogramma staan vier vragen centraal:

⁸ Koninklijke Landmacht/Ministerie van Defensie, *Beleidskader Logistiek 2006* Ministerie van Defensie (Den Haag 2002).

⁹ Ploos van Amstel, W. (2005), *Winnende logistieke netwerken (oratie 23 maart 2005)*, Koninklijke Militaire Academie.

- 1 Winnende logistieke netwerken: hoe functioneren netwerken voor de inzet van militaire mensen en middelen bij toenemende responsiviteit en afnemende zekerheid?
- 2 Allianties: hoe kunnen 'open' netwerken succesvol worden gerealiseerd?
- 3 Intelligente logistieke concepten: hoe kunnen krijgsmachten de grotere communicatiemogelijkheden benutten voor een betere inzet van militaire mensen en middelen?
- 4 *Asset management control*: wat betekent het veranderende optreden voor de instandhouding van geavanceerde wapensystemen?

Bij de vier onderzoeksthema's wordt samengewerkt met civiele universiteiten in binnen- en buitenland, militaire academies in bijvoorbeeld Duitsland, Amerika, Engeland en België, en TNO Defensie & Veiligheid.

Winnende logistieke netwerken

De geschetste ontwikkelingen betekenen grote uitdagingen voor defensielogistiek. Defensie moet te allen tijde haar taken in expeditionair optreden beheersbaar kunnen uitvoeren. Het

ontbreken van de juiste hoeveelheid munitie, voedsel, medische zorg en reserveonderdelen op de juiste plaats en tijdstip in een conflictsituatie dient te worden voorkomen. Om op de grotere onzekerheid te kunnen reageren, moet onderzoek uitwijzen hoe dit gerealiseerd kan worden in defensielogistieke netwerken. Als voorbeeld van een winnend logistiek netwerk refereerde professor Vermunt tijdens het KMA-symposium in november 2004 aan Bin Laden en Al Qaeda, die volgens hem het ideale logistieke netwerk weergaven door flexibel, responsief, innoverend en zeer creatief te zijn.¹⁰

Civiele logistieke netwerken

Logistieke netwerken zijn ook in de civiele sector in ontwikkeling, waarbij de aandacht vooral uitgaat naar het adequaat reageren op de onzekerheid van de consumentenvraag. Met name *Cranfield University* (UK) en het *Massachusetts Institute of Technology* (USA) doen intensief onderzoek naar het reageren op vraagonzekerheid, wat heeft geresulteerd in theorieën over logistieke netwerken¹¹. Samenwerking binnen logistieke netwerken stelt organisaties in staat om snel, flexibel, responsief en doelmatig te reageren op veranderingen. Aangezien het defensieoptreden op een aantal aspecten afwijkt van de civiele sector, moet defensie inzichten en noties inzake de 'civiele logistiek' aanpassen om winnende logistieke netwerken te kunnen vormgeven. De logistieke netwerken moeten de krijgsmacht in staat stellen adequaat te reageren op onzekerheid.

Open logistieke netwerken

De doelstelling van het onderzoek naar winnende logistieke netwerken is de ontwikkeling van een model voor het ontwerpen en inrichten van logistieke netwerken bij expeditionair optreden. Dit onderzoek wordt uitgevoerd in samenwerking met de sectie

Aankomst van nieuwe rotatie militairen SFIR 4 op Koeweit Airport (2004)

(Foto CAVDKM, R. Mol; collectie NIMH)

Militair Operationele Wetenschappen. Daarnaast start een onderzoek naar in het bijzonder de logistiek van de geneeskundige zorg in samenwerking met TNO en de Rijksuniversiteit Groningen.

Allianties

Defensielogistieke netwerken zijn open logistieke netwerken. Dit vraagt om duidelijk overwogen keuzes over zelf doen of uitbesteden, maar ook over joint en combined opereren. Daarbij wordt vaker ook gebruik gemaakt van civiele capaciteit (nationaal of lokaal op de inzetlocatie met zelfstandige aanschaf in het kader van civiel-militaire samenwerking). Maar ook gebruik maken van capaciteiten binnen bijvoorbeeld NAMSA (*NATO Maintenance and Supply Agency*), en de aansluiting bij het multilaterale materieelagentschap OCCAR voor de verwerving, bevoorrading, onderhoud en de technische training van personeel. Civiele voorraad- en distributiestrategieën zullen zoveel mogelijk richtinggevend zijn, waardoor eenvoudiger gebruik kan worden gemaakt van civiele capaciteiten. Interoperabiliteit is daarbij het sleutelwoord. Anders is het netwerk niet 'open'.

Competitieve dienstverlening

De *Defensienota* gaat uit van het zoveel als mogelijk uitbesteden van de levering van diensten en materieel aan civiele bedrijven. Defensie blijft gebruik maken van middelen in eigen beheer, als het gebruik van civiele middelen duurder of niet mogelijk is. Sommige diensten of producten kunnen, als sprake is van een hoog geweldsniveau, niet verder worden ontplooid dan aan de periferie van het operatiegebied. In het kader van 'Defensie in Competitie' is

¹⁰ Thoolen, P.L.J., A.J.M. Vermunt, 'What's the right supply chain for warfare?', *NL-ARMS 2005* (Breda 2005).

¹¹ Sheffi, Y., J.B. Rice, J.M. Fleck and F. Caniato, Supply chain management under the threat of international terrorism, *International Journal of Logistics Management*, Vol.12 (No.2) (2001).

een toetsingskader aangereikt waarin de dienstverlening van defensiebedrijven en civiele bedrijven met elkaar kan worden vergeleken.¹² Gesproken wordt van competitieve dienstverlening. Competitieve dienstverlening gaat uit van concurrentiestelling onder 'gelijke voorwaarden' met het bedrijfsleven. Het beleid is bovendien gericht op het leveren van een bijdrage aan de instandhouding en versterking van de nationale defensietechnologische en -industriële basis. Binnen Defensie, vooral in het onderhoud, het transport, de bewaking, en de beveiliging, gaat het om ruim 7.000 fte's en in totaal 400 miljoen euro. Met competitieve dienstverlening zijn in het buitenland besparingen tot dertig procent gerealiseerd, waarbij sommige activiteiten zijn afgestoten en sommige binnen de defensieorganisatie zijn gebleven.

Succesfactoren voor allianties

Professor A.P. de Man gaf tijdens het KMA-symposium in november 2004 aan wat de succesfactoren zijn voor allianties. Uit het JSF-project werd een aantal specifieke 'lessons learned' getrokken, dat ook voor andere allianties interessant is.¹³

- Hoe eenduidiger het doel en de belangen van de partners in het netwerk, des te beter het netwerk functioneert.
- Zet een structuur op waarbij iedere organisatie op haar eigen gebied verantwoordelijk blijft, terwijl alleen over het gezamenlijke belang wordt overlegd. De spanning die door deze wederzijdse afhankelijkheid ontstaat, voorkomt dat het netwerk te intern gericht of te gemakzuchtig wordt.
- Complementaire overlegorganen beperken de besturingslast van het netwerk. Een kleinschalige *linking-pin*-functie tussen het uitvoerende en het managementniveau voor-

Bij de grens van Koeweit met Irak wordt een sanitaire stop gemaakt. Vanaf de grens zal het konvooi beschermd worden door de 'force protection' (2004)

(Foto CAVDKM, R. Mol; collectie NIMH)

komt dat het topmanagement wordt overbelast met details en dat uitvoerende organisaties zich machteloos voelen staan in het krachtenspel, wat zich immers op management niveau afspeelt.

- Partnerkeuze op basis van het *best value*-principe levert betere en meer innovatieve samenwerking op dan partnerkeuze op basis van uitsluitend politieke overwegingen of samenwerking gebaseerd op het *low cost*-principe. Vermijdt 'gedwongen winkelnering' zoveel mogelijk.
- Elk van de organisaties moet zich ook intern goed organiseren om effectief in het netwerk te kunnen functioneren.
- Verschillen in cultuur moeten worden onderkend en er moet gericht worden gewerkt aan manieren om deze te overbruggen. Onderschat de impact van cultuur niet.

Uitdagingen voor Defensie

Het open logistieke netwerk dat nodig is om winnende logistieke netwerken te realiseren stelt Defensie voor uitdagingen, dat hebben de ervaringen met onder meer Van den Nieuwenhuysens RDM geleerd. Vragen zijn:

- Hoe kunnen de allianties met de ci-

viele bedrijven succesvol worden gerealiseerd?

- Hoe kunnen technische innovaties succesvol worden ingevoerd? Denk aan defensieprojecten als Multisatcom, de vervanging van de pantservoertuigen als de Boxer en verkeningsvoertuigen als de Fennek en de vervanging van de F-16.
- Hoe kan ICT worden ingezet bij de logistieke planning en besturing van het open logistieke netwerk?

Doelstelling

Doelstelling van dit onderzoek is de ontwikkeling van kennis over de realisatie van voor Defensie succesvolle allianties met de civiele sector. In samenwerking met de sectie Management en Organisatie van de Hogere Defensieopleidingen en mogelijk met ondersteuning vanuit het NIID (Stichting Nederlandse Industriële Inschakeling Defensieopdrachten), wordt dit onderzoek uitgewerkt.

Intelligente logistieke concepten

Door de ontwikkelingen in aard, tijd, schaal en ruimte op politiek-militair

¹² Reijling, J. (2002), Vliegtuigonderhoud bij de Koninklijke Luchtmacht, *Militaire Spectator* jrg 171 (2002) (11).

¹³ Man, A.P., E.J. de Waard, Publiek private samenwerking: Lessen uit het JSF-netwerk, *Militaire Spectator* jrg 174 (2005) (5).

Bevoorrading op Camp Smitty, As Samawah, Irak (2004)

(Foto CAVDKM, R. Mol; collectie NIMH)

vlak is behoefte aan een betere informatieverwerkingscapaciteit om de steeds grotere informatiestromen en de vraag naar *realtime* informatie om beslissingsondersteuning te faciliteren¹⁴. Op technologisch vlak is de afgelopen decennia terzake enorme vooruitgang geboekt. Computercomponenten worden sneller, kleiner en degelijker, waardoor ze breder toepasbaar zijn. Computers werken meer in netwerken met snellere verbindingen, waardoor de informatieverwerkingscapaciteit toeneemt. Meer en betere satellieten zorgen voor de mogelijkheid van een wereldwijd, draadloos communicatienetwerk. De opkomst van kleine, genetwerkte RFID-tags¹⁵, *intelligent agents* en *Network Centric Warfare* (NCW) zijn daarvan sprekende voorbeelden. NCW ondersteunt de beslissingsnelheid; het omzetten van informatieoverwicht in acties. Dit alles heeft als einddoel een versneld operatietempo, verhoogde responsiviteit, minder risico's, lagere kosten en uiterst effectieve operaties.

'Network Enabled Capabilities'

Het succes van militair optreden is meer afhankelijk van informatiesupe-

rioriteit, dat wil zeggen de mate waarin informatie sneller kan worden verzameld en verwerkt dan een tegenstander dat kan. Toepassing van ICT biedt de mogelijkheid om commando-elementen, sensoren en wapensystemen op te nemen in één netwerk.¹⁶ De militaire capaciteiten die dit mogelijk maken worden aangeduid als *Network Enabled Capabilities* (NEC) en *Military Capability Packages* (MCP). De toepassing van NEC biedt ook voor logistiek nieuwe mogelijkheden. De opkomst van geavanceerde ICT maakt het mogelijk om doeltreffend en doelmatig te opereren en biedt mogelijkheden voor het verbeteren van de bedrijfsvoering.

Grotere logistieke flexibiliteit

Deze ontwikkelingen vragen om het snel kunnen schakelen en daarmee om een veel grotere logistieke flexibiliteit; *precision guided logistics*. In de literatuur komt het begrip *Sense and Respond Logistics* veelvuldig voor.¹⁷ De achterliggende intelligente logistieke concepten zijn innovatieve hoogwaardige concepten waarbij door de vergroting van de transparantie in de keten mogelijkheden worden gecreëerd voor de verbetering van de

efficiëntie en effectiviteit van de bedrijfsgrensoverschrijdende logistieke processen. Zelforganisatie, synchronisatie en pro-activiteit zijn sleutelwoorden bij deze concepten. Centraal daarbij staat de toepassing van op *intelligent agents* gebaseerde software-componenten¹⁸. Belangrijke onderzoeksvraag is of het principe van 'vraagsturing', en daarmee reactiviteit, nog wel passend is.

Onderzocht zal worden wat een toegenomen *situational awareness* en de toepassing van *intelligent agents* en intelligente logistieke concepten kunnen betekenen voor bijvoorbeeld transport, bevoorrading, onderhoud, geneeskundige zorg en troepenverplaatsingen. Dit onderzoek wordt uitgevoerd in samenwerking met de onderzoeksgroep Communicatie-, Informatie- en CommandovoeringsSystemen (CICS) van de Hogere Defensie Opleidingen.

'Asset Management Control'

Asset Management Control (AMC) wordt in de militaire volksmond vaak wapensysteemmanagement genoemd. De inzet van nieuwe technologieën voor het ondersteunen van het krijgsmachtoptreden, die de operationele mogelijkheden sterk verbreden en vergroten, heeft hoge prioriteit. Het succesvol optreden van de krijgsmacht is afhankelijk van het betrouwbaar functioneren van wapensystemen. Het inzetprofiel van de krijgsmacht verandert echter. Kleinere, modulair opgebouwde eenheden (MCP's) wor-

¹⁴ Osinga, F.P.B., 'Netwerkend de oorlog in', *Militaire Spectator* jrg. 172 (2003) (7 en 9).

¹⁵ Ham, A. van der, W. Ploos van Amstel, T.J.S. Vogten e.a., 'Radio Frequency Identification toepassing en toekomst binnen defensielogistiek', *Militaire Spectator* jrg. 174 (2005) (3).

¹⁶ Cran, G., 'Operations analysis support to network centric operations', *MORS Workshop Virginia*, January 26, 2004.

¹⁷ Kernkamp, A.C. e.a., *Technology watch defence logistics* TNO FEL februari 2005.

¹⁸ Verduijn, T. (red.), *Intelligent logistic concepts* (Delft 2003).

Bevoorrading door de lucht van SFIR in Irak (2004)

(Foto CAVDKM; collectie NIMH)

den flexibeler en met kortere reactietijden ingezet op locaties die ver buiten de klassieke operatiegebieden liggen. De systeemlogistieke organisatie tracht de ontwikkelingen in de ondersteuning van de operationele eenheden die daar en op deze wijze zijn ingezet te volgen. Aangenomen wordt dat de onderhoudsvraag voor de technische systemen op uitzendlocaties aanzienlijk verschilt van die als gevolg van de operaties binnen het reguliere oefenprogramma. De verschillen zitten bijvoorbeeld in de fysiologische omstandigheden, de belastingen tijdens het gebruik, de organisatie van het onderhoudsproces en een verschuiving van prioriteitseisen van doelmatigheid naar effectieve operaties wanneer de operatie verandert van een niet-oorlogssituatie naar een oorlogssituatie.

Verkeerd onderhoud

De praktijk wijst uit dat niet voldoende wordt ingespeeld op het effect van een verandering van gebruiksprofiel

op de onderhoudsorganisatie. Dit geldt ook voor het onderhoudsconcept dat in beginsel wordt vastgelegd in de ontwerpfase. Het gevolg daarvan is dat of te veel of te weinig of verkeerd onderhoud wordt toegepast. Dit heeft direct invloed op de beschikbaarheid en de levensduurkosten van het betreffende systeem of platform¹⁹.

Er is behoefte aan een kameleonachtige onderhoudsorganisatie, die snel en adequaat kan inspelen op de operationele behoefte van de krijgsmacht. Daarnaast dient ook de voorbereiding van de organisatie van het onderhoud op een ander gebruiksprofiel te worden verbeterd. Het al dan niet kunnen inzetten van gespecialiseerd burgerpersoneel tijdens een militaire inzet heeft invloed op de veranderde onderhoudsorganisatie ter plekke.

Het gevolg is dat niet het juiste onderhoud wordt uitgevoerd en dat daardoor de kosteneffectiviteit en de inzetbaarheid van het technische systeem lager is dan feitelijk mogelijk zou zijn. De vraag is of sprake is van een beïnvloeding van het gebruik van militaire technische systemen op de

onderhoudsorganisatie van deze systemen, en zo ja, hoe deze er dan uit ziet, en of deze valt te beïnvloeden? Daarnaast wordt onderzocht wat nieuwe concepten als *Autonomous Logistics Support (ALS)*, *Health and Usage Monitoring Systems (HUMS)* en *Prognostic Health Management and Monitoring (PHM)* hierbij kunnen betekenen²⁰.

Doelstelling van dit onderzoek is de ontwikkeling van kennis van en inzicht in het realiseren van een systeemlogistieke organisatie die op een dynamische wijze anticipeert op veranderingen in het gebruik van technische systemen. Deze kennis wordt dan ingezet om de inzetbaarheid en de kosteneffectiviteit van technische systemen defensiebreed integraal te verbeteren. Dit onderzoek zal worden uitgevoerd in samenwerking met de technische secties van de Hogere Defensie Opleidingen in Den Helder, de Rijksuniversiteit Groningen en TNO.

Innovatie in defensielogistiek

De geschetste ontwikkelingen in het optreden van de krijgsmacht leiden tot een verandering in het denken over logistieke ondersteuning:

- De toename van asymmetrische conflicten, met een grote mate van logistieke onzekerheid en onvoorspelbaarheid.
- Een vaker gezamenlijk wereldwijd joint optreden van de krijgsmacht(delen) en gecombineerd met andere NAVO- en VN-lidstaten, zowel in ad hoc coalities als in meer permanente samenwerkingsverbanden. Ook is er intensieve samenwerking met civiele hulporganisaties.
- De noodzaak tot efficiëntieverbeteringen door krimpemde defensiebudgetten.
- De ontwikkeling en implementatie van krachtige en betaalbare ICT voor de planning en besturing van logistieke processen.

De op voorspelbaarheid gebaseerde defensielogistiek, met zijn vaste

¹⁹ Stavenuiter, J., *Cost Effective Management Control of Capital Asset AMC/ATO* (Den Helder 2002).

²⁰ Kernkamp, A.C. e.a., *Technology watch defence logistics* (2005).

Keuken van ISAF (2003)
 (Foto 1 (GE/NL) Corps, Public Information Office, T. Beylemans; collectie NIMH)

structuren, moet worden vervangen door netwerkdenken, en dan in het bijzonder door transparante en responsieve netwerken. De Hogere Defensie Opleidingen willen logistieke officieren opleiden die de operationele kaders verstaan en leiding geven aan logistieke operaties die de acties van operationele commandanten doelmatig, maar ook efficiënt, ondersteunen. Dat vraagt om een gedegen opleiding, onderzoek, het integreren van logistieke innovaties in het onderwijsprogramma en een *education permanente* voor de betrokken commandanten. Uiteraard in nauwe afstemming met de behoeftestellers binnen Defensie.

Literatuur

- Bekkers, F.F., A.C. Kernkamp, e.a., *Technologieverkenningen Defensie 2004* (Den Haag 2004).
- Cran, G., 'Operations analysis support to network centric operations', *MORS Workshop Virginia* January 26, 2004.
- Edwards, J.E., *Combat Service Support Guide* (Mechanicsburg 2004).
- Faber, N., W. Jansen W., P.L.J. Thoolen, 'Denken in netwerken', *Militaire Spectator* jrg. 172 (2003) (7/8).
- Goor, A.R. van, M.J. Ploos van Amstel, W. Ploos van Amstel, *European distribution and supply chain logistics* (Groningen 2003).
- Ham, A. van der, W. Ploos van Amstel, T.J.S. Vogten e.a., 'Radio Frequency Identification Toepassing en toekomst binnen defensielogistiek', *Militaire Spectator* jrg. 174 (2005) (3).
- Hughes, D., 'Precision Guided Logistics', *Aviation Week & Space Technology* (2004) 45/46.
- Kernkamp, A.C. e.a., *Technology watch defence logistics*, TNO FEL februari 2005.
- Koninklijke Landmacht/ministerie van Defensie, *Beleidskader Logistiek 2006*, ministerie van Defensie (Den Haag 2002).
- Koninklijke Landmacht/ministerie van Defensie (a), *De toekomst van het landoptreden*, Verslag symposium 10 december 2004, Kasteel de Wittenburg te Wassenaar, uitgave Landmacht, TNO en Clingendael.
- Koninklijke Landmacht/ministerie van Defensie (b), Het domein van de officier, ministerie van Defensie, (Den Haag 2004).
- Man, A.P., *The Network Economy* (Aldershot 2004).
- Man, A.P., E.J. de Waard, 'Building a network organization in a military context-lessons from the JSF-programma', *NL-ARMS 2005* (Breda 2005).
- Man, A.P., E.J. de Waard, 'Publiek private samenwerking: Lessen uit het JSF-netwerk' *Militaire Spectator* jrg 174 (2005) (5).
- Merriënboer, S.A. van, A.J.M. Vermunt, M.J.M. Voskuilen, 'Transparantie: noodzaak of gevaar voor Defensie?', *Militaire Spectator* jrg 171 (2002) (11).
- NATO (1997), *NATO Logistics Handbook*, NATO <http://www.nato.int/docu/logi-en/1997/lo-1809.htm>
- NATO (2004), *NATO in the 21st Century*, May 2004, <http://www.nato.int/docu/home.htm#theme>
- Osinga, F.P.B., 'Netwerkend de oorlog in', *Militaire Spectator* jrg. 192 (2003) (7 en 9).
- Pagonis, W.G. e.a., *Moving Mountains: Lessons in Leadership and Logistics from the Gulf War* (Harvard 2001).
- Ploos van Amstel, W. (2005), *Winnende logistieke netwerken (oratie 23 maart 2005)*, Koninklijke Militaire Academie.
- Ploos van Amstel, W., J. Reijling, 'Aircraft maintenance in the Royal Netherlands Air Force - Working in an open logistics network', *NL-ARMS 2005*, (Breda 2005).
- Reijling, J., 'Vliegtuigonderhoud bij de Koninklijke Luchtmacht', *Militaire Spectator* jrg 171 (2002) (11).
- Roos, H.B., J. Schulten red., *Van marketentster tot logistiek netwerk* (Amsterdam 2002).
- Ruiter de, J.A.C., 'Defensiebreed beleidskader voor de logistieke ondersteuning van militaire operaties', *Militaire Spectator* jrg. 171 (2002) (11).
- Sheffi, Y., J.B. Rice, J.M. Fleck and F. Caniato, 'Supply chain management under the threat of international terrorism', *International Journal of Logistics Management*, Vol. 12 (2001) (No. 2).
- Stavenuiter, J. (2002), *Cost Effective Management Control of Capital Assets*, www.amc-rf.com, The Netherlands.
- Thoolen, P.L.J., A.J.M. Vermunt, 'What's the right supply chain for warfare?', *NL-ARMS 2005* (Breda 2005).
- Verduijn, T. (red.), *Intelligent logistic concepts*, (Delft 2003).

Fysieke distributie

Oude wijn in nieuwe zakken?

drs. M. van Dijk – kapitein van de logistiek*

Inleiding

In de tweede helft van 2005 begint de Koninklijke Landmacht aan de omvorming van het huidige logistieke concept naar dat van de fysieke distributie (FD), inclusief de invoering van nieuwe voertuigen. Met die nieuwe voertuigen krijgt de bevoorrading van de landmacht ook een andere uitstraling. In dit artikel zal ik bij het nieuwe logistieke concept stilstaan en aantonen dat er zeer veel parallellen zijn met het eerste bevoorradingsconcept dat het veldleger in 1910 hanteerde.

Het artikel is als volgt opgebouwd. Eerst beschrijf ik het concept 'fysieke distributie'. Vervolgens volgt een weergave van de logistieke ondersteuning van het veldleger aan het begin van de vorige eeuw.¹ Daarna zullen de systemen worden vergeleken, waarbij ik eerst de overeenkomsten en vervolgens de verschillen bij de concepten behandel. Ik sluit het artikel af met een slotbeschouwing.

* Op dit moment is de auteur geplaatst als hoofd van het bureau opleiding en training van 200 Bevoorradings- en Transportbataljon. Het artikel is op persoonlijke titel geschreven.

¹ Zie ook: M. van Dijk, 'Op voet van oorlog', in *Militaire Spectator* (MS) 2004, blz. 572 - 582.

² Basis voor deze paragraaf is *Het fysieke distributie concept van de KL*, van het Projectbureau Fysieke Distributie, versie 260804.

³ Ibidem, §211.

Fysieke distributie

Het concept van fysieke distributie² heeft als doel zo efficiënt en effectief mogelijk een grondgebonden operatie te ondersteunen. Daarbij is de logistieke organisatie *mean and lean* ingericht. Dat betekent dat de maximumbelasting van het logistieke systeem is gesteld op het tegelijkertijd verzorgen van een eenheid van bataljonsgrootte met een humanitaire of *peacekeeping* taak en een eenheid van brigadegrootte acterend in een hoger geweldsspectrum.

Bij het *mean and lean* maken zal het geen verrassing zijn dat de gehele logistieke organisatie van de landmacht een groot aantal functies heeft ingeleverd. De verhouding wissellaadsystemen (WLS) tot chauffeurs kent in 2007 een ratio van 1:1,2. Dat komt erop neer dat de voertuigen alleen 'enkelbemand' kunnen rijden.

Fysieke distributie (FD) is een subproces van bevoorrading en gericht

*op een effectieve en efficiënte voortstuwing van goederen- en informatiestromen tussen logistieke installaties [...] en gebruikende eenheden, zodanig dat de goederen op de juiste plaats, op het juiste tijdstip en in de juiste kwaliteit aanwezig zijn bij de gebruikende eenheden.*³

Gevechtersrantsoenen

(Foto Mediacentrum KL; collectie NIMH)

De informatiestromen waarvan in deze definitie sprake is, refereren aan het besturings- en beheersingssysteem, dat nog in de ontwikkelfase is. Dat systeem moet zowel voor de eenheden die goederen nodig hebben als de gehele logistieke keten inzichtelijk maken waar de goederen zich bevinden.

Helaas zal dit systeem op zijn vroegst pas in 2007 operationeel zijn. Tot die tijd is het concept van FD hybride, waarbij delen van het huidige en het nieuwe logistieke concept smelten.

Kenmerken van FD

Daadwerkelijk verbruik

De operationele fysieke distributie richt zich op *ingezette* eenheden. Uitgangspunt is hierbij dat de voorraden afgestemd zijn op ervaringsgegevens

De firma's Daimler-Benz en Scania hebben beide een wissellaadsysteem voor containers bedacht. De Scania geeft een demonstratie
(Foto Mindef, D.V.; collectie NIMH)

van de gebruikers en specifieke missies. Dat wil zeggen dat niet meer gewerkt wordt met het verwachte verbruik van de komende 24 uur, maar dat de aanvulling afgestemd is op het *daadwerkelijk* verbruik.

Directe bevoorrading

De bevoorrading van de goederen naar de klanten geschiedt door middel van 'directe bevoorrading'. De logistieke dienstverlener brengt de goede-

ren tot aan de gewenste locatie van de eenheden. De verdeelplaats, waar de logistieke componenten van de manoeuvre-eenheden de goederen vandaag de dag halen, houdt op te bestaan. Daarom worden diezelfde logistieke componenten weggehaald bij de manoeuvre-eenheden en ondergebracht in de FD-organisatie.

De vaste binding van het bevoorradingspeloton van de afdeling of het

bataljon bestaat dan niet langer. In ruil daarvoor krijgen de manoeuvre-eenheden een regionale klantenbinding, ingegeven door de fysieke locatie van de gebruiker en de eisen die de gebruiker stelt aan het bevoorradingsstelsel. Dat wil zeggen dat de manoeuvre-eenheden de bevoorradingseisen opleggen aan de logistieke dienstverlener, waaraan dus geen vaste logistieke eenheid is gekoppeld, maar gekeken wordt welke logistieke eenheid aan die eisen kan voldoen.

De bestuurder van het operationele deel van de FD-keten, (in principe de commandant van het *National Support Element* (NSE), is verantwoordelijk voor de inrichting van de keten. C-NSE bepaalt dan ook of er wel of geen aanvulcentrum (AC) wordt uitgebracht (zie de schematische weergave).

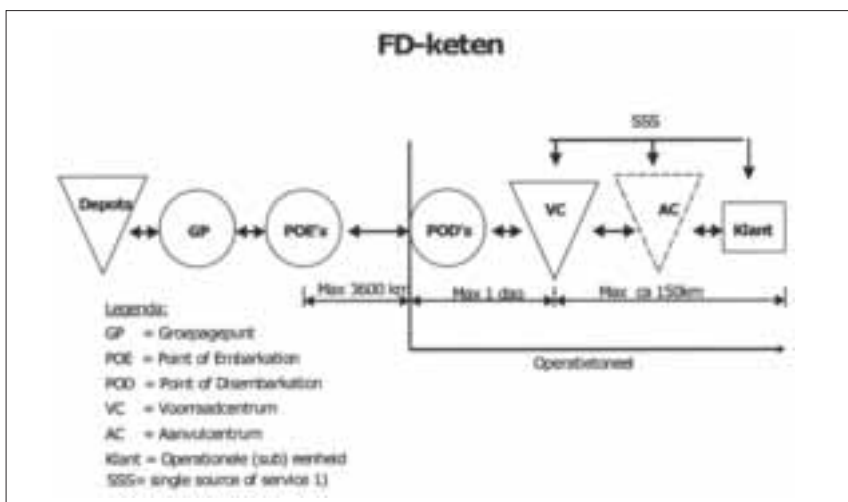
Nieuwe middelen

Een derde kenmerk is het gebruik van nieuwe middelen, zoals het wissellaadsysteem (WLS), *flatracks*, containers, *container roll in and out platforms* (CROPS), en dergelijke. In de nieuwe bevoorradingssystematiek speelt het concept van 'onafhankelijk lastdrager' een rol. Dat wil niets anders zeggen dan dat het voertuig (de lastdrager) los wordt gezien van het platform (de ladingdrager) waarop of waarin de goederen zich bevinden.

Het voertuig kan de ladingdrager (met daarop de goederen) 'aan de grond' zetten en vervolgens terugkeren naar zijn logistieke installatie om een nieuwe slag te maken. Daarmee kan tijd gewonnen worden, aangezien het voertuig niet nodig is voor het beladen c.q. het lossen van de ladingdrager.

Eén aanspreekpunt

Een laatste kenmerk dat behandeld moet worden voor het verloop van het artikel is dat er sprake is van een

Schematische weergave van de FD-keten⁴

⁴ Ibidem, §416.

Een wls met flatrack, het onafhankelijk lastdragerconcept

Single Source of Service (SSS). Alle goederen die de gebruiker wenst, kan hij bestellen bij één aanspreekpunt. Reserverdelen, geneeskundige goederen, voedsel, brandstof en munitie, alles is te bestellen bij één bureau.

Dat betekent tevens dat de FD-keten de enige bevoorradingsketen is voor alle bevoorradingsdienstgoederen. Op dit moment worden nog meerdere bevoorradingsketens in stand gehouden, bijvoorbeeld de aparte ketens voor reserverdelen en geneeskundige goederen.

De FD-keten

De goederen gaan rechtstreeks vanuit het depot naar het *Point of Embarkation* (POE) indien vanuit het depot een basispakket op een volle lastdrager kan worden geleverd. Is dat niet het geval, dan worden de goederen op het groupagepunt (GP) aangeleverd, waar de ladingen zoveel mogelijk worden samengevoegd, zodat alsnog volle lastdragers naar het POE kunnen worden verzonden.

⁵ S. van Merriënboer en J.G.M. Rademaker, 'Efficiëntie door klantgeoriënteerde ketenlogistiek', in *Militaire Spectator* 2000 (9), blz. 495.

Het POE is een vertreklocatie vanwaar de goederen en uitrustingstukken per vliegtuig, spoor, boot of voertuig naar het operatietoneel verplaatsen. De verplaatsing van de POE naar het *Point of Debarkation* (POD) is een zogenaamde strategische verplaatsing en kan eventueel worden uitgevoerd door civiele vervoersmodaliteiten (schip, trein, vliegtuig). De maximale afstand tussen POE en het operatietoneel is door de Directie Beleid en Plannen vastgesteld op 3600 kilometer.

De goederen komen in het operatietoneel aan in de POD. Daar eindigt de strategische verplaatsing en vindt de *transfer of authority* plaats aan de bestuurder van de operationele logistieke keten. De goederen worden in de POD overgeslagen en door wegvervoer naar het voorraadcentrum gebracht.

Een deel van de goederen wordt in het POD opgeslagen. In de POD vindt de coördinatie plaats met de lokale autoriteiten over *Host Nation Support* (HNS) en lokale verwerving.

Voorraadcentrum

Het voorraadcentrum (VC) is de logistieke installatie waarin alle goederen worden ontvangen, gekeurd en opge-

slagen, inclusief de toelieferingen van de lokale leveranciers. De goederen komen hier doorgaans niet klantspecifiek, maar in bulk aan. Zodra de gebruiker zijn bestelling geplaatst heeft, worden hier de klantspecifieke ladingen samengesteld op flatracks en met de wissellaadsystemen rechtstreeks naar de eenheid (de 'gebruiker') gebracht.

Het VC geldt daarmee als 'klantorderontkoppelpunt' (KOOP), het punt waarvandaan op specifieke klantorder wordt geleverd.⁵ Het uitgangspunt is dat de gebruiker in principe eenmaal per 24 uur wordt bevoorradt. De bevoorradings vindt doorgaans in konvooiverband plaats.

In het VC worden de voorraden in clusters opgeslagen. Het FD-concept onderkent zeven clusters: klasse I (voedsel), klasse II/IV (persoons- en onderdeelgebonden uitrusting), klasse III (brandstof), klasse V (munitie), geniemiddelen, geneeskundige artikelen en middelen, en afval. In de grootste inzetoptie, waarbij één VC een brigade ondersteunt, heeft het VC een omvang van circa tien bij tien kilometer en is niet of nauwelijks in staat te verplaatsen.

Die enorme oppervlakte is noodzakelijk voor de opslag van de volle lastdragers, de lege lastdragers en de noodzakelijke spreiding tussen bijvoorbeeld munitiesoorten. Het spreekt voor zich dat een dergelijke installatie een lonend doelwit is en dat veel aandacht aan de actieve en passieve beveiliging moet worden geschonken.

Het personeel, werkzaam in de clusters, zal tijdens de periode waarin het cluster niet wordt ingezet (dus tijdens de kazernesituatie, de zogenaamde vredesbedrijfsvoering) per toerbeurt te werk worden gesteld bij de depots. De diverse depots bij het Landelijk Bevoorradings Bedrijf (LBB) heeft 65 FTE'n moeten inleveren en die zullen worden gecompenseerd door het personeel uit de clusters bij het LBB tewerk te stellen. Of dat personeel

Al Khidr, Irak (2004)

(Foto CAVDKM, R. Mol; collectie NIMH)

As Samawah, Irak (2004)

(Foto CAVDKM, R. Mol; collectie NIMH)

tijdens oefeningen bij het LBB of bij de clustercompagnie werkzaam zal zijn, is op dit moment nog niet duidelijk. Indien de levertijdseisen niet gehaald kunnen worden wanneer vanuit het VC rechtstreeks naar de gebruiker wordt bevoorrad, kan er een aanvulcentrum (AC) worden uitgebracht. Een AC is een vooruitgeschoven logistieke installatie waar zich een beperkte voorraad op de wielen bevindt. De noodzaak tot het uitbrengen van een AC is nauw verbonden met de levertijdseisen die de klant aan de logistieke dienstverlener heeft opgelegd. De kern van het AC wordt gevormd door de bevoorradings- en transportdetachementen (B&T detachementen), die onderdeel zijn van de transportcompagnieën, maar tijdens de reguliere kazernesituatie gelegerd zijn op de brigadelocaties.

De gebruiker of klant, als laatste schakel in de keten, heeft zelf een systeemvoorraad (de middelen in het geschut, pantservoertuig, wapen, et cetera) en kan de beschikking krijgen over een aanvullende systeemvoorraad. De aanvullende systeemvoorraad bevindt zich op WLS'n van de logistieke dienstverlener die gedurende een bepaald tijdsbestek onder bevel van de

eenheid kunnen worden geplaatst. De gebruiker krijgt zijn goederen op de door hem gewenste locatie (D-punt) en op de door hem gewenste tijd. Het D-punt is het eindpunt in de logistieke bevoorrading en dus de plek waar de manoeuvre-eenheden daadwerkelijk de benodigde goederen in ontvangst nemen.

De overslag van de goederen naar de gebruiker kan op twee verschillende manieren plaatsvinden. In de eerste plaats kan de flatrack aan de grond worden gezet. Het wissellaadsysteem (WLS) kan dan snel terug naar de logistieke installatie en neemt op de terugweg direct de lege flatrack mee terug van de vorige leverantie.

De tweede manier is dat de ladingdrager op het voertuig blijft en dat de ladingdrager wordt gelost, bijvoorbeeld met de kraan die op de WLS zit. Zodra de ladingdragers leeg zijn, verplaatsen de WLS'n met de lege flatracks terug naar de logistieke installatie. In het kort heb ik beschreven hoe het FD-concept in 2005 van start gaat. Nu zal ik stilstaan hoe het bevoorradingsprincipe er aan het begin van de 20-ste eeuw uit zag.

Het mobiele veldleger

In 1901 werd een nieuwe legerwet aangenomen die de vorming van het mobiele veldleger mogelijk maakte. Met de taakstelling tot mobiel optre-

den van het veldleger stapte Nederland af van het idee dat het grondgebied moest worden verdedigd tegen een rechtstreekse aanval met als doel de annexatie van (delen van) Nederland. Vanaf 1908 richtte de Generale Staf de oorlogsvoorbereidingen op grensschendingen en niet langer op vrees voor annexatie.⁶

Aangezien niet vooraf te voorspellen was welk land zich schuldig zou maken aan grensschendingen, of waar ons territorium geschonden zou worden, werden diverse scenario's onderkend. Na mobilisatie zou de gewenste concentratie worden gerealiseerd en de vijand vertraagd. Nadat de bondgenoten (de vijanden van het land dat onze grens zou schenden, waren per definitie onze bondgenoten) ons te hulp waren gesnel, kon worden begonnen met het terugdringen van de grensschender, waarbij het Nederlandse veldleger tot maximaal 50 kilometer buiten onze landsgrenzen zou opereren.⁷

Het bevoorradingsvoorschrift van 1910

In principe moest er van het land geleefd worden. Op de locatie waar het veldleger zich bevond, werden goederen gekocht of gevorderd. Indien lokaal niet in de behoefte kon worden voorzien, werden de aanvullende behoeften opgevoerd van het 'hart des

⁶ C.J. Snijders, 'Nederland's militaire positie gedurende den wereldoorlog', in *Militaire Spectator* 1923 (jrg. 92), blz. 539.

⁷ L.J.H. Heijman, 'Verpleging van het veldleger', in *Militaire Spectator* 1914 (jrg. 83), blz. 23.

deling of bataljon) opgehaald en onder toezicht van de verplegings-officier verder gedistribueerd op de 'uitdeelingsplaatsen' (verdeelplaatsen). Op die verdeelplaatsen kregen de compagnieën hun goederen en werd het proviand overgegeven aan de keukenwagens opdat zij de warme maaltijd voor de individuele militair konden bereiden.

Auto's in plaats van paarden

Min of meer tegelijkertijd met dit concept werd door de successievelijke Ministers van Oorlog onderzocht in hoeverre de oorlogsorganisatie moest worden uitgebreid met auto's ten behoeve van bevelvoering, munitieaanvulling, verpleging en geneeskundige steun. In 1911 besloot de minister de mogelijkheden van autottractie te laten onderzoeken door de zogenaamde 'autotractiecommissie'. Deze commissie oordeelde dat autottractie voordelen had boven het gebruik van paarden. De kosten voor de verwerving en exploitatie van de gewenste aantallen auto's was wel een probleem. Daarom stelde de commissie voor een Vrijwillig Militair Automobiel Korps (VMAK) op te richten, bestaande uit autobezitters die hun voertuig en zichzelf als

Keukenwagen, mobilisatie 1914-1918

(Collectie NIMH)

bestuurder ter beschikking stelde van het leger, als de noodzaak er was. De leden van het VMAK volgden een opleiding van één week.

Het veldleger had dus zelf geen auto's in bezit, maar ging bij de mobilisatie van 1914 over tot vordering. Het probleem met het gebruik van de auto's zat hem toen niet zozeer in het aantal auto's dat benodigd was, maar in het ontbreken van militaire en opgeleide chauffeurs. Het VMAK telde ten tijde van de mobilisatie 70 leden, terwijl in augustus 1914 tien vrachtwagens en 506 personenauto's⁹ werden gevorderd. Om het tekort aan chauffeurs op te lossen werd een beroep gedaan op vrijwilligers die in het civiele leven als chauffeur werkzaam waren.

Toen ook dat niet voldoende chauffeurs opleverde, maakte het veldleger

1e Compagnie Etappen Verplegingsbataljon, Tilburg, 1914

(Collectie NIMH)

⁹ De personenauto werd omgebouwd tot een bakauto. Daarvoor werd een houten bak op het chassis gezet waarmee tussen de 400 en 600 kg laadvermogen werd verkregen. De aanpassingen kostten 600 gulden per auto, terwijl een gemiddelde personenauto in 1911 tussen de 5000 en 6000 gulden kostte.

gebruik van vrijwilligers die bereid waren een voertuig te besturen. De meeste vrijwilligers die zich toen aanmeldden, hadden nog nooit een auto bestuurd, met als gevolg dat vele auto's 'sneuvelden' voordat ze de plaats van inzet bereikt hadden.

De eerste operationele bevoorradingslag door de etappendienst vond op 11 augustus 1914 plaats. De 47.000 militairen van het veldleger die gelegerd waren in Noord-Brabant, werden voorzien van brood en vlees. Vanuit Rotterdam, dat als regelingsetappenplaats dienst deed, vertrokken driehonderd bakauto's naar 's-Hertogenbosch om als schakel van de etappendienst de aanvoer tussen eindstations en hoofddistributieplaatsen te garanderen.

Het ontwerp-voorschrift voor de etappendienst was nog niet overal bekend binnen het veldleger. Dat had als gevolg dat er onduidelijkheid bestond over wie nu de automobielen onder bevel had: de etappenintendant of de divisie-intendant? Formeel eindigde de verantwoordelijkheid van de etappendienst op de regelingsetappenplaats of uiterlijk op het eindstation. Door nu automobielen in te zetten op het traject van eindstation naar hoofddistributieplaats, een traject dat volgens het voorschrift een zaak was van de divisie-intendanten, waren de laatstgenoemden ervan overtuigd dat zij over de inzet van de autotrein mochten bepalen.¹⁰

Nu beide bevoorradingsconcepten kort zijn behandeld, sta ik stil bij de overeenkomsten en de verschillen.

FD versus het etappenvoorschrift

De overeenkomsten

De eerste overeenkomst die zich aandient is dat beide bevoorradingsconcepten zich richten op de operationele inzet en daarop zijn afgestemd. Tijdens de vredesbedrijfsvoering – als dat woord in relatie tot de niet-oorlogsinspanning van het begin van 20-ste eeuw gebruikt mag worden – is er dus sprake van een andere organi-

Militaire bakkerij, mobilisatie 1914-1918

(Collectie NIMH)

satie dan tijdens een operationele inzet. Dat betekent dat eenheden op het moment van inzet aan elkaar moeten wennen, procedures moeten fijnslijpen en dergelijke. De staatscommissie, die de mobilisatie van 1914-1918 onderzocht, uitte kritiek op de verschillen tussen de vrede-situatie en de mobilisatieperiode:

Bij de grootere legeroefeningen in de voorgaande jaren had de intendant geregeld gehuurde vrachtauto's in haar dienst gehad en had zij het gerief van auto-tractie voor de aanvoeren van levens- en verplegingsmiddelen voor mensch en dier veelszins leren waarderen, maar dat eene uitgebreide toepassing van deze tractie voor eene moderne oorlogvoering onontbeerlijk is, was in de leeringen uit de vredesoefeningen blijkbaar niet tot het bewustzijn van het legerbestuur gekomen. [...] De pogingen om, onmiddellijk na de mobilisatie, daarin alsnog te voorzien, brachten duidelijk aan den dag, dat van de eischen eener organisatie van een motorvrachtvervoerdienst nog weinig studie was gemaakt en dat, ook al had men vele bruikbare middelen voor het opvorderen, er

*zeer veel tijd mee gemoeid is, om eene eenigszins betrouwbare organisatie te verkrijgen.*¹¹

Wat merkwaardig is bij het uitgangspunt dat de operationele inzet een andere organisatie kent dan de vredesbedrijfsvoering, is dat we niet het principe *train as you operate* toepassen. Tijdens de inzet moeten we kennelijk hopen dat we kunnen optreden zoals we trainen.

Tekorten

Een tweede overeenkomst is het uitgangspunt dat de bevoorrading vanuit het hart van land pas plaatsvindt wanneer in het operatietoneel tekorten optreden. Daarbij wordt ook niet meer een vooraf vastgestelde norm bevoorraad, maar het daadwerkelijk verbruik. Als de etappenintendant niet in staat was de benodigde goederen vanuit zijn etappengebied te exploiteren, ging hij over tot het bestellen bij

¹⁰ M. van Dijk, *Op voet van oorlog, de landverdediging van Nederland logistiek ondersteund 1901-1940*, doctoraalscriptie, Amsterdam 2003, blz. 36.

¹¹ Rapport, *Staatscommissie waarnemingen bij de gemobiliseerde landmacht*, 's-Gravenhage 1918, blz. 14.

Legerautogarage tijdens een inspectie, mobilisatie 1914-1918

(Collectie NIMH)

de etappeninspectie. Die bestelling was ingegeven door het daadwerkelijke verbruik.

In het FD-concept ligt deze functionaliteit ingebed op het niveau NSE en zal veelal vanaf de locatie POD geschieden. Daar worden de mogelijkheden tot Host Nation Support en lokale verwerving gecoördineerd en uitgevoerd. Lukt dat niet, dan worden de goederen, op basis van daadwerkelijk verbruik, vanuit Nederland aangevoerd.

Voorraadcentrum als centrale schakel

In de derde plaats fungeert het voorraadcentrum als 'klantorderontkoppelpunt'. In het VC worden de goederen, die in bulk aankomen, opgeslagen en, indien benodigd, klantspecifiek samengesteld en vervoerd. Bij het bevoorradingsconcept van 1910 fungeerde de regelingsetappenplaats als de centrale plaats waar de aanvoer van de goederen, in bulk, werden afgeleverd en waarvandaan de distributie naar de klant plaatsvond en omgekeerd de retourstroom naar de depots werd gecoördineerd.

Toegegeven: in het concept van 1910 was de klant doorgaans een divisie en konden de klanten van bataljons-grootte pas op de aanvullingsplaats klantspecifiek halen. Feit blijft wel

dat de REP, net als het VC, de centrale schakel in de klantvraag en het kloppende hart van de bevoorradingsketen was.

Daarnaast is sprake van de zichtbare fysieke wijziging van de invoering van de beide systemen. Het FD-concept gaat gepaard met de invoering van nieuwe vrachtwagens (WLS'n, de lastdragers) en nieuwe ladingdragers (containers, flatracks, CROPS). Het concept van 1910 was weliswaar niet gekoppeld aan het gebruik van auto's, zeker bij de mobilisatie van 1914 en daarmee dus inwerking-treding van het concept, werd de bakauto het duidelijke gezicht van de nieuwe bevoorradingsystematiek.

Chauffeurs

Daaraan gerelateerd is natuurlijk de beschikbaarheid van de militaire chauffeurs. In 1914 was de beperking van het systeem niet zozeer de auto, als wel de militaire bedienaar van de auto. Het FD-concept neigt er zeer sterk naar dezelfde fout te maken. Als er twaalf chauffeurs zijn voor elke tien voertuigen is dat op het eerste gezicht voldoende. Wat dan wel gemakshalve vergeten wordt, is dat die twaalf chauffeurs (uitgaande van honderd procent vulling) nooit allemaal

ter beschikking zijn als gevolg van (functie)opleidingen, verlof, individuele uitzendingen en dergelijke.

Daarnaast zal konvooibevoorrading, net als in 1914, het uitgangspunt zijn, waarbij de standaardwijze van optreden het dubbelbemand rijden is. Zelfs al zou dat niet de standaardwijze van optreden zijn, dan wordt dubbelbemand rijden tijdens de inzet opgelegd door de af te leggen afstand en de dreiging, wat tot uiting komt in de zogenaamde *vehicle movement code* (de regels met betrekking tot uit te voeren transporten).

Eén aanspreekpunt

Een zesde overeenkomst is de bestelling via de *Single Source of Service*. In het concept van 1910 leefde de verplegingsofficier van het land. Alle middelen die hij niet kon verkrijgen, vroeg hij aan bij zijn SSS, de divisie-intendant. In het FD-concept is lokale verwerving natuurlijk geen uitgangspunt meer, maar het aanvragen van de benodigde goederen en diensten worden gedaan bij één aanspreekpunt, in principe het VC (tenzij een AC is uitgebracht).

In het verlengde daarvan wil ik wijzen dat binnen beide logistieke concepten alle goederenklassen, net als in 1910, een en dezelfde keten doorlopen.

Het groupagepunt

De achtste overeenkomst is die van het groupagepunt. Vanuit de depots worden de halfvolle lastdragers naar het groupagepunt gebracht, waar lastdragers samen geladen worden en naar het POE (en vandaaruit naar het POD) worden gestuurd. In 1910 werden de verzamelstations gebruikt waar de goederen werden doorgezonden, of, in afwachting van doorzending, in depots werden opgeslagen. Die afwachting voor doorzending was vooral ingegeven indien er te weinig goederen waren om door te zenden.

Centralisatie

Ten slotte is er in beide systemen sprake van een centralisatie van de logistieke middelen en centrale beheer-

Keukenwagen, mobilisatie 1914-1918
(Collectie NIMH)

sing van de logistieke ondersteuning. Voor het bevoorradingsconcept van 1910 leefde elk bataljon 'van het land'. De verplegingsofficier van het bataljon regelde daartoe de aankoop of vordering van de benodigde goederen, de inkwartiering en inventariseerde de mogelijkheden die het terrein bood om te voorzien in de verzorging.¹²

Met het bevoorradingsconcept van 1910 werd dat centraal gecoördineerd door de etappendienst, onder leiding van de directeur van het Etappen- en Verkeerswezen, vervuld door de souschef van de Generale Staf. Toen werd de logistieke ondersteuning, het gebruik van spoor- en waterwegen, de aanleg van pontonbruggen, post en telegrafie en de beschikking over voorraden centraal geleid. In het FD-concept verdwijnen de logistieke middelen van de brigades (met uitzondering van de luchtmobiele brigade verdwijnen bijvoorbeeld de bevoorra-

dingscompagnieën) omdat er direct zal worden bevoorrad en omdat de tussengelegen voorraadniveaus verdwijnen. In plaats daarvan gaat:

*het gekozen model voor goederenstroombesturing [...] uit van centrale planning in de voorbereiding [...] en decentrale uitvoering door het koppelen van operationele klanten aan FD-installaties.*¹³

De besturing en beheersing van de goederenstroom ligt daarbij op het niveau National Support Element.

FD versus het etappenvoorschrift

Verschillen

In aansluiting op de laatstgenoemde overeenkomst, sta ik meteen stil bij het eerste verschil. De reden voor de invoering van het nieuwe concept is door andere factoren ingegeven. In het FD-concept speelt een rol dat de huidige generatie voertuigen (de viereen tientonners), vervangen dient te worden omdat ze hun *end life of type* bereikt hebben. Daarnaast is een belangrijke factor van invloed het bezuinigen van functies. De laatste factor is het besef dat een gecontaineriseerde goederenstroom, waarbij meerdere

vervoersmodaliteiten gebruikt worden, een voorwaarde vormt voor de diverse inzetopties die steeds verder van Nederland plaatsvinden.¹⁴

De reden voor de invoering van het bevoorradingsconcept van 1910, was dat het veldleger mobiel moest optreden en niet langer gebonden was aan de stellingen, maar offensief zou optreden en, samen met onze bondgenoten, de vijand zou verdrijven. De invoering van het bevoorradingsconcept was dus ingegeven door een wijziging in nieuwe strategische uitgangspunten van het veldleger en niet door motorisering of de vervanging van reeds bestaande middelen.¹⁵

Directe bevoorrading

Een tweede verschil dat in het oog springt is dat het FD-concept gebruik maakt van directe bevoorrading. De logistieke dienstverlener brengt de gewenste goederen tot op de (door de klant) gewenste locatie, waarbij de schakels aanvullingsplaats en verdeelplaats in de toekomst niet meer bestaan.

Eigen voertuigen

In de derde plaats had het veldleger in 1914 niet de beschikking over eigen voertuigen, terwijl de landmacht dat nu, en straks, wel heeft.

Onafhankelijk lastdragerconcept

Het laatste verschil is dat het FD-concept het voertuig loskoppelt van de ladingdrager, waardoor geen tijd verloren hoeft te gaan met laden en lossen. In 1910, de eerste auto werd in 1897 in Nederland ingevoerd, was men gewoon nog niet zover. Dat de techniek een slordige honderd jaar later wel die mogelijkheid biedt, is logisch. Toch kan daarmee niet het verschil worden afgevoerd, aangezien er nu een enorme uitdaging ligt in het beheer van de goederen.

De ladingdragers worden bij de manoeuvre-eenheden aan de grond gezet. Zolang de eenheden op die locatie blijven is er niets aan de hand, maar als de eenheden verplaatsen, kan alleen grip op de ladingdragers

¹² W. Klinkert, blz. 126.

¹³ R.W.H. Kablau, 'Het fysieke distributieconcept van de Koninklijke Landmacht', in *Militaire Spectator* 2002, blz. 547.

¹⁴ Ibidem, blz. 540.

¹⁵ M. van Dijk, *Steenkool, haver en benzine, invloed van motorisering op de aan- en afvoer van het Nederlandse veldleger 1901-1940*, afstudeerscriptie KMA-II, Breda 2001, blz. 75.

Legertrucks op een voertuigenpark
(Foto Mediacentrum KL; collectie NIMH)

(en eventueel de inhoud) gehouden worden met een *tracking and tracing* systeem. Tot aan de invoering van dat systeem in 2007 ligt daar nog een grote uitdaging. Overigens kost het lossen van de ladingdrager nu nog steeds tijd, maar die tijd komt op het conto van de manoeuvre en niet van de logistieke dienstverlener (die rijdt immers weer terug naar de logistieke installatie, terwijl de volle ladingdrager bij de eenheid achterblijft).

Afstand

Een schijnbaar verschil dat moet worden benoemd, is de afstand waarover wordt bevoorraad. In 1910 was de maximale afstand van de operatie begrensd op 50 kilometer buiten de landsgrenzen, terwijl dat nu een slordige 4000 kilometer is. De snelheid waarmee die afstanden tegenwoordig kunnen worden afgelegd, is evenredig toegenomen in vergelijking met 1910. In het kader van die schaalvergroting wil ik dit verschil als niet ter zake doende afdoen.

Daarmee blijven mijns inziens slechts vier serieuze verschillen overeind: de redenen van de invoering van het nieuwe concept, die van directe bevoorrading, de beschikking over eigen voertuigen en het onafhankelijk lastdragerconcept.

Daarvan is alleen het verschil van de directe bevoorrading een inhoudelijk verschil van beide logistieke concepten, terwijl de andere verschillen eigenlijk ingaan op de redenen van de wijziging van het logistiek concept.

Slotbeschouwing

Ik vrees dat het 'nieuwe gezicht' van het FD-concept, de invoering van de WLS'n, belangrijker wordt geacht dan de inhoudelijke uitdieping van de bevoorradingprocessen. Nog afgezien van het feit dat de operationele wijze van optreden verschilt van de 'normale gang van zaken', of het feit dat er tussen 2005 en 2007 sprake is van een interim-situatie, zonder het noodzakelijk geachte besturing- en beheersingssysteem, lijkt het mij dat een aantal aspecten beter moet worden uitgediept.

Ik denk dan aan een voorschrift over het logistieke concept en (aangepaste) opleidingsdocumenten die in detail ingaan op de (nieuwe) eisen tot en met compagniesniveau, zowel voor de interim-fase als voor het definitieve concept vanaf 2007. Dat is een absolute voorwaarde voor het trainen van groeps-, pelotons- en compagniesniveau. De inzet van de

WLS'n voor de aanvullende systeemvoorraad en de Bevoorrading- en Transport-detachementen zijn zaken die helder in de voorschriften moeten worden geformuleerd en gecommuniceerd. Anders voorzie ik een herhaling van de discussie van 1914 over wie nu de inzet van de schaarse middelen kan bepalen. Het verschil met 1914 zou dan kunnen zijn, dat het niet in geval van een mobilisatie gebeurt, maar bij een daadwerkelijke inzet onder operationele omstandigheden.

De doelstelling van dit artikel was de overeenkomsten en de verschillen tussen de twee bevoorradingconcepten in kaart te brengen. Het is niet mijn bedoeling de bevoorradingconcepten zelf ter discussie te stellen, maar slechts stof tot nadenken te geven. Daarom sluit ik graag af met de titel van het artikel: fysieke distributie is inderdaad 'oude wijn in nieuwe zakken'.

Literatuur

- Van Dijk, M., *Steenkool, haver en benzine, invloed van motorisering op de aan- en afvoer van het Nederlandse veldleger 1901-1940*, afstudeerscriptie KMA-II, Breda 2001.
- Van Dijk, M., *Op voet van oorlog, de landsverdediging van Nederland logistiek ondersteund 1901-1940*, doctoraalscriptie, Amsterdam 2003.
- Heijman, L.J.H., 'Verpleging van het veldleger', in *MS* 1914, blz 23 - 39.
- Kablau, R.W.H., 'Het fysieke distributieconcept van de Koninklijke Landmacht', in *MS* 2002, blz 540 - 551.
- Klinkert, W., 'Te velde en achter versterkingen', in *Van marketenster tot logistiek netwerk*, Boom, Amsterdam 2002, blz 113 - 162.
- Klinkert, W., *Het Vaderland Verdedigd, Plannen en Opvattingen over de Verdediging van Nederland 1874-1914*, Sectie Militaire Geschiedenis, Den Haag 1992.
- Van Merriënboer, S., en J.G.M. Rademaker, 'Efficiëntie door klantgeoriënteerde ketenlogistiek', in *MS* 2000, blz 490 - 498.
- Projectbureau Fysieke Distributie, *Het fysieke distributie concept van de KL*, versie 260804, [www.pps.army.mindef.nl/Domein/Publick/Materieellogistiek/Algemene Projecten/Fysieke Distributie/_menu/Start klantpag FD.htm](http://www.pps.army.mindef.nl/Domein/Publick/Materieellogistiek/Algemene%20Projecten/Fysieke%20Distributie/_menu/Start%20klantpag%20FD.htm)
- Snijders, C.J., 'Nederland's militaire positie gedurende den wereldoorlog', *MS* 1923, blz 536 - 566.
- Rapport, *Staatscommissie waarnemingen bij de gemobiliseerde landmacht*, 's-Gravenhage 1918.

BOEKEN

bespreking

A War of Nerves

Soldiers and Psychiatrists 1914 – 1994, door Ben Shephard, 512 blz. met zwart-wit foto's geïll., Pimlico, Londen, 2002. ISBN 07 1266 783 0 € 14,80 (paperback)

Inleiding

Zoals onder meer bij de psychologische selectie al het geval is, moet er binnen Defensie één samenwerkingsvorm komen in de Geestelijke Gezondheidszorg. Door het steeds meer Joint optreden, is een per krijgsmachtdeel verschillende behandelwijze niet meer acceptabel. Daar waar ieder krijgsmachtdeel zijn eigen aanpak heeft (met uitzondering van de KL en de KMAR, die nagenoeg dezelfde aanpak hebben), is het logisch dat er weerstand bestaat tegen één behandelwijze voor alle krijgsmachtdelen.

Deze weerstand is niet alleen van deze tijd, want in *A War of Nerves* laat Shephard zien dat er altijd al weerstand is geweest tegen veranderingen in de Geestelijke Gezondheidszorg. Zelfs onder deskundigen, waaronder militaire psychiaters, bestond er weinig eensgezindheid als het over hun behandelwijze ging.

Schokkende ervaringen

Oorlogen hebben altijd gruwelijke gebeurtenissen opgeleverd. Ook in de eeuwen vóór de twintigste eeuw, waarin de conflicten een beperkt karakter hadden en de strijd met primitieve middelen is uitgevochten, was het lot van de strijdende soldaat weinig benijdenswaardig. Dagboek aantekeningen en andere egodocumenten laten zien dat de confrontatie met het fysieke geweld op het slagveld als zeer traumatisch werd ervaren.

Ook toen knapten soldaten individueel of collectief af, onbruikbaar voor de rest van de veldslag of voor het vervolg van de campagne. Van de Slag bij Waterloo zijn gevallen bekend van wat later 'gevechtstress' is gaan heten. Toch vormden deze

psychisch gewonde soldaten toen niet een zodanig probleem dat er speciale organisatorische voorzieningen moesten worden getroffen. Pas in de twintigste eeuw was dat wel het geval.

Tijdens de Eerste Wereldoorlog liepen de verliescijfers zo hoog op dat deze niet zonder consequenties konden blijven. Alleen al de Britten moesten in 1914 ruim 2000 soldaten met gedragsstoornissen in ziekenhuizen opnemen. In 1915 steeg dit aantal tot boven de 20.000. Het antwoord van de militaire organisatie was de militaire psychiatrie.

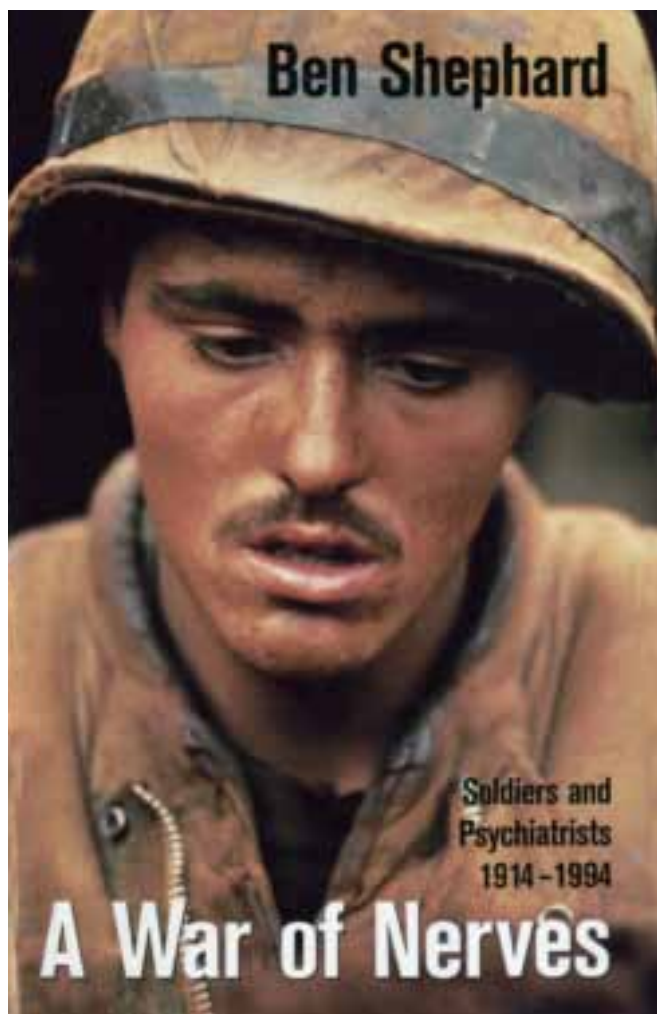
Auteur

Shephard is historicus. Hij produceerde twee televisieseries en hij heeft verschillende documentaires voor de BBC en Channel Four gemaakt. Daarnaast heeft hij aan verschillende boeken, ook over

psychiatrie, een bijdrage geleverd. Voor het schrijven van dit overzichtswerk heeft de auteur oorlogsdagboeken, de geschiedenis van regimenten en de officiële geschiedenisdocumenten en regeringsdocumenten geraadpleegd.

Daarnaast heeft hij veel interviews gehouden. Opvallend hierbij is dat hij niet alleen de mening van artsen maar ook die van de patiënten heeft verwoord. Waarbij het echter wel zo is, dat er weinig patiënten zijn die hun medische ervaringen op papier hebben gezet.

Het hoofdonderwerp van het boek is de geschiedenis van de militaire psychiatrie in Engeland, maar er worden veel vergelijkingen gemaakt met de ontwikkelingen in Amerika. Af en toe besteedt hij ook aandacht aan de ontwikkelingen in Duitsland en Frankrijk.

Inhoud boek

In 27 hoofdstukken beschrijft de auteur de ontwikkeling van de militaire psychiatrie in Angelsaksische landen. Het zwaartepunt van het boek vormen de Eerste en Tweede Wereldoorlog, maar ook Vietnam, de Falklandoorlog en de Golfoorlog komen aan bod.

Opmerkelijk is dat Korea en de vredesoperaties na de Golfoorlog slechts op een enkele bladzijde genoemd zijn. Wat erg opvalt in dit boek is dat de militaire psychiatrie vanaf het begin van de twintigste eeuw zich weliswaar een plaats heeft verworven, maar dat de exacte positie bij ieder nieuw conflict weer onderwerp van discussie is. Met als gevolg dat veel landen bij een volgend conflict het wiel opnieuw moesten uitvinden.

Maar ook in oorlogsomstandigheden blijft er de nodige weerstand bestaan. Wij zullen ons allemaal nog wel de klap herinneren die generaal Patton in 1943 aan een soldaat met neurotische verschijnselen gaf tijdens de Italiaanse campagne. Wij hebben hierbij te maken met één van de weinige gebieden waarop de Amerikaanse generaal en de Britse oorlogsleider, Winston Churchill, het met elkaar eens waren. Laatstgenoemde maakte zich halverwege de Tweede Wereldoorlog ernstige zorgen over de groei van het aantal militaire psychiaters in het Britse leger. Volgens Churchill liepen deze lieden de troepen alleen maar voor de voeten.

De klap van Patton heeft nog een andere invloedsfactor aan het licht gebracht en wel de rol van de publieke opinie. Immers, de klap van Patton heeft in Amerika een schok gegeven bij de publieke opinie, die uiteindelijk tot gevolg heeft gehad dat Patton zijn excuses moest aanbieden. Is er al weinig sprake van eensgezindheid over de militaire psychiaters door buitenstaanders, ook onder militaire psychiaters bestaat weinig eensgezindheid als het over de behandelwijze gaat.

Veel stromingen komen in het boek aan de orde. Het openlijk uitvechten van de conflicten over de beste behandelwijze heeft de naam van de militaire psychiatrie geschaad. De inhoud van het boek is gedegen onderbouwd, alleen het notenapparaat bevat al 66 bladzijden. Met een lijst van geraadpleegde literatuur en een index sluit de auteur zijn boek af.

Kanttekeningen

- Het is een omissie dat de auteur geen aandacht heeft besteed aan de ontwikkelingen in Israël in de tweede helft van de twintigste eeuw. Immers, de ontwikkelingen in Israël en ook in Amerika zijn in de periode van de Golfoorlog en de daaropvolgende vredesoperaties bepalend geweest voor de psychische begeleiding tijdens deze operaties in veel landen, waaronder Nederland.
- De rol van psychologen bij de behandeling van slachtoffers met psychische problemen komt niet aan de orde. Op zich niet vreemd omdat de rol van psychologen in Engeland op dit gebied heel beperkt is geweest. Zelfs interviews tijdens de psychologische selectie worden er door psychiaters gehouden. Maar in Amerika en Canada was er wel een grote rol voor psychologen weggelegd, die in dit boek niet aan de orde komt.
- Ondanks de uitgebreidheid van de index is deze niet geheel volledig. Zo wordt bijvoorbeeld de Amerikaanse psychiater Salmon, die de basisprincipes van de militaire psychiatrie voor het eerst duidelijk en systematisch heeft verwoord, op veel meer bladzijden genoemd dan in de index is aangegeven.

Eindconclusie

A War of Nerves is ondanks de wetenschappelijke benadering een pakkend geschreven boek, dat af en toe leest als een detective. Als lezer blijf je benieuwd hoe de ontwikkelingen nu verder gaan. Vanwege zijn gedegen behandeling van de weerstanden, de wijze waarop omgegaan wordt met de weerstanden, maar ook vanwege de gedetailleerde beschrijving van de behandelwijzen zou dit boek verplichte literatuur moeten zijn voor een ieder die werkzaam is in de militaire Geestelijke Gezondheidszorg.

Voor degenen die belangstelling hebben voor het onderwerp militaire psychiatrie, maar die zich niet te zeer in allerlei details willen verdiepen, vormt het boek van Hans Binnenveld *Om de geest van Jan Soldaat* (Rotterdam, 1995) een goed alternatief.

drs. J. TERPSTRA, kolonel b.d. MPSD

Mei 1940

De strijd op Nederlands grondgebied, onder redactie van H. Amersfoort en P. Kamphuis, 463 blz. geïll. Sdu Uitgevers, Den Haag, 2005. ISBN 90 1208 959 X € 34,90 (paperback)

Op initiatief van de toenmalige Sectie Militaire Geschiedenis (KL) verscheen in 1990 de eerste druk van het bovenvermelde boek. De overzichtelijke en duidelijke beschrijving van de voorgeschiedenis en de gevechten tegen de Duitse invallers in de meidagen van 1940 kreeg in het algemeen zeer positieve kritieken. De uitgave was in goed een half jaar uitverkocht en dit toonde duidelijk de belangstelling voor dit onderwerp aan. Omdat de markt voor een dergelijk werk toch beperkt is, heeft men toen vermoedelijk afgezien van de uitgave van een tweede druk.

Tweede druk

Nu, vijftien jaar, later is een nieuwe generatie aangetreden, die niet altijd op de hoogte is van de gebeurtenissen in 1940 en de voorafgaande jaren. Een goede reden dus om een nieuwe druk naar de pers te brengen, terwijl de tijd sinds het verschijnen van de eerste uitgave ruim gelegenheid heeft geboden fouten en omissies te herstellen en waar nodig rekening te houden met de commentaren. De nieuwe uitgave vond plaats onder auspiciën van het Instituut voor Militaire Geschiedenis (KL), dat de opvolger is van de hiervoor vermelde sectie.

Ondanks de vermelde goede ontvangst van de eerste druk, hebben sommigen bezwaren geuit over enkele passages. Vooral betrof dit de interpretatie van de schendingen van het oorlogsrecht bij de gevechten op de Grebbeberg en het bombardement op Rotterdam. Naar aanleiding van de discussies hierover is door prof. dr. H. Amersfoort een afzonderlijke publicatie geschreven, *Ik had mijn Roode-Kruis band afgedaan*, die recent is verschenen. In het hier te bespreken boek zijn de conclusies van gemelde publicatie verwerkt.

Overige publicaties

Omdat de beschrijving van de gebeurtenissen in de meidagen van 1940 al vele

pennen in beweging heeft gebracht, wordt in een eerste hoofdstuk een overzicht gegeven van de ontwikkeling in de geschiedschrijving over deze periode. Als eerste wordt de aandacht gericht op de publicaties die reeds in de jaren 1941 en 1942 in dit blad verschenen en op de gedetailleerde beschrijvingen die medewerkers van de voorgangers van het Instituut in de periode 1951 tot 1963 tot stand brachten. De veertien delen staan bekend als de 'Groene Serie'.

Verder wordt ingegaan op de wijze van beschrijving door L. de Jong in de eerste drie delen van zijn standaardwerk *Het Koninkrijk der Nederlanden in de Tweede Wereldoorlog*, die in 1969 en 1970 verschenen. Ruimschoots aandacht krijgen ook de publicaties van E.H. Brongers, die afstand neemt van de kritische opmerkingen over de gevoerde verdediging, zoals deze in de hiervoor genoemde publicaties soms doorklinken. Hij schrijft met grote waardering over de wijze waarop de Nederlandse militairen hun plicht vervulden.

In het volgende hoofdstuk komen de politieke ontwikkelingen in Duitsland in het interbellum aan de orde met als belangrijkste aspect de opkomst van het natio-

naal-socialisme en de gevoerde politiek, nadat deze stroming de macht in handen had gekregen. De schrijver concludeert dat vooral de strenge regels van het Verdrag van Versailles in combinatie met de slechte economische situatie een gunstige voedingsbodem vormde voor de groei van een rechts-radical partij. De politiek-militaire ontwikkelingen in Nederland en Duitsland worden vervolgens in twee hoofdstukken beschreven.

Voor de Nederlandse defensiepolitiek waren het niet de tegen bewapening agerende linkse partijen die het beleid bepaalden, maar de confessionele en liberale partijen. Zij vormden de regering en droegen dus primair de verantwoordelijkheid voor de bezuinigin-

gen op de Nederlandse defensie.

In de beschrijving van de wijze waarop de verdediging zou worden gevoerd, worden zowel de plannen van de generaal Reijnders behandeld als die van generaal Winkelman, die hem in februari 1940 opvolgde. De troepenverplaatsingen, die het gevolg waren van de door Winkelman aangebrachte veranderingen en de aanvullende maatregelen naar aanleiding van de Duitse luchtlandingen begin april 1940 op de vliegvelden van Oslo en Kopenhagen, waren pas begin mei 1940 voltooid. Het gevolg was dat op 10 mei verscheidene eenheden nog nauwelijks bekend en gewend waren met hun nieuwe omgeving.

Opbouw van de 'Reichswehr'

De beperkingen van het Verdrag van Versailles vormden voor Duitsland geen beletsel een Reichswehr op te bouwen, waarin personeel pas na een strenge selectie werd opgenomen. Tevens werd gebruik gemaakt van mantelorganisaties voor semi-militaire training en van buitenlandse bedrijven, die in Duitse handen waren en nieuw materieel ontwikkelden.

De tekst die betrekking heeft op de ontwikkeling van het Duitse operatieplan voor de aanval in het Westen is sterk

gewijzigd. De schrijver heeft zich vooral gebaseerd op het in 1995 verschenen boek van K.H. Frieser, *Blitzkrieg-Legende. Der Westfeldzug 1940*. De chef-staf van het Duitse leger, generaal Halder, die eerder meer als een loyale uitvoerder werd aangemerkt, wordt nu geschetst als een overtuigde voorstander van het uiteindelijke plan. Dit was het later zo genoemde Sichelschnittplan, waarin het zwaartepunt van het Duitse offensief tegen de West-Europese landen in de Ardennen lag.

In zes hoofdstukken (5 tot en met 10) zijn vooral de grondoperaties beschreven. Het optreden van de Koninklijke Marine en van de Militaire Luchtvaart komt slechts aan de orde voor zover deze een bijdrage leverden aan het optreden van de grondtroepen.

Hoofdstuk 5 behandelt het militair-strategische en het operationele niveau, met wisselend en per dag de Duitse en de Nederlandse beoordeling van de situatie en de naar aanleiding daarvan genomen maatregelen. Het valt op dat nauwelijks iets wordt meegedeeld over overleg tussen de Opperbevelhebber en de Nederlandse regering. Mogelijk is er ook weinig te melden.

De overige vijf hoofdstukken geven een schets van de gevechten in de verschillende operatiegebieden: omgeving Den Haag, de zuidelijke provincies, de Grebberlinie, de noordelijke provincies met de Afsluitdijk en de bruggen bij Moerdijk, Dordrecht en Rotterdam. Bij de beschrijving van de gevechten op en rond de Grebbeberg vermeldt de schrijver dat de Commandant Veldleger, luitenant-generaal baron Van Voorst tot Voorst en de Commandant Ie Legerkorps, generaal-majoor Harberts, die belast was met de verdediging van het zuidelijke gedeelte van de Grebberlinie, in een uiterst koele verhouding tot elkaar stonden. Dit resulteerde in de meidagen in tegenstrijdige bevelen en onderling niet gecoördineerde maatregelen.

De uitgebreide paragraaf, die nu is opgenomen over de mislukte Duitse poging bij Scherpenzeel de Grebberlinie te doorbreken, toont aan dat met vastberaden troepen en een goede samenwerking tussen infanterie en artillerie de verdediging succesvol kon worden gevoerd.

De hiervoor vermelde hergroepering van eenheden in april 1940 had tot gevolg dat

in de noordelijke provincies slechts vijf bataljons aanwezig waren om de Duitse invaller over een frontbreedte van 75 km op te vangen en te vertragen. Een nagenoeg onmogelijke opgave, omdat de beperkte verbindingsmiddelen waarover werd beschikt, een gecoördineerd teruggaan verhinderde. Bovendien ontbraken reserves om een doorbrekende aanvaller op te kunnen vangen.

In de zuidelijke provincies is het snel in Duitse handen raken van de spoorbrug bij Gennepe en vervolgens het doorrijden van een pantsertrein en goederentrein met militairen tot achter de Peel-Raamstelling bij Mill cruciaal geweest voor het verdere verloop van de Duitse opmars naar de Moerdijk en vervolgens naar Rotterdam.

Onterechte verwijten

In het betreffende hoofdstuk wordt de Commandant Peeldivisie verweten weinig leiding te geven in de eerste fase van de gevechten. Gelet op de ingewikkelde bevelsconstructie, waarbij hij aanvankelijk nog onder de bevelen van de Commandant IIIe Legerkorps stond, is het de vraag of hem wel dat verwijt kan worden gemaakt. Na het vertrek van dit legerkorps in de loop van de eerste oorlogsdag uit Noord-Brabant verkeerde deze divisiecommandant in de weinig benijdenswaardige positie om met een zeer kleine operationele cel in zijn staf te worden belast met het bevel van vrijwel alle troepen in Limburg (ten noorden van Maasbracht) en Noord-Brabant. Bovendien kreeg hij de opdracht het optreden te coördineren met de in opmars zijnde Franse troepen.

Ook het verwijt dat het 2e Regiment Huzaren-motorrijder – in feite slechts een bataljon – ‘niet al te veel haast’ maakte om uitvoering te geven aan de opdracht een tegenaanval uit te voeren bij Mill, de binnengedrongen Duitsers te verdrijven en de frontlijn te herstellen, lijkt niet terecht. Het personeel was namelijk ondergebracht in de Isabellakazerne te Vught, terwijl het materieel was opgesteld in de Frederik Hendrik-kazerne aldaar. Een periode van minder dan twee uur tussen ontvangst van de opdracht en het begin van de verplaatsing is in dit verband alleszins redelijk te noemen.

Bombardement op Rotterdam

De vraag of het bombardement op Rotterdam als een terreurdaad moet worden aan-

gemerkt of als een aanval op een verdedigde stad, die in de fase van onderhandelingen over overgave als gevolg van slechte verbindingen toch werd getroffen, zal altijd wel discussie opleveren. De schrijver van dit hoofdstuk acht echter de tweede veronderstelling het waarschijnlijkst.

In een afsluitend hoofdstuk met de titel ‘De proef op de som’, dat goeddeels is herschreven, wordt ingegaan op de al gememoreerde schendingen van het oorlogsrecht. Geconcludeerd wordt dat sprake is van incidenten aan beide zijden en niet van structurele maatregelen aan de Duitse kant.

De Duitse aanval op Nederland verliep, ondanks enkele storende verrassingen, vrijwel volgens de plannen. De beslissing viel niet op 14 mei 1940, maar op 12 mei, toen de Duitse grondtroepen zonder Franse interventie bij de Moerdijk contact maakten met de luchtgelande eenheden en vervolgens konden oprukken naar Dordrecht en Rotterdam.

Aan Nederlandse zijde was de teleurstelling groot, want men verwachtte enkele weken te kunnen standhouden, maar het werden slechts vijf dagen.

Het boek wordt afgesloten met enkele bijlagen met de Duitse en Nederlandse legerorganisatie in hoofdlijnen. Ook is een beredeneerde literatuurlijst opgenomen, die is bijgewerkt tot en met 2004.

Bezuinigingen bij Defensie

Het boek citeert een opmerking van L. de Jong, dat als gevolg van bezuinigingen in onder meer 1930 de oorlog al in die periode is verloren. De opmerking is vermoedelijk vele militairen die in de meidagen hun plicht deden, uit het hart gegrepen.

In dat verband moet wel worden opgemerkt, dat bezuinigingen vaak worden vertaald in het ontbreken van een moderne bewapening en ander materieel. Dit laatste is ongetwijfeld van grote invloed, maar niet noodzakelijkerwijs een voorwaarde voor een succesvolle uitvoering van de opdracht. Wapens van wat oudere datum kunnen acceptabel zijn, mits deze in bruikbare staat verkeren, er voldoende munitie beschikbaar is en de militair goed is opgeleid in het gebruik ervan.

Door de bezuinigingen was in het interbellum de duur van de Eerste Oefening

zodanig verkort dat de individuele gevechtsvaardigheid als onvoldoende moest worden aangemerkt. Tijdens de mobilisatieperiode is getracht hierin verbetering te brengen door naast de stellingbouw ook tijd te reserveren voor opleiding en oefening. Maar omdat er geen of nauwelijks munitie beschikbaar was, werd het moeilijk van de individuele militair een goede schutter of bedienaar van een ander wapen te maken. Ook bleek de militair onvoldoende geoefend in het optreden in grotere verbanden. Vrijwel geen enkele bataljonsaanval verliep succesvol.

Fotomateriaal

Het fotomateriaal is vrijwel geheel vervangen en bovendien aanzienlijk uitgebreid. Naast de vele foto's van Duitse oorsprong zijn er ook de nodige van Nederlandse herkomst. De Duitse tonen in het algemeen meer (geregisseeerde) actie dan de Nederlandse, die soms als kiekjes zijn aan te merken, maar vermoedelijk de feitelijke situatie beter weergeven.

De afbeeldingen op de pagina's 101 en 321 geven waarschijnlijk ten onrechte de indruk dat een officier nodig is om een springlading aan te brengen of een stuk 6 veld op te stellen; alsof er geen bekwaame onderofficieren zijn.

De redacteurs en schrijvers hebben evenals bij de eerste druk een gedegen en vlot geschreven boek het licht doen zien. De vele wijzigingen en uitbreidingen van de tekst verduidelijken veel en vormen belangrijke aanvullingen.

Het boek is met de toevoegingen in de tekst en het grotere aantal foto's met ongeveer 100 pagina's uitgebreid. Mogelijk is daarom uit kostenoverwegingen gekozen voor een paperback in plaats van de eerdere gebonden uitvoering. Het is echter een fraai boek geworden, waarvan vooral de inhoud telt.

Het Instituut Militaire Geschiedenis, dat inmiddels is opgegaan in het (interservice) Nederlands Instituut voor Militaire Historie, heeft met de heruitgave van dit standaardwerk op waardige wijze zijn bestaan bij de Koninklijke Landmacht afgesloten.

drs. ing. T. DE KRUIJF, genm b.d.

'Nation-building

L. Polman

De Verenigde Naties viert dit jaar haar 60-ste verjaardag, maar de lidstaten zul je niet met toeters en feestfluitjes zien. Alsof er niks aan de hand is, zullen de wereldleiders in september, bij de opening van het VN-vergaderjaar, naar New York vliegen voor hun jaarlijkse ritueel. In ronkende toespraken zullen ze de VN op d'r kop geven voor 'inefficiëntie', 'geld-overde-balk-smijterij' en 'bureaucratie', en nog meer bezuinigingen aankondigen om de organisatie te dwingen tot nog meer 'hervormingen'.

Gelukkig voor de jarige zijn er ook een paar cadeautjes. Eentje komt van James Dobbins. Dobbins was onderminister van Buitenlandse Zaken in de regering-Clinton en de speciale afgevaardigde van de VS in Somalië, Haïti, Bosnië en Kosovo. Voor Bush was hij een blauwe maandag onderhandelaar in Afghanistan. Dobbins vergeleek de resultaten van de militaire interventies van de VN met die van de VS. Hij koos er acht van ieder uit alle operaties van beide grootheden in de afgelopen zestig jaar. Van alle totaal zestien was 'nation-building' het doel. De VN komt met vlag en wimpel als winnaar uit de bus.

Van de acht door de VS aangepakte landen zijn er maar drie democratisch en stabiel geworden en gebleven: Duitsland, Japan en Bosnië. In de andere vijf *targets* die Dobbins onderzocht, Somalië, Haïti, Kosovo, Afghanistan en Irak, is het tot de dag van vandaag een potje gebleven. Van de acht onderzochte landen die door de VN werden bezocht, bleven er maar liefst zeven stabiel, waarvan zes ook nog democratisch: Namibië, El Salvador, Mozambique, Oost-Slovenië, Oost-Timor en Sierra Leone. Cambodja bleef stabiel, maar niet democratisch. Alleen

Congo verviel weer in oorlog, maar dat was pas 30 jaar nadat de VN-missie was afgelopen.

Toch lijkt de VN alles tegen te hebben. Alle VN-operaties waren onderbemand en ondergefinancierd, niet omdat VN-leiders geloven dat klein fijn en groot idioot is, maar omdat de VN-lidstaten weigeren om meer geld en troepen in te zetten. De US Army daarentegen kan voor alles wat ze nodig heeft putten uit de goedgevulde Amerikaanse staatskas. Kleine, zwakke VN-machten worden afgestuurd op gebieden waarvan ze dan maar moeten hopen en bidden dat ze post-oorlog zijn. Waar die hoop ongegrond bleek, moesten de VN-troepen worden teruggetrokken, of gered.

Het Amerikaanse leger echter kan in de planning van z'n interventies uitgaan van de zwartste scenario's en net zo overweldigend en hi-tech binnenvallen als ze maar denkt dat nodig is om de *locals* te verlammen en verpletteren.

Waarom de VN-operaties tóch vaker slagen, is omdat de VN haar militaire zwakte compenseert met kracht op het sociale vlak. Het succes van de VN hangt veel meer aan

US and UN style'

morele dan aan militaire overtuiging. De VN-machten hebben internationale legitimiteit. Ze komen op uitnodiging van de strijdende partijen, zijn neutraal en hebben (als het goed is) geen vijanden.

De VS daarentegen valt zonder uitnodiging ergens binnen, komt om iets of iemand te vermorzelen, is partijdig en heeft dus vijanden. Van militaire kracht moet de VS het hebben, dus wie de Amerikaanse doelen wil ondermijnen, valt de Amerikaanse militaire kracht aan. Schieten op de VN heeft geen zin, want VN-doelen zijn nooit militair.

Wat de VN ook vóór heeft op de US Army, is dat VN-mandaten, behalve onleesbare, stukonderhandelde producten van doorgedraaide diplomaten, ook heel onambitieuze zijn. VN-troepen mogen of hoeven maar weinig. Het naleven van een staakt-het-vuren inspecteren, hier en daar een handje helpen in de ordehandhaving, veel rapporteren en vergaderen; als VN-militair heb je al gauw aan de verwachtingen voldaan, zo te zeggen.

De opdracht aan Amerikaanse troepenmachten is veel zwaarder. Goed beschouwd komt die neer op 'ga, overwin en schep een nieuwe loot aan de democratische wereldorde'.

Over welke opdracht zinnvoller is, kun je boeken vol schrijven, maar gezien het slagingspercentage van de VN-missies is voor de VN-mandaten wel iets te zeggen.

De VS geeft momenteel U\$4.5 miljard per maand uit voor de operatie in Irak. Dat is meer dan de VN dit hele jaar zal besteden aan al haar achttien lopende vredesmissies bij elkaar. De kosten voor één jaar Amerikaans opereren in Irak komen dichtbij wat de VN vanaf 1945 aan *peacekeeping* heeft besteed. De jaarlijkse Amerikaanse bijdrage aan VN-vredeshandhaving is omgerekend minder dan de kosten voor één week Amerika in Irak.

Dobbins suggereert niet dat de VN het in Irak goedkoper en succesvoller van Amerika zou kunnen overnemen, maar hij wil maar wel gezegd hebben dat de VN-operaties de kosten waard zijn. Met de hoge kans van slagen zou je beter één van de achttien VN-missies kunnen steunen en bemannen, dan de VS door Irak en Afghanistan te volgen. Dat Nederland momenteel om precies te zijn één VN-blauwhelm heeft uitstaan, één eenzame Onze Jongs ergens in het verre Burundi, is dan ook een jammerlijk gemiste kans.

BERICHT UIT AFRIKA

Requiem voor

drs. F. Matser – kolonel van de militair psychologische en sociologische dienst

Lang, lang geleden leefden er in een land hier ver vandaan, drie grote dappere Reuzen. De Reuzen stonden in hoog aanzien en hadden veel macht. Ze beschikten elk over een fikse schare koene strijders. Door de Elfenkoning waren zij gezamenlijk belast met de verdediging van het Koninkrijk tegen kwade machten en boze geesten.

De Reuzen verplaatsten zich in grote koetsen met wel tien paarden ervoor. Ze kleedden zich in fraaie gewaden en hadden een uitgebreid gevolg van hovelingen en een schier onuitputtelijke goudschat. Al honderden jaren mochten ze bovendien een beroep doen op de knapste en edelste jonge lieden van het land, die ze mochten opnemen in hun legers.

De Witte Tovenaar was de belangrijkste raadsheer van de Elfenkoning. Deze magiër had het werk in het grijze verleden zo goed mogelijk verdeeld tussen de Reuzen. De Reus van de Bergen, de jongste van het stel, met de kwiekste benen, diende te waken over de talrijke heuveltoppen en bergpassen. De Reus van de Vlaktes, besnord en gezegend met een machtige bulderstem, hield toezicht over de uitgestrekte bossen en velden van het Koninkrijk en de Reus van het Water, bedeed met de scherpste ogen van de drie, diende de bewoners te behoeden voor piraten, zeemonsters en ander gespuis uit de zeeën en rivieren. Zo leefde iedereen jarenlang gelukkig en tevreden.

De Reuzen deden ten tijde van de opkomst en heerschappij van het Duistere Rijk jarenlang veel en goed werk, maar zoals zo vaak in sprookjes, waren ze niet altijd tevreden met

wat ze hadden. Om hun werk nog beter te kunnen doen, wilden ze grotere koetsen, snellere paarden en meer goud. Maar goudstukken werden steeds schaarser in het Koninkrijk. Daardoor hadden de Reuzen veel meningsverschillen en besteedden ze bij tijd en wijlen meer tijd en goudstukken aan het tegen spreken van elkaar, dan aan het verdedigen van het land. Dit alles tot leedwezen van de Elfenkoning, die met gezwinde spoed de bodem van zijn schatkist zag naderen.

Ondertussen veranderden de tijden. Het Duistere Rijk ging ten onder en daarmee de angst voor oorlogen. Veel mensen vonden nu dat de Reuzen het maar met wat minder goud en soldaten moesten doen. Op een gegeven moment werd het zelfs zo erg, dat de Reuzen niet meer mochten kiezen uit de knapste en edelste jongemannen van het rijk! Ze moesten hun heerscharen drastisch verminderen en genoeg nemen met huurlingen. Nu moesten de Reuzen met veel minder mensen steeds meer werk doen, maar ondanks de inspanningen van de Witte Tovenaar om de Reuzen in betere harmonie te laten samenwerken, leek het er soms op dat de talrijke hovelingen van de Reuzen niets beters te doen hadden dan elkaar tegen te werken.

Natuurlijk viel het deze en gene Elfenkoning wel op dat er veel gekibbeld werd door de Reuzen en dat er daardoor veel gouden dukaten verloren gingen. Regelmatig sprak de Elfenkoning daarover met de Witte Tovenaar, maar het lukte ze niet deze impasse te doorbreken. Soms sprak de Elfenkoning de Reuzen bestraffend toe, maar tot verandering leidde dat nauwelijks. Iedereen weet dat Reuzen een veel krachtiger gestel hebben dan Elfen, die soms na een klein griepje al ter ziele gaan. Daarnaast is het algemeen bekend dat de

* Op deze plaats vindt u afwisselend een bijdrage van commodore E.J. Oliemans en kolonel F. Matser, beide werkzaam bij het Commando Dienstencentra (CDC).

drie Reuzen

Elfenkoning ingevolge eeuwenoude gebruiken en gewoontes steeds na vier jaar wordt vervangen. De Witte Tovenaar ten slotte, maakte vaak lange, gewichtige reizen, waardoor zijn wijze raad en sturende hand dan worden gemist. En ondertussen overspoelden de handlangers van de Reuzen het koninklijk paleis dagelijks met karrenvrachten papyrusrollen, met steeds veranderende cijfers en rapporten. Dit alles dreef menig Elfenkoning regelmatig tot wanhoop.

In die tijd brak er plotseling in een bosrijk Koninkrijk ver achter de bergen een bijzonder bloedige oorlog uit. De Elfenkoning besloot, gedreven door mededogen om zijn leger derwaarts te zenden in een poging de vrede terug te laten keren. Hoewel de Witte Tovenaar er in het begin niet zo veel voor voelde, werd uiteindelijk één van de Reuzen door de Elfenkoning belast met een moeilijke veldtocht naar dat verre land. Maar door de talrijke jaren zonder echte strijd, waren de Reuzen en hun strijders een beetje de slag van het oorlogvoeren kwijtgeraakt. Menig krijger was meer bedreven met de ganzenpen dan met de hellebaard!

De Witte Tovenaar bevond zich in die dagen weer eens op een van zijn reizen, en zo kon het gebeuren dat de Elfenkoning, die zelf weinig verstand van vechten had, een slecht uitgerust leger met een schier onmogelijke opdracht naar het verre land stuurden. Rampspoed kon niet uitblijven! Het leger werd niet lang na aankomst prompt met huid en haar verslonden door de plaatselijke bandieten. De minstrelen en dichters van het hele land spraken er schande van! Er werd door een belangrijke commissie een hele stapel papyrusrollen over volgeschreven; waarna een Reus de schuld kreeg en in ballingschap werd gezonden! De Reuzen zagen nu wel in dat er

veel moesten veranderen aan hun legers. Maar na al die jaren van gebrekkig samenwerken bleef het moeilijk de handen ineen te slaan. De nood was echter hoog, want oorlogen in verre landen waren inmiddels eerder regel dan uitzondering geworden.

Toen, plotseling en onverwachts, kwam er een nieuwe Elfenkoning. Hij was eerst tollenaar geweest en had tiendenpenningen geïnd in de onooglijkste streken van het land. Hij liet zich dus niet zo gemakkelijk als zijn voorgangers met papyrusrollen het riet insturen. Hij keek naar de schepen, karren en luchtballonnen vol papier, die elke Reus maandelijks over hem uitstortte om hem te overtuigen van hun ijver, maar vooral van het ongelijk van de andere Reuzen.

Hij pakte zo'n papyrusrol en maakte op de achterkant met zijn ganzenpen een berekening hoeveel hovelingen daar wel niet de hele dag mee bezig moesten zijn. Als tollenaar kon hij goed rekenen en hij schrok van de uitkomst. Daarna liet hij alle papyrusrollen in brand steken en riep de Witte Tovenaar terug van zijn reis.

En zo kon het zijn dat hij tot de slotsom kwam dat het land zonder de drie Reuzen en hun hovelingen beter en vooral goedkoper af zou zijn. Dus mocht de Witte Tovenaar drie nieuwe tovenaarsleerlingen zoeken en kreeg hij de opdracht de verdediging van het ganse Koninkrijk persoonlijk ter hand te nemen. En de Elfenkoning en de Witte Tovenaar leefden nog lang en gelukkig. De drie Reuzen was dat lot niet beschoren. Ze vertrokken met pijn in hun hart en diep bedroefd in ballingschap, en niemand heeft ooit nog van hen vernomen.

TEGEGENWICHT

Editoriaal – Samenwerken en symbolen

In de afgelopen jaren is hard gewerkt aan een nieuwe opzet van de Management Development opleiding voor jonge officieren. De eerste opleiding Hogere Defensie Vorming, een 'paarse' opleiding die de bestaande Hogere Vormingen vervangt, is inmiddels afgerond. Daarbij werd duidelijk dat er nog wat historie een rol bleef spelen. De landmacht officieren zouden de 'gouden zon' ontvangen, de luchtmacht officieren de HSV-speld, de marine officieren traditiegetrouw géén embleem en ook voor de buitenlandse deelnemers was er geen embleem voorzien. De cursisten legden zich niet bij deze gedachte neer. In een brief aan de Chef Defensie Staf braken zij een lans voor het principe 'gelijke monniken, gelijke kappen'. Het wonder geschiedde: zij kregen gelijk.

G. Bos en J. Soeters – Tolken tijdens vredesoperaties

Communicatie speelt een sleutelrol in elke operatie. Het gaat niet alleen om de communicatie met de eigen troepen, maar ook om de interactie met lokale autoriteiten en met de bevolking. Goede communicatie met de lokale bevolking is bovendien een voorwaarde om informatie en inlichtingen te kunnen verzamelen. Daar waar de belangrijkste wereldtalen niet of gebrekkig worden gesproken zijn tolken nodig. Hun rol is cruciaal. De auteurs gaan in op de achtergronden en motieven van tolken, en op hun taken. Verder stellen zij dat er sprake is van een vertrouwensprobleem; tolken zijn veelal ingehuurd, maken geen deel uit van militaire troepen, hebben andere privileges en worden door militairen soms met wantrouwen bejegend. Ten slotte komen verschillende operationele stijlen aan de orde.

P.L. Hastert – 'Operation Anaconda'

Begin maart 2002 begonnen de Amerikanen en hun bondgenoten aan operatie Anaconda, gericht tegen de strijdgroepen van Al Qaeda die zich hadden verzameld in de omgeving van Gardez in zuidoost-Afghanistan. Het plan voorzag in een snelle actie van 24 uur, waarbij de tegenstander zou worden omsingeld. Fouten op inlichtingengebied en het onverwachte dat in elke strijd een rol speelt, veranderden Anaconda in een tien dagen durend gevecht tegen een zelden zichtbare vijand. Tegelijkertijd slaagde Al Qaeda er niet in de zware verliezen toe te brengen die naar hun mening de tegenstander uit het land zou verdrijven. Percepties botsten met de werkelijkheid op het gevechtveld in de Shahi-kot vallei. De auteur beschrijft de operatie en presenteert de lessen die eruit kunnen worden geleerd.

W. Ploos van Amstel – Winnende logistieke netwerken

Doordat conflicten in toenemende mate een asymmetrisch karakter hebben, zien we een trend waarbij de logistiek een steeds centralere rol krijgt en in staat moet zijn om responsief te reageren, wanneer en waar ook ter wereld en onder alle omstandigheden. De op voorspelbaarheid gebaseerde defensielogistiek moet worden vervangen door het denken in transparante en responsieve netwerken. De Nederlandse Defensie Academie wil door wetenschappelijk onderzoek een bijdrage aan deze ontwikkelingen leveren. De auteur behandelt de vier sub-thema's van dit onderzoek: winnende logistieke netwerken en hun functioneren in een militaire omgeving; allianties en het gebruik van open netwerken waarin ook de industrie deelneemt; intelligente netwerken die communicatie en informatie gebruiken voor de ondersteuning van expeditie acties en 'Asset Management Control', een nieuwe benadering voor de instandhouding van geavanceerde wapensystemen.

M. van Dijk – Fysieke distributie, oude wijn in nieuwe zakken

In de tweede helft van dit jaar begint de Koninklijke Landmacht met de omvorming van het huidige logistieke concept naar dat van 'fysieke distributie'. Dit nieuwe concept, dat ook de invoering van nieuwe middelen omvat, zal naar verwachting in 2007 operationeel zijn. Tot dan is sprake van een hybride situatie, waarbij delen van beide concepten worden benut. De auteur bespreekt eerst het nieuwe concept. Vervolgens gaat hij terug in de tijd. Toen, in 1910, werkte de landmacht een concept uit voor de ondersteuning van een mobiel veldleger. Hij vergelijkt de systemen en presenteert de overeenkomsten en verschillen. In zijn afrondende beschouwing stelt hij enkele kritische vragen rond het nieuwe concept aan de orde. Naar zijn mening is er sprake van oude wijn in nieuwe zakken.

L. Polman – 'Nation-building US and UN Style'

De Verenigde Naties viert dit jaar haar zestigste verjaardag. De regeringsleiders vliegen deze maand naar New York. Zij zullen de VN kapittelen voor inefficiëntie, geld-over-de-balk-smijterij en bureaucratie. Zij zullen nog meer bezuinigingen aankondigen om de organisatie tot nog meer hervormingen te dwingen. Gelukkig zijn er ook cadeautjes. Een komt er van James Dobbins, een politicus die Clinton en Bush diende. Dobbins vergeleek acht operaties van de VN met acht operaties van de VS. Alle zestien waren op 'nation-building' gericht. Van de acht door de VS aangepakte landen zijn er maar drie democratisch en stabiel geworden: Duitsland, Japan en Bosnië. Van de acht landen die door de VN werden bezocht bleven er maar liefst zeven stabiel, waarvan zes ook nog democratisch. VN-operaties zijn dus hun geld waard. Met deze hoge kans van slagen zou je beter een van de huidige achttien VN-missies kunnen steunen en bemannen dan de VS te volgen.

F. Matser – Requiem voor drie reuzen

Lang, lang geleden leefden er in een land ver hier vandaan, drie grote dappere Reuzen. De Reuzen stonden in hoog aanzien en hadden veel macht. Zij beschikten elk over een fikse schare koene strijders. Door de Elfenkoning waren zij gezamenlijk belast met de verdediging van het Koninkrijk tegen kwade machten en boze geesten. De Reuzen verplaatsten zich in grote koetsen met wel tien paarden ervoor. Zij kleedden zich in fraaie gewaden en hadden een uitgebreid gevolg van hovelingen en een schier onuitputtelijke goudschat. Al honderden jaren mochten ze bovendien voor hun legers een beroep doen op de knapste en edelste jonge lieden van het land. De Witte Tovenaar was de belangrijkste raadsheer van de Elfenkoning. Deze magiër verdeelde het werk zo goed mogelijk tussen de Reuzen. Er gebeurde van alles. De Elfenkoning en de Witte Tovenaar leefden nog lang en gelukkig. De drie Reuzen vertrokken met pijn in hun hart in ballingschap en niemand heeft ooit nog iets van hen vernomen.

Summaries

Editorial – Cooperation and symbols

During the last years much work was done to create a Management Development Course for young officers within Defense: the Higher Defense Course (HDV). Not everybody was happy, as it ment the end of existing courses for navy, army and airforce. A new course for the most talented of all brances; the nursery for a new generation of high potentials for the future. The first course was ended and it became clear that there were some remnants of the old. 'Of course' those of the army would get the 'Golden Sun', those of the airforce would get their own pin, those of the navy would traditionally get nothing, as would some foreign participants. The members of the course did not agree with this. They wrote a clear letter to the Chief of Defense Staff. A miracle happened; they will all receive a new emblem. The question however is when this will happen.

G. Bos and J. Soeters – Interpreters during Peace Operations

Communication is essential in any operation. Not only the communication with own troops counts, but also with local authorities, politicians and military, as well as with the population. Communication is needed to explain, to gain support, and to obtain information and intelligence. Where languages such as English and French are hardly spoken, interpreters are necessary to communicate. They play a crucial role. At the same time there is a problem concerning trust, as those interpreters are – in most cases – hired nationals or even locals. The authors focus on the Dutch experience during peace operations. They first discuss demographic features and individual motives of interpreters. They than touch on tasks and the problem of trust. In their final observations they discuss the influence of national operational styles.

P.L. Hastert – Operation Anaconda

In early March 2002 the U.S. and Allied forces launched Operation Anaconda to dislodge Al Qaeda forces that had gathered near Gardez in southeast-Afghanistan. As the author clarifies, both sides entered the fray with preconceived ideas of their enemy, ideas that disappeared on the battlefields of the Shahi-Kot valley. The American and Afghan battle-plan called for a lightning fast operation of 24 hours. Failures of intelligence and the fog of war transformed Anaconda into a long, slow struggle of ten days against an often invisible foe. Al Qaeda had all the advantages of the terrain and defense, but was unable to cause the massive casualties they thought would drive the Americans from Afghanistan. Perception met reality in the hills of Afghanistan. The author describes this operation and the lessons that were taught.

W. Ploos van Amstel – Winning Logistical Networks

As conflicts are increasingly becoming asymmetrical, a trend can be observed where logistics acquires a more and more central position as a means to react responsively everywhere and in any circumstance. Evolving towards logistical networks that suit situations of great uncertainty is a challenge for the Defense organisation. The Netherlands Defense Academy has a scientific research programm on defense logistics. The author focuses on the four sub-themes: winning logistical networks and their functioning in a military environment; alliances and the use of open networks including civil industry; intelligent logistical concepts that use communication and information to support expeditionary forces, and Asset Management Control, a new approach of system logistics.

M. van Dijk – Physical Distribution

The concept of physical distribution is aimed at the most efficient and most effective way to support operations. The author focuses on army operations. The Dutch army now transforms its logistical concept. The new concept will be fully operational in 2007. Until then the situation concerning physical distribution is more or less hybrid. The author first clarifies this new concept. He than discusses the logistical concept of the army around 1910. Then, some hundred years ago, the army discussed the support of a mobile field army. He compares both concepts in order to gain insight in similarities and differences. In his final observations he touches on some questions that are not answered. In his view the comparison presents a clear answer: the new logistical concept is old wine in new barrels.

L. Polman – Nation-building US and UN style

This year the UN exists 60 years. This month world leaders will gather in New York. The speeches will be about inefficiency, about playing ducks and drakes with one's money, and about bureaucracy. It will be about further reductions and the need of reform. There are however also gifts for the 60 year old. One of them is a study of James Dobbins, a politician who served both Clinton and Bush. He compared the results of UN interventions with those of the U.S. He choose sixteen, eight for each and all aimed at nation-building. Of the eight countries seized upon by the U.S. only three remained democratic and stable: Germany, Japan and Bosnia. Of the eight countries where the UN acted, seven remained stable, six of them democratic. The UN compensates military weakness throug legal and social power. UN operations are worth their money. Given the rate of success one might therefore better support one of the present eighteen UN missions.

F. Matser – Requiem for three Giants

Long, long ago three brave giants lived in a country far away from here. They were much respected and had great power. They all disposed of a considarable quantity of bold warriors. The elfin king made them responsible for the defense of the kingdom against evil powers and wicked minds. They moved around in large coaches, pulled by at least ten horses. They were dressed in beautiful robes, they disposed of an almost inexhaustible amount of gold. For hundreds of years already they were permitted to call on the most beautiful and the most noble young men of the country which they could admit into their armies. The white wizard was the most important advisor of the king. He devided the tasks among the giants. Then, a lot happened. In the end, the king and the wizard lived happily forever. The giants left in exile with pain in their heart. Nobody ever heard about them.

Nieuwe, herziene editie van geruchtmakend boek over de oorlog van mei 1940

MEI 1940 *De strijd op Nederlands grondgebied*

Op 14 juni 2005 is een nieuwe, herziene editie van het geruchtmakende boek over de Duitse aanval op Nederland in mei 1940 verschenen. De eerste druk van dit boek deed in 1990 veel stof opwaaien door een verfrissende kijk te bieden op bekende feiten. Het wees de gebruikelijke verklaringen van de snelle nederlaag van 1940 van de hand: Nederland had, bij gebrek aan een behoorlijk alternatief, vóór 1940 een goed defensiebeleid gevolgd; het was niet bij verrassing aangevallen; de bondgenoten hadden Nederland niet in de steek gelaten; SS noch luchtlandingstroepen waren te beschouwen als elite-eenheden; het bombardement op Rotterdam was niet zonder meer een terreurbombardement; het bewees evenmin dat de Duitsers in tijdnood waren geraakt; en de Duitse schendingen van het oorlogsrecht waren in de meeste gevallen niet toe te schrijven aan de invloed van het nationaal-socialisme.

Het boek werd destijds goed ontvangen. Maar het riep bij sommigen ook verzet op. Een levendig publiek debat volgde, waarin deskundigen en veteranen zich met verve mengden. In 2000 leidde het nieuws dat een herdruk op handen was zelfs tot een kort geding, dat de eisers overigens verloren.

De nieuwe editie heeft het prikkelende karakter van de eerste druk behouden. Zij maakt gebruik van de resultaten van het wetenschappelijk onderzoek sinds 1990 om de indertijd getrokken conclusies krachtiger en duidelijker uiteen te zetten. Bovendien werd de literatuuropgave geheel geactualiseerd, zodat het boek opnieuw kan dienen als het uitgangspunt bij uitstek voor ieder die zich verder in het onderwerp wil verdiepen.

Tot slot is de vormgeving van het boek vernieuwd: veel nieuw ontworpen kaarten, Duitse en Nederlandse organisatieschema's en nieuw, onbekend fotomateriaal.

Sdu-UITGEVERS • ISBN 90 12 08959 X • € 39,90